

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Rehber Öğret. Görev. Yerine Get. Düz.

Yüksek Lisans Tezi

ÖMÜR TAYFUR

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
KÜTÜPHANE VE DOKÜMANTASYON
DAİRE BAŞKANLIĞI

Yer No (DDC): *R.375-100*

Kayıt No : *2743*
Geldiği Yer : *Fen Bilim Enst.*
Tarih : *24.10.05*
Fiyat : *5.70*
Fatura No :
Ayniyat No : *7/16*
Ek :

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ

D.B. No: 75018...

T. C.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ,

PLANLAMASI ve EKONOMİSİ BİLİM DALI

XV-114

REHBER ÖĞRETMENLERİN GÖREVLERİNİ YERİNE
GETİRME DÜZEYLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

100

Ümit Tayfun GÜLTEKİN

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Sevinç PEKER

İSTANBUL 2005

ÖNSÖZ

Dünyamız küreselleşiyor, sınırlar kaldırılıyor, ülkeler ortak para birimleriyle ilişkilerini geliştiriyor. Toplumlar, birbirlerini sürekli etkileyerek, adeta değişmeye ve gelişmeye zorluyor. Kültür sistemleri, eğitim sistemleri değişerek yenileniyor. Toplumlarda ve toplumlar arasında yeni gelişmeler ve yeni yapılanmalar meydana geliyor. Bu değişime ayak uydurabilmek amacıyla değişimleri yakalayabilecek, problemleri çözebilecek insangücünün yetiştirilmesi kaçınılmaz bir zarurettir. Bu çerçevede eğitim sistemini yeniden yapılandırmak, geliştirmek ve yaygınlaştırmak bir zorunluluktur (Temel, 2002, Ay, 2002, s.6).

Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de son yıllarda giderek önem taşıyan örgütsel etkililiği artırma çabası, çeşitli araştırmalara konu olmuştur. Bilimsel çalışmalar sonucu gelişen teknoloji ve buna paralel değişmeler, eğitimi önemli ölçüde etkilemiştir (Akyüz, 2001, s. 1).

Günümüzde teknoloji alanında gerçekleşen hızlı gelişmeler eğitim alanında da kendini göstermiş ve bireyin toplumsallaşma sürecinde etkili olan her faktörün, dolayısıyla eğitimin de yeniden düzenlenmesini bir zorunluluk haline getirmiştir (Ekici, 2003, s. 48).

Bilgi, insanda her türlü tutum ve davranışın temelidir. Bu nedenle eğitim ve öğretim etkinliklerinde öğrenciye ya da yetişkin birine bilgi kazandırmak, her zaman ön planda yer almıştır. Fakat günümüzde bunun insana bir yük olmaması, onun işine yaraması önemlidir (Binbaşoğlu, 2004, s. 24).

Eğitimden beklenenler bu kadar geniş bir alana yayıldığı ve önemli olduğu halde eğitim uygulamalarında öğretim ögesi (bilgi aktarma, bilgi kazandırma, zihinsel yeteneği geliştirme) kabul edilmektedir. Ancak öğrencilerin yeteneklerinin en üst düzeyde gelişmesi için eğitimin yalnız öğretim ile yapabilecekleri sınırlı olup, öğretimin yanı sıra okulda bazı etkinliklere de gerek duyulmaktadır (Sinop RAM, 1998, s. 10).

Çağımızda eğitimcilerin büyük bir çoğunluğuna göre son yarım yüzyılın eğitim alanına getirdiği önemli yeniliklerden birisi, en etkili ve yaygın olanı “Rehberlik ve Psikolojik Danışma” diye belirlenen etkinliklerin okula girmesidir. Kısaca “Rehberlik” dediğimiz bu etkinlikler, öğrenene ve onun bir bütün olarak gelişmesine yönelik bir takım psikolojik ve sosyolojik hizmetlerden oluşur (Sinop RAM, 1998, s. 10).

Öğretmenlerden öğretim yanında, kendi değer ve gereksinimlerinden değişik değer ve gereksinimlerle karşılarına gelen öğrencileri etkileyerek onları özgüvenli, kendi sorunlarını çözebilen, yaratıcı özdenetim yapabilen, dolayısıyla sorumluluk duygusu gelişmiş, ruh sağlığı yerinde atılgan bireyler olacak biçimde eğitmeleri de bekleniyor. Bu beklentiyi öğretmenler nasıl gerçekleştirecekler? Orası onların özel becerilerine kalmış! Çünkü öğretmenler eğitimleri sırasında kendilerini bu amaca ulaştırabilecek etkili insan ilişkileri, açık ve dürüst iletişim, yapıcı çatışma çözme becerileriyle, kısacası etkili olmanın temel taşları olan becerilerle donatılmıyorlar (Gordon, 2002). Öğretim dışında öğretmenlerden beklenen bu çalışmaları öğretmenlerin gerçekleştirmesinde şüphesiz onlara en büyük yardımcı rehberlik ve psikolojik danışma uzmanları olacaktır.

Okullarımızda eğitim, öğretim faaliyetlerinin yanında “Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri” de vazgeçilmez ve tamamlayıcı bir öge olarak karşımıza çıkmaktadır. Okullarımızda öğrencilerimize rehberlik ve psikolojik danışma alanında hizmet veren rehberlik hizmetleri büroları var olmasına rağmen bu hizmetin tam olarak yürütülmediği görülüp gözlenmektedir (Konya RAM, 1996, s. 4).

İnanıyoruz ki, yakın bir gelecekte okullardaki eğitim düzenli olarak özbilinç, özdenetim, empati, problem çözme ve işbirliği gibi temel insan becerilerini kapsayacaktır (Dönmez ve Yurtbay, 2003, s. 7). Bu da rehberlik ve psikolojik danışma servisine olan ihtiyacı arttıracaktır.

Bu araştırma ile, ilköğretim okulu rehber öğretmenlerinin görevlerini yerine getirme düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma verilerini toplarken anket sorularını cevaplandıran ilköğretim okulu yönetici ve sınıf öğretmenlerine, tezin hazırlanmasında her türlü desteği veren başta Sınıf Öğretmeni Neriman Yılmaz olmak üzere aileme ve arkadaşlarıma, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması aşamasında yardımlarını esirgemeyen Mehmet Gültekin’e, danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Sevinç Peker ile Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanı Prof. Dr. Ali İlker Gümüşeli’ye içtenlikle teşekkür ederim.

Şubat 2005

Ümit Tayfun Gültekin

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	III
ÖZET	VII
SUMMARY	IX
TABLolar LİSTESİ	XI
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
Problem Durumu	7
Araştırmanın Amacı	11
Araştırmanın Önemi	12
Sayıtlar	12
Sınırlılıklar	13
Tanımlar	13
BÖLÜM II	15
YÖNTEM	15
Araştırmanın Modeli	15
Araştırmanın Evren ve Örneklemi	15
Yönetici ve Sınıf Öğretmenlerine Anket Uygulanan İlköğretim Okulları	20
Veriler ve Toplanması	22
Anketin Uygulanması	23
Verilerin Çözümü ve Yorumlanması	24
BÖLÜM III	26
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA İLE İLGİLİ KURAMSAL BİLGİLER	26
Rehberlik ve Psikolojik Danışma	26
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Dayandığı Temel İlkeler ...	30

	Sayfa
Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Sınırlılıklar	32
Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Yanlış Anlayışlar	33
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlığın Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi ...	34
Rehberlik – Eğitim İlişkisi	36
Rehberliğin Türleri	39
Kişi Sayısına Göre	39
Rehberliğin Fonksiyonuna Göre	40
Uyum Sağlayıcı Fonksiyon	41
Yöneltici Fonksiyon	41
Ayarlayıcı Fonksiyon	41
Rehberliğin Yapıldığı Problem Alanına Göre	42
Eğitsel Rehberlik	42
Mesleki Rehberlik	43
Kişisel – Psikolojik Problemlerle İlgili Rehberlik ve Danışma	45
Rehberlikte Hizmet Alanları	46
Psikolojik Danışma	46
Oryantasyon	47
Bireyi Tanıma	47
Bilgi Verme	47
Müşavirlik	48
Yerleştirme	48
İzleme, Değerlendirme, Araştırma	49
İlköğretimde Rehberlik	49
İlköğretimde Rehberlik Çalışmaları ve Yöntemleri	51
Okul Müdürlerinin Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine İlişkin	
Görevleri	52
Okul Müdür Yardımcılarının Rehberlik ve Psikolojik Danışma	
Hizmetlerine İlişkin Görevleri	54
Sınıf Öğretmenlerinin Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine	
İlişkin Görevleri	55
Rehberlik Hizmetlerinin Örgütlenmesi	56

Merkezi Düzeyde Örgütlenme	56
İl Düzeyinde Örgütlenme	57
İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı / Şube Müdürü	57
İl Danışma Kurulu	58
Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü	58
Okul Müdürlüğü	58
Okul Düzeyinde Rehberlik Hizmetlerinin Örgütlenmesi	59
BÖLÜM IV	60
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	60
BÖLÜM V	63
BULGULAR VE YORUM	63
İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Algılarına İlişkin Bulgular ve Yorum	64
İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Algılarına İlişkin Bulgular ve Yorum	67
İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Bireysel Değişkenlerine İlişkin Bulgular ve Yorum	70
İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorum	70
İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorum	71
İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Mesleki Kıdem Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorum	71
İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Yöneticilik Kıdemi Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorum	72
İlköğretim Okulu Yöneticilerinin En Son Çalıştığı Okuldaki Kıdemi Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorum	73
İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Bireysel Değişkenlerine İlişkin Bulgular ve Yorum	74
İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorum	74

ÖZET

Eğitim, genel anlamda bireyin toplumsal değerlere ve yaşam biçimlerine sağlıklı uyumuna yardım eden bir süreçtir. Dolayısıyla eğitim kurumlarına yüklenen önemli misyonlardan birisi de çocukların sağlıklı bir sosyal gelişim ve kişilik kazanmasını sağlamak olmuştur.

Eğitim kurumlarında öğrencilere bu gelişim ve kişilik özelliklerini kazandırmak rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisinin ve dolayısıyla rehber öğretmenlerin görevidir. Rehber öğretmen çocuklara kendilerini ve çevrelerini tanıtmak, ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkarmak ve bunları en üst düzeyde geliştirebilmek için çaba sarfeder.

Rehber öğretmen tabii ki bu çalışmaları yaparken okuldaki diğer görevlilerin desteğine ihtiyaç duyar. Rehber öğretmene en büyük desteği vermesi gereken kişiler okul yöneticileridir. Okul yönetimi rehberlik hizmetleri için gerekli desteği verirse, bu hizmetlerin başarısının çok daha artacağı ve yükseleceği tahmin edilmektedir.

Rehberlik hizmetlerinin sınıf içerisinde uygulanmasında rehber öğretmenin en büyük yardımcısı ise sınıf öğretmenleridir. Bu hizmetlerin başarısı sınıf öğretmenin istekliliği ve gönüllüğüne bağlıdır.

Sonuç olarak olarak rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri, günümüz eğitim sistemlerinin vazgeçilemez bir parçası olmuştur. Ancak bu hizmetlerin başarısının yüksek olması, okul örgütü içerisinde ortak bir rehberlik anlayışının oluşması ve rehberlik hizmetlerinden birinci derecede sorumlu rehber öğretmenlere verilecek destek ile mümkün gözükmektedir.

Araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini İstanbul ili, Kadıköy ilçesinde bulunan 72 resmi ilköğretim okulunda görev yapan 1500 sınıf öğretmeni ile 350 ilköğretim okulu yöneticisi oluşturmuştur. Bu öğretmenlerin %12.6'sı, yöneticilerin ise %27.4'ü örnekleme alınmıştır. Araştırma kapsamına alınan okulların seçiminde oransız küme örnekleme, deneklerin seçiminde ise oransız eleman örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Şirin ve Kadir Paskal tarafından geliştirilen anket, araştırma verilerinin toplanması için uygulanmıştır. Verilerin çözümlenmesi için de, yüzde,

aritmetik ortalama, standart sapma, varyans analizi ve t – testi tekniklerinden yararlanılmıştır.

Araştırmada genel olarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. İlköğretim okulu yöneticileri, rehber öğretmenlerin görevlerini “çoğunlukla katılıyorum” düzeyinde yerine getirdiğini algılamaktadırlar.
2. İlköğretim okulu sınıf öğretmenleri, rehber öğretmenlerin görevlerini “çoğunlukla katılıyorum” düzeyinde yerine getirdiğini algılamaktadırlar.
3. Rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine ilişkin ilköğretim okulu yöneticilerinin algıları, onların cinsiyetlerine, yaşlarına, mesleki kıdemlerine, yöneticilik kıdemlerine ve en son görev yaptıkları okuldaki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
4. Rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine ilişkin ilköğretim sınıf öğretmenlerinin algıları, onların cinsiyetlerine, yaşlarına, mesleki kıdemlerine ve en son görev yaptıkları okuldaki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Araştırma altı bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın birinci bölümünde giriş başlığı altında; problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sayıltıları, sınırlılıkları ve tanımlar verilmiştir. İkinci bölümde araştırmanın yöntemi açıklanmıştır. Üçüncü bölüm rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili kuramsal bilgiler, dördüncü bölüm ise bu alanda yapılan araştırmalar için ayrılmıştır. Beşinci bölümde bulgular ve yorum, altıncı bölümde ise sonuç ve öneriler yer almaktadır.

SUMMARY

Generally, education is a process which helps person to conform with social values and life styles healthily. So one of important tasks which is given school is making up a healthy social development and personality on children.

Guidance department and counsellor teacher have this task at educational associations. Counsellor teacher shows effort to introduce children their personalities and environments, to reveal their abilities and to develop this abilities at the highest level.

Of course when counsellor teachers fulfills this services they need help of school managers and other teachers. School managers are the people who have to give the biggest support to counsellor teacher. It is guessed that if school management supports guidance services success of this services will increase much more.

The biggest helpers of counsellor teacher are class teachers in application of guidance services in a class. Success of guidance services depends on willingness of class teachers.

In conclusion guidance services have become an indispensable part of educational systems. But productivity of this services depends on having a same guidance thought at school and support which will be given counsellor teacher who are the responsible of guidance services at first level.

General scanning model was used in this research. 1500 primary school class teachers and 350 primary school managers who are in charge at 72 public primary schools which are in city of Istanbul district of Kadıköy constituted work universe of this research. %12.6 of this teachers, %27.4 of the managers were taken in to the sample. In selection of the schools, disproportionate heap sampling, in selection of the test subjects disproportionate element sampling were used.

The questionnaire which had been developed by Ahmet Şirin and Kadir Paskal was applied for collecting the datums. To analyse the datums, techniques of percentage, arithmetic average, standart deviation, variance analyse were used.

Generally, the results below were reached by this research:

1. Primary school managers perceive that guidance teachers implement their tasks "mostly".

2. Primary school class teachers perceive that guidance teachers implement their tasks “mostly”.
3. Perceptions of the primary school managers don’t show a meaningful difference according to their sexes, ages, professional seniorities, administration seniorities, professional seniorities at their last schools.
4. Perceptions of the primary school class teachers don’t show a meaningful difference according to their sexes, ages, professional seniorities, professional seniorities at their last schools.

This research consists of six chapters. In the first chapter, problem sentence, objectives, the importance of the research, assumptions, limitations and definitions are indicated. In the second chapter, the model of research, universe, population group, data collection, evaluation and interpretation are indicated. In the third chapter, theoretical knowledges about guidance; in the fourth chapter, researchs about guidance are stated. In the fifth chapter, the findings of research are given as tables and necessary interpretations . In the sixth chapter, conclusions and proposals take place.

It is hoped that, this research will guide counsellor teachers to find out “Which tasks of them they have to implement more and which tasks of them they have been fulfilling well.

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo No	Sayfa
1. Deneklerin “Görev” Değişkenine Göre Dağılımları	16
2. Deneklerin “Cinsiyet” Değişkenine Göre Dağılımları	17
3. Deneklerin “Yaş” Değişkenine Göre Dağılımları	17
4. Deneklerin “Mesleki Kıdem” Değişkenine Göre Dağılımları	18
5. İlköğretim Okulu Yöneticilerinin “Yöneticilik Kıdemi” Değişkenine Göre Dağılımları	19
6. Deneklerin “Çalıştığı Okuldaki Kıdemi” Değişkenine Göre Dağılımları ...	20
7. Araştırmada Kullanılan Ölçek Aralıkları	25
8. İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Algılarına Göre, Rehber Öğretmenlerin Görevlerini Yerine Getirme Düzeylerine İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	64
9. İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Algılarına Göre, Rehber Öğretmenlerin Görevlerini Yerine Getirme Düzeylerine İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	67
10. İlköğretim Okulu Yöneticilerinin “Cinsiyet” Değişkenine Göre Erkek ve Bayan Yöneticiler Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	70
11. İlköğretim Okulu Yöneticilerinin “Yaş” Değişkenine Göre Görüş Farklılıkları Varyans Analizi Sonuçları	71
12. İlköğretim Okulu Yöneticilerinin “Mesleki Kıdem” Değişkenine Göre Görüş Farklılıkları Varyans Analizi Sonuçları	72
13. İlköğretim Okulu Yöneticilerinin “Yöneticilik Kıdemi” Değişkenine Göre Görüş Farklılıkları Varyans Analizi Sonuçları	73
14. İlköğretim Okulu Yöneticilerinin “En Son Çalıştığı Okuldaki Kıdemi” Değişkenine Göre Görüş Farklılıkları Varyans Analizi Sonuçları	74
15. İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin “Cinsiyet” Değişkenine Göre Erkek ve Kadın Öğretmenler Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	75
16. İlköğretim sınıf Öğretmenlerinin “Yaş” Değişkenine Göre Görüş Farklılıkları Varyans Analizi Sonuçları	76

17. İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin “Mesleki Kıdem” Değişkenine Göre Görüş Farklılıkları Varyans Analizi Sonuçları	77
18. İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin “En Son Çalıştığı Okuldaki Kıdemi” Değişkenine Göre Görüş Farklılıkları Varyans Analizi Sonuçları	77
19. “Ölçek Toplam Puanına” İlişkin, Okul Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	78
20. “Özel Eğitime İhtiyacı Olan Öğrencileri Tespit Ederek, Bu Öğrencilere Gerekli Rehberlikte Bulunur” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi ...	79
21. “Disiplin Sorunu Olan Öğrencilerle İlgili Olarak, Sosyal ve Psikolojik Açıdan Araştırmalar Yapar” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi ...	79
22. “Öğrencilere Verimli Ders Çalışma Alışkanlıkları Hakkında Bilgi Verir ” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	80
23. “Okulda Kurulan (Satın Alma, Demirbaş Sayımı, Eğitime Katkı Payı v.b) Komisyonlarda Görev Alarak OkuluİşleyişineKatkıdaBulunur”Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	80
24. “ Veli Toplantılarına Katılarak Öğrenciler Hakkında Veliler İle Bilgi Alışverişinde Bulunur” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	81
25. “Okulun Mali Problemlerinde (Eğitime Katkı Payı, Bağış Toplanması) Öğrenci ve Velilerle Konuşarak Yönetime Yardımcı Olur” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	82
26. “Okula Gelmeyen Öğrencileri Ailelerine Bildirir” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	82

27. “Öğrencilere Meslekleri ve Meslek Çeşitlerini Tanıtıcı Bilgiler Verir” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	83
28. “Aynı Konuda Problemi Olan Öğrencilere Grup Rehberliği Yapar” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	83
29. “Okuldaki Üstün ve Özel Yetenekli Öğrencileri Belirleyici Çalışmalar Yapararak Bu Öğrencilere Rehberlikte Bulunur” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	84
30. “Öğretmenlere Okul İçerisinde Hizmetiçi Eğitim Programları Düzenleyerek, Rehberlik Konusunda Onları Aydınlatır” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	84
31. “Okulda Anne Babalar İçin Eğitim Programları Düzenler” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	85
32. “Öğrenciler Hakkındaki Bilgileri Yalnız Kendisi İçin Saklar, Yönetim Dahil Kimseye Bildirmez” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi ...	86
33. “İletişimle İlgili Grup Çalışmaları Yapararak, Öğrencilerin Sosyal Gelişimine Katkıda Bulunur” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi ...	86
34. “Öğrencilerin Psikolojik Durumunu da İlgilendirdiğinden, Anne Baba Anlaşmazlıklarını Çözümler” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi ...	87
35. “Uyum Sorunları (Okul Fobisi, Uykusuzluk, Okuldan Kaçma v.b.) Olan Öğrencileri Teşhis Ederek, Bunlara Yardımcı Olur” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	87

36. “Öğrenci Tanıma Teknikleri İle İlgili Gerekli Form ve Testleri Kullanıma Hazır Bulundurur” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	88
37. “Yazışma, Dosyalama v.b. Konularda Okul Yönetimine Yardımcı Olur” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	88
38. “Öğrencileri Takip Ederek, Disiplinsiz Davranış Sergileyenleri (Sigara İçme, Kavg v.b.) Okul Yönetimine Bildirir” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	89
39. “Öğrencileri Gidebilecekleri Üst Okullar Konusunda Bilgilendirir” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	89
40. “Öğrencileri Daha yakından Gözlemleyebilmek İçin Okul İçerisindeki Gezi, Sergi, Doğum Günü v.b. Etkinliklere Katılır” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	90
41. “Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler Hakkında Öğretmenlerle İşbirliği Yapar” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	90
42. “Eğitici Kol Çalışmalarında Öğretmenlere Yardımcı Olur” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	91
43. “Farklı Mesleklerden Kişileri Okula Çağırarak Konferanslar Düzenler” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	91
44. “Öğretmenlere Haftalık Rehberlik Programları Hazırlar” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi	92

45. “Çevredeki Resmi ve Özel Psikolojik Danışma Yapan Kişi ve Kurumlarla İşbirliği Yapar” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi 93
46. “Öğrencileri Daha İyi Tanıyabilmek İçin Ev Ziyaretleri Yapar” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi 93
47. Son Sınıf Öğrencilerine Girebilecekleri Okulları Tanıtır” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t-testi 94

BÖLÜM I

GİRİŞ

Yönetim, insanlık tarihi kadar eski bir kavramdır. Bir grup çabasını gerektiren; işbirliği ve koordinasyon içinde yürütülen her etkinlik, yönetsel bir yapı ve örgütlenmeyi de beraberinde getirir. İnsanlığın bilinen tarihinden günümüze kalan tüm eserler ve bizim çözümleyebildiğimiz bilgiler, toplumların yaşamlarının her alanında örgütlü bir yönetsel girişimin varlığını göstermektedir. Yönetim uygulamaları, yazılı kaynaklarda Milattan Önce 3000 yılına, Sümerlere ve Mısırlılara kadar dayanır (Daft, 1995, s.12, Karip, 2004, s.1).

Yönetim kavramı, en geniş anlamda ortak bir amacı gerçekleştirmek için işbirliği içinde çaba gösteren birey ya da grupların etkinlikleri olarak tanımlanabilir (Simon, Smithburg ve Thompson, 1967, Karip, 2004, s. 2). Birey, tek başına gerçekleştiremeyeceği bir amacın gerçekleşmesi için başka bir birey ya da gruba işbirliği yapmak durumundadır. Amacın gerçekleştirilmesinde çeşitli teknolojik yöntemler kullanılabilir. Ortak bir amacın gerçekleştirilmesinde yönetim; amacın gerçekleştirilmesi için yöntemin nasıl belirlendiği, amacı gerçekleştirecek bireylerin nasıl seçildiği ve nasıl bir işbirliği içinde çalışacakları, aralarında nasıl bir işbölümü yapılacağı ve etkinliklerin nasıl eşgüdümleneceği ile ilgilenir (Karip, 2004, s. 2).

Bilimsel alandaki gelişmeler sonucunda, yönetimin genel ve özel olmak üzere iki yanı oluşmuştur. Yönetim bilimlerinin oluşturduğu genel yanda, her tür yönetim için gerekli ve geçerli genel kavram ve ilkeler bulunmaktadır. Özel yanda ise, yönetimin girmiş olduğu alanı örnekleyen okul, hastane, şirket gibi tipik kurumlara özgün konular yer almaktadır. Başarılı bir okul yöneticiliği, yönetimin bu temel kavram ve ilkeleri ile eğitime özgü yanların dengelenmesini gerekli kılmaktadır (Bursalıoğlu, 2004).

Yirminci yüzyılın başında beri yönetim, rastgelelikten çıkartılmış, bilimlerin konusu olmuştur. Bilimler, etkili bir yönetim nasıl yapılır, etkili olacak bir yönetmen nasıl yetiştirilir; etkili olabilecek bir örgüt nasıl kurulur, nitelikli ürün (mal, hizmet, düşünce) nasıl üretilir; üyeleri katlanarak çoğalan toplumun gereksinimlerini örgütler nasıl karşılayabilir gibi, yönetime ve örgüte ilişkin sorulara yanıt aramaktadır. Binlerce

yıldan bu yana insanın temel uğraşlarından biri olan üretim ve üretimin yönetimi, Yirmibirinci Yüzyıl'ın da konusu olacaktır (Başaran, 2000, s. 12).

Çok tartışmalı ve değişik kalıplarla şekillenmiş olmasına rağmen, yönetimin temel görevi örgütü amaçlarına uygun olarak yaşatmaktır. Diğer bir deyişle, bu iki kavram arasında kalan yöneticinin, yönetimi değil örgütü, yani okulu hareket noktası alması beklenir, çünkü eğitimin temel görevi, devletin varlığını sürdürmesidir. Halbuki aynı düzeydeki eğitim kurumlarının türleri arttıkça, özellik ve kapalılık dereceleri de artar ve ürünleri farklılaşır. Bu farklılaşmayı önleyecek önlem amaç birliğidir ki, okulu ancak amaç birliği görev birliğine götürür; çünkü görev, amaca dönük eylemdir. Örgütte bir görevin yanlış yapılması olası ise, yanlışlık er geç yapılacaktır. Bunu önlemenin çaresi ise, o olasılığı ortadan kaldırmaktır. Okulun görevlerine ilişkin eleştirilere gelince, bunlar evrensel nitelikte olup yeknesaklık yansıtırlar. Mesleksel değerler sistemi ve hukuksal ilkeler, okul yöneticisinin en temel rehberleri olmalıdır (Bursalıoğlu, 2004).

Eğitim sistemimizin en önemli parçası hiç kuşkusuz eğitimin üretildiği okullardır. Çağdaş yönetim anlayışları, okulları birer açık sistem olarak kabul etmektedir. Kendi içinde alt sistemleri bulunan okullar, üretim süreçlerinin sonucu olan öğrencilerini çevreye gönderirler. Böylece sistemden çıkan her ürün, yani öğrenci, çevrenin değişiminde etkili olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, eğitim sistemi içerisinde alınması gereken en önemli tedbirlerin okulun eğitim kalitesini yükseltmek olduğu söylenebilir. Okularda uygulanan eğitimin kalitesini arttırmak için, okulların etkili ve verimli işletilmesi şarttır. Okuların etkili ve verimli işletilmesi için de en iyi şekilde yönetilmesi gerekmektedir (Karip, 2004, s. 29).

Hümanist okulun nihai amacı, bireyin eğitimi görüşünden hareket ederek bireye moral ve özgürlük bilinci kazandırmaktır. Hümanist okulda eğitim yönetiminin amacı, katı yöntemler ve uygun stratejiler kullanarak başarı veya yenilgi elde etmek değildir. Bu yönetim yaklaşımı, her bireye saygı gösterme temeli üzerine kurulmuştur. İşgörene saygı gösterme, karşılıklı bir güven ikliminin oluşturulmasına yardımcı olur. Bu iklimde herkes istekli olarak karar sürecine katılabilir, eğitsel gruplara bağlılığını arttırabilir ve bugünkü dünyanın ihtiyaçlarına cevap verebilecek yeni çözüm önerileri geliştirebilir (Berrand, 1991, s. 8, Çelik, 2000, s. 28).

Eğitim ile yönetim arasındaki ilişkinin üzerinde önemle durmak gerekir. İşletme yönetimindeki geleneksel işgören anlayışının, eğitim yönetiminde aynen uygulanması beklenemez. Eğitim örgütlerinin ürünü ne bir maldır, ne bir hizmettir. Eğitim sisteminin ürünü insan kaynaklarıdır. Örgüt kültürü ve ürün farklılığı, eğitim örgütlerini diğer örgütlerin yönetiminden ayırmaktadır (Simon, 1991, s. 16, Çelik, 2000, s. 28).

Alan yazında *eğitim yönetimi* ve *okul yönetimi* ifadeleri bazen birbiri yerine kullanılmaktadır. Bunlardan eğitim yönetimi, okul yönetimine göre daha kapsamlı bir ifade olup bir insan bilimi olarak yarım yüzyılı geride bırakan, sosyal bilimlerdeki diğer gelişmelerden de etkilenen disiplinlerarası bir çalışma alanıdır. Okul yönetimi ise eğitim yönetiminin bir alt uygulama alanı olarak okulun yönetimini kapsamaktadır. Eğitim yönetiminin teorik temelleri, 1950’li yıllarda ABD’de kurulan bazı dernek ve vakıfların çalışmalarıyla şekillenmiştir. ABD’de 1950’lerde eğitim yönetimi ve diğer sosyal bilim alanlarında çalışan öğretim üyelerinin üye olduğu “Eğitim Yönetimi Profesörleri Ulusal Konseyi (NCPEA)” ve “Eğitim Yönetimi Üniversite Konseyi (UCEA)” adlı dernekler, düzenlemiş oldukları birtakım etkinliklerle bu alanın teorik temellerinin oluşmasına ve eğitim yönetiminin bilimsel bir nitelik kazanmasına büyük katkılar sağlamıştır (Şişman ve Turan, 2004, s. 99).

Türkiye’de 1924 yılından sonra John Dewey, Türk Eğitim Sistemi ile ilgili hazırladığı raporda, okul müdürleri yetiştirecek ders ve programların açılmasına ilişkin bazı önerilerde bulunmuş ise de o günden bugüne “*meslekte esas olan öğretmenliktir*” yargısı benimsendiğinden eğitim ve okul yöneticisi yetiştirme konusunda Milli Eğitim Bakanlığı’nca geçmişte ciddi bir girişimde bulunulmamıştır. Eğitim ve okul yöneticileri, başarılı öğretmenler arasından seçilerek atanmışlardır. Eğitim ve okul yöneticiliğine atamalarla ilgili de yakın zamana kadar belirli ölçütler geliştirilemediğinden siyasi tercihler, kayırmacılık ve hemşehricilik her zaman ön planda olmuştur (Şişman ve Turan, 2004, s. 105).

Türkiye’de kamu yönetiminin ve onun bir alt alanı olarak kabul edilen eğitim yönetiminin ayrı bir alan olarak kabul görmesi, 1953 yılında Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü’nün kurulması ile gerçekleşmiştir. Bu kurum bünyesinde, 1979-80 öğretim yılından itibaren de eğitim yönetimi uzmanlık programları açılmıştır. Yine 1962’de Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi (MEHTAP) raporunda, eğitim yöneticiliğinin özel bir uzmanlık işi olması gerektiği, bu alanda yöneticiler yetiştirmek

üzere üniversitelerde bölümler açılması önerilmiştir. Bundan birkaç yıl sonra da Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi kurulmuş, bunu Hacettepe Üniversitesi'nde alanla ilgili bölümün açılması izlemiştir. Eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi, 1962'de toplanan 7. Milli Eğitim Şurası'ndan itibaren çeşitli şuralarda da tartışılmış ve konu en kapsamlı olarak Ondördüncü Milli Eğitim Şurası'nda ele alınmıştır (Kaya, 1993, MEB, 1993, Şişman ve Turan, 2004, s. 105-106). Daha sonra diğer bazı üniversitelerin bünyesinde de eğitim yönetimi alanında lisans programları açılmıştır. Ancak, 1990'lı yılların sonlarına doğru eğitim fakültelerinde gerçekleştirilen yeniden yapılanma çalışmaları sonucunda bu programların hepsi Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından kapatılmıştır. Zaten bu bölümlerden mezun olanlar da Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yönetici atamalarında pek dikkate alınmamıştır. Son yıllarda üniversiteler bünyesinde bu alanda tezli ve tezsiz yüksek lisans programları yaygınlaşmaya başlamıştır (Şişman ve Turan, 2004, s. 106).

Eğitim yönetimi, insan davranışlarında istenilen davranış değişikliğini sağlamak için madde ve insangücü kaynaklarını kullanma sürecidir. Eğitim yönetiminde üç önemli insangücü kaynağı, (1) yönetici, (2) öğretmen, (3) öğrencilerdir. Öğrenci, henüz istenilen nitelikleri kazanmamış olan, ancak eğitim süreci içinde işlenen bir kaynaktır. Öğretmen, insan kaynaklarını işleyen çok değerli bir kaynaktır. Eğitim yöneticisi ise işlenen ve işleyen insan kaynaklarını yönetir. Eğitim yöneticisi, hem işlenen insangücü kaynağı olarak öğrencilerin en iyi şekilde yetiştirilmesi, hem de işleyen insangücü kaynağı olarak öğretmenin etkili bir şekilde çalıştırılması ve hizmet içinde yetiştirilmesi için uygun bir örgütsel iklimi sağlaması beklenen kişidir (Çelik, 2000, s. 28-29).

Okul yönetiminin kendine özgü yönleri vardır. Her şeyden önce eğitim, herhangi bir kurumda gerçekleşen, üretime her yönüyle benzeyen bir süreç değildir. Bu doğrultuda okullar da tabii ki sahip olduğu amaçlar, insan kaynakları, yapılan işler açısından herhangi bir örgüt gibi değildir. (Erdoğan, 2000, s. 90).

Okul yöneticisinin temel görevi, okuldaki madde ve insan kaynaklarını en verimli şekilde kullanarak okulu amaçlarına uygun bir şekilde yaşatmaktır (Taymaz, 1986, s. 123, Erdoğan, 2000, s. 96).

Birçok otorite, okul yöneticilerinin öncelikli olarak öğretmenliği bilmesi ve yapması gerektiğini öne sürmektedir. Edmons'a göre okul yöneticisi, zamanının yarısını okul koridorlarında ve dersliklerde geçirmelidir. Benzer düşüncelere sahip Lezotte'ye

göre de okul yöneticisi, zamanının çoğunu öğretime ayırmalıdır (Balcı, 1993, s. 25, Erdoğan, 2000, s. 97).

Yaratıcı yönetici herşeyden önce çevresindekilerin yaratıcılığını teşvik etmelidir. Yaratıcı yönetici, yeni deneyimlere açık olan, yeni mücadele ve sorun alanlarını arayan, en az denetimle çalışan yöneticidir. Yaratıcı yönetici, yüksek enerji ve üretkenliğe sahiptir, risk almayı sever, işine sıkı sıkıya bağlıdır, bağımsız ve kaynak kişi olmayı ve kendine yetebilmeyi sever. Meraklıdır, kolay tatmin olmaz, sürekli sorar. Yaratıcı yönetici coşkuludur, esnektir, tutucu değildir. Klasik uygulamaları sorgular. Grubun durumunu yapılandırır. Sorumluluk alma ve dağıtmada cesaretlidir. Yetkisinin dışında hareket eder. Ani ortaya çıkan gelişmeler karşısında kendine özgü önlemler alır. Yenilgiden ya da felaketten sonra grubunu yeniden toparlamada ve grubun moralini yükseltmede başarılıdır (Sungur, 1992, s. 119-122, Erdoğan, 2000, s. 96).

Çağdaş bir okul yöneticisi, kapsamlı insan bilgisine ulaşmış, etkili iletişim becerisine sahip, liderlik özellikleri baskın, anadilini doğru ve güzel kullanabilen, felsefe, matematik, uygarlık tarihi konularında eğitim görmüş, yabancı dil bilen, iletişim teknolojilerine hakim, bilgiyi yöneten, beden ve ruh yönünden sağlıklı, eğitime inanmış olmalıdır (Açıkalın, 1995, s. 6, Erdoğan, 2000, s. 96).

İyi bir okul yöneticisinin kesinlikle yerine getirmesi gereken birtakım görevleri vardır. Bu önemli görevler aşağıdaki şekilde sıralanabilir (<http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/kitaplar/okulyon/html>, 2004):

- ✓ Okul sahalarında ve binaların içinde öğrenci güvenliği ile ilgili politika ve işlem yollarını oluşturur.
- ✓ Sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapar. Sivil toplum örgütlerinde okulun katılımını temsil eder.
- ✓ Yönetim ve denetimde demokratik prosedürleri bilir ve kullanır.
- ✓ Öğretimin denetimini sağlar.
- ✓ Öğretimle ilgili personelin hizmet içi eğitimini sağlar.
- ✓ Öğretim programı için malzeme, kaynak ve donanım sağlar.
- ✓ Toplantı ve konferanslar düzenleyip yönetir.
- ✓ Kişiler arası duyarlı durumlarla uğraşır.
- ✓ Okulun çalışmalarını kamuoyuna duyurur.
- ✓ Okul programının güçlü ve zayıf yanlarını saptar.

- ✓ Okul geliştirme çalışmalarını kolaylaştırır ve onlara liderlik eder.
- ✓ Öğrencinin oryantasyonu için işlem yollarını başlatır.
- ✓ Üstlerince istenen raporları hazırlar.
- ✓ Sürekli değerlendirme ve öğrenci performansının rapor edilmesi ile ilgili sistematik işlem yollarını düzenler.
- ✓ Okulun hizmet verdiği kişi ve kurumlarla özel ilişki kurarak, toplumun gelişmesiyle ilgili kabul edilebilir plan ve politikaların yeniden incelenmesini olası ve sürekli kılar.
- ✓ Yöresel okul düzeyinde okulun bütçesini hazırlar.
- ✓ Okul kompleksinin işletmesi ve bakımı için verimli bir plan geliştirir.
- ✓ Öğretmenlerin güçlü ve zayıf yönlerini tespit eder.
- ✓ Öğretmenlerinin sınıftaki sorunlarının çözümünde yardım eder.
- ✓ Öğretmenlerinin performanslarını geliştirir.
- ✓ Öğretmenlerinin çalışmalarında eşgüdüm sağlar.
- ✓ Personeli mesleklerinde gelişmeleri için teşvik eder ve onlara olanak sağlar.
- ✓ Öğretmenlerde bulunan becerileri en üst düzeye çıkarır.
- ✓ Öğretmenler arasında birlik duygusunu geliştirir.
- ✓ Okul programının hedeflerini öğretmenlere aktarır.
- ✓ Öğretmenleri sınıflarında izler.
- ✓ Ailelerin ve toplumun okula katılımını sağlamak için politikalar ve işlem yolları geliştirir ve bunları yönetir.

Sınıf öğretmenleri, birinci sınıftan ilköğretimin ikinci kademesine kadar olan süreçte öğrencilerin eğitimi, öğretimi ve yetiştirilmesinden sorumlu olan kişilerdir. Sınıf öğretmenleri, ilköğretimde çocuğun sosyal ve kişilik gelişiminde en önemli role sahip olan öğretmenlerdir. Ve dolayısıyla da rehber öğretmenlerin en büyük yardımcılarıdır. Okul rehber öğretmenin hazırlamış olduğu program doğrultusunda, öğrencilerinin eğitim öğretim etkinlikleri ile beraber rehberlik ve danışmanlık faaliyetlerini de birinci derecede gerçekleştiren kişilerdir.

Rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde rehber öğretmenin en büyük yardımcısı, rehber öğretmenlerin öğrencileri hakkında bilgi alabileceği birincil kaynak olan sınıf öğretmenlerinin rehberlik servisine ve rehber öğretmenlere çok büyük katkıları vardır.

Bununla beraber rehberlik hizmetleri ile ilgili olarak önemli görevler de rehber öğretmenlerden sonra sınıf öğretmenlerine verilmiştir.

Rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde bu kadar önemli görevleri bulunan okul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin gerek görüş ve düşünceleri ve gerekse uygulamaları rehberlik hizmetlerinin ve rehber öğretmenler açısından çok gereklidir. Okul örgütü içerisinde okul yöneticilerinin rehberlik hizmetlerinin yürütülmesindeki koordinasyon becerileri, sınıf öğretmenlerinin rehber öğretmenin planı doğrultusunda sınıf içi rehberlik uygulamaları rehberlik hizmetlerinin başarısında belirleyici olacaktır.

Problem Durumu

Psikolojik danışmanlık ve rehberliğin (PDR), eğitim sistemleri içindeki yerine, sistemli ve profesyonel bir uğraş alanı olarak anlam ve kapsamına bakmakta yarar vardır. Rehberliğin sözcük anlamına, “Çocuğun büyüme, öğrenme ve gelişim sürecinin kesintisiz bir seyir izleyebilmesine ve sağlıklı kişilik gelişimine yönelik destek eylemidir” şeklinde bir tanımlama getirilebilir (Külahoğlu, 2001, s. 2).

Psikolojik danışma ve rehberliğin ilgi odağında yer alan insanla ilgili konular, önemli ve karışık olgulardır. Psikolojik danışma ve rehberliğin amacı, insanın gelişimi ise, insana ve gelişimine etki eden değişkenleri ve süreçleri anlamak ihtiyacı var demektir. İnsanla ilgili olguların analizinde, felsefi, psikolojik ve sosyolojik açılarından olmak üzere, üç yaklaşım söz konusudur. İlk yaklaşım, insanın var oluşu, ikincisi; bireysel nitelikleriyle, üçüncüsü ise; insanlar arası ilişkileriyle ilgilenmektedir. Bu üç alanın bileşiminde ise, hedeflerini, normlarını formüle ettikleri, uygulamalarına ışık tuttıkları, yön verdikleri süreç olarak eğitim bilimi yer alır. Tüm bu disiplinler, psikolojik danışma ve rehberliğin ne olduğu ile ilgilidir. Psikolojik danışma ve rehberlik ne içindir? Öğrenciye katkısı ne olmalıdır? Öğrencilerin nasıl bir insan olarak topluma kazandırılmasını istiyoruz? Nasıl bir toplum yaratmalıyız (Külahoğlu, 2001, s. 2)?

Psikolojik, sosyolojik ve felsefi bakıştan hangisinin daha hakim olduğuna göre, rehberliğin bir kavram ve yaklaşım olarak anlamı, o yönde belirlenmektedir.

1. Psikolojik görüşün yönlendirdiği anlayışta, psikolojik danışma ve rehberlik, bireyin bir psikolojik varlık olarak yaşamını sürdürmesi, gereksinimlerini karşılaması ve en üst düzeyde gelişmesi için gerekli olan sistematik

yardımların sağlanması olarak tanımlanır. Benlik kavramının gelişmesine yönelik yardım hizmeti önemlidir.

2. Sosyolojik görüşün egemenliğinde; eğitim ile psikolojik danışma ve rehberlik, bazı toplumsal amaçlara hizmet sağlamakla yükümlü altyapı kurumları olarak görülür. Bireyin toplumsal bir varlık olarak büyüüp gelişmesi üzerinde durulur.
3. Felsefi bakışta; okuldaki eğitimsel sürecin öğrenciler için bireyselleştirilmesi ve insancıl kılınması öne çıkarılır. Psikolojik danışma ve rehberlik, öğrencinin okul içi ve okul dışı yaşamındaki durumlara, olgulara yaklaşmasında bilinçli, amaçlı hale gelebilmesi için öğrenciye kendini ve başkalarını, yeteneklerini ve sorumluluklarını anlamasında yardımcı olmaktadır. Bu yaklaşım, okulda görevli tüm elemanların işbirliğini gerekli kılmaktadır (Kûlahoğlu, 2001, s. 2).

Rehberlik ve psikolojik danışma gibi, eğitim sistemine yeni girmiş bir hizmet alanında çalışanlardan beklenen rol konusunda henüz bir anlaşma olmadığı görülmektedir. Danışman rolleri konusunda ileri sürülen görüşler, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin tarihsel gelişimi boyunca değişiklik göstermiştir. Bu değişiklik, rehberlik kapsamına giren hizmetlerden birine ya da öbürüne verilen önemden kaynaklanmaktadır. Örneğin, hizmetlerin başlangıç yıllarında okul danışmanlarından beklenen rol, öğrencilerin başarısızlık, okula uyumsuzluk gibi sorunlarına çare bulmak, öğrenme güçlüğü gösteren öğrencileri saptamak, program ve meslek seçme durumunda olan öğrencilere rehberlik etmektir. Kısaca, danışmanın rolü, okulda öğretmen ve yöneticilere yardımcı olmak, onların yetişemedikleri hizmetleri, okulun eğitim politikası ve programı çerçevesinde yerine getirmektir. Hizmetlerde daha çok psikolojik nitelikleri ölçmeye ve öğrenciye, çevresindeki olanaklar hakkında bilgi vermeye ağırlık veriliyordu. Bu hizmetleri yürütecek kimselerin de öğretmenlik formasyonu ve deneyimi üzerine bir miktar rehberlik ve psikolojik danışma (buna görüşme demek daha doğru olur) alanında eğitim görmüş olması yeterli sayılabiliyordu (Kuzgun, 2000, s. 179).

Zamanla rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde değişik bir yaklaşım belirmeye başlamıştır. Artık bireyin davranışlarını, bilinçli ya da bilinçdışı gereksinimlerinin,

çatışmalarının, kendisine ve çevresine karşı tutum ve değerlerinin belirlediği gerçeğine daha fazla önem, benlik tasarımının algı ve davranışları üzerindeki etkisine göre daha fazla yer verilmeye başlanmıştır. Bu durumda, danışman eğitimcilere göre danışmanın rolü, öğrenciyi dışarıdan gözlemleyip değerlendirmek ve onu olgusal bilgiyle donatıp doğru kararlar verebilmesine yardım etmek değil, onun psikodinamik yapısını, benlik tasarımını anlamak, daha doğrusu, onun kendini daha etraflıca ve gerçeğe uygun bir biçimde tanımasına ve gereksinimlerinin bilincine varmasına yardımcı olmaktır. Bu durumda danışmanın başlıca görevi, öğrencilere psikolojik danışma hizmeti vermek olmalıdır (Kuzgun, 2000, s. 179).

Bu anlayışa göre yetişen danışmanlar, eski rol beklentisini sürdüren okullarda kimliklerini bulamama, işlevlerini yerine getirememe gibi sıkıntılarla karşılaşmaya başlamışlardır. Bu durum psikolojik danışma alanındaki eğitimcileri düşünmeye sevketmiştir. Halen ülkemizde yeni kurulmaya başlayan rehberlik hizmetlerinde danışman rolünün iyice tanımlanmamış olması, bu hizmetlerin yerleşip gelişmesinde önemli bir engel olarak görülmektedir (Kuzgun, 2000, s. 179-180).

Öğretmenler ve eğitim otoriteleri, okullarda rehberlik servislerinin kurulması için daha fazla bilgi ve destek istemektedirler. Çünkü okullar, öğrencilerine karşı daha fazla ilgi gösterme görevini benimsemiş durumdadırlar (<http://www.bbc.co.uk/1/low/education/2203435.stm>, 2004).

Öğrenciler, problemlerini, rehber öğretmen sayesinde güvenebilecekleri bir kişiye, özgürce açabilmekte, okul içi ve dışı yaşamlarını, sağlığını, mutluluğunu, davranışlarını olumsuz etkileyebilecek duygusal yüklerden arınabilmektedirler (<http://www.schools.nsw.edu.au/gotoschool/a-z/counselservice.php>, 2004).

Rehberlik ve psikolojik danışma servisleri ve bu servislerin gerekliliği konusunda Joseph Rey (2001) tarafından yapılan çalışmada, çalışmaya katılan 1340 öğrencinin %5'inden fazlasında klinik düzeyde ciddi depresyon belirtileri görülmüştür. Yaşları 13 ile 17 arasında değişen bu öğrencilerden bir kısmının geçmişte intihar etmeyi düşündüğü, en az bir kere intiharı denediği, en az 10 defa uyuşturucu kullandığı, yalan söyleyip hırsızlık yaptığı ve okuldan kaçma girişiminde bulundukları görülmüştür. Bu araştırma, okullarda rehberlik hizmetlerinin ve rehberlik servisinin hangi derecede gerekli olduğunu göstermesi açısından başvurulabilecek, önemli olan bir veridir (<http://www.depressionnet.com.au/articles/020701td.html>, 2004).

Okul danışmanlarının rollerini belirlerken, hizmetlerden birinci derecede ve doğrudan yararlanan bir grup olarak öğrencilerin görüşlerinin incelenmesi büyük önem taşımaktadır. Danışmanlar kendilerini genellikle psikolojik danışma alanında yeterli gördükleri halde öğrenciler onları eğitim ve meslek olanakları hakkında bilgi kaynağı olarak algılamaktadırlar. Heilfron'un (1960) yaptığı araştırmada akademik yönden başarılı, kendine yeterli, müzik ya da sporda kendini göstermiş ve hobileri olan öğrenciler, psikolojik danışmaya ihtiyaç duymadıklarını, böyle bir yardımın ancak başarısız ve uyumsuz öğrencilere sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir (Kuzgun, 2000, s. 186).

Yöneticilerin danışmanlardan rol beklentileri, danışmanların aktüel rollerinin belirlenmesinde en önemli rolü oynamaktadır. Bu konuda yapılan bazı araştırmalar, yöneticilerin danışmanları, yönetim işinde kendilerine yardımcı elemanlar olarak algıladıklarını göstermektedir. Yöneticilere göre danışmanlar, programları planlamalı, öğrencilerin devam durumlarını kontrol etmeli, disiplini sağlamak için önlemler almalı, gerektiğinde karneleri ve fişleri doldurmalıdır. Grant'a göre yöneticiler, danışmanları öğrenci sorunlarını ele alacak nitelikte görmemektedirler. Ülkemizde danışman rolleri üzerinde yaptığı araştırmada Kepçeoğlu (1978), okul müdürlerinin danışmanlardan beklentilerinin uzman kanısına göre beklenen yeterlilik sınırının altında olduğunu, ama öğretmenlerinkinden biraz daha iyi olduğunu saptamıştır. Bu araştırmada da, rehberlik kursu görmüş olan yöneticilerin rol beklentileri böyle bir eğitimden geçmemiş olanlardan daha iyi bulunmuştur (Kuzgun, 2000, s. 186-187).

Öğretmenlerin danışmanlardan rol beklentileri de öğrencilerin beklentileri gibi, okulda bulunan danışmanın verdiği hizmet kalitesinden önemli ölçüde etkilenmektedir. Bazı araştırmalar, öğretmenlerin danışmanlar hakkındaki olumsuz görüşlerini çarpıcı biçimde yansıtmaktadır. Darley, araştırmasında, öğretmenlerin bu konudaki görüşlerini "Danışmanlar, okulda ufak tefek işler görmektedirler, o halde olmasalar da olur. Yaptıkları iş, okuldan atılmaları gereken öğrencileri okşayıp şımartmaktadır. Yapmacık, Freudien ya da psikometrik terimler konuşarak caka yaparlar. Etkinliklerinin eleştirilmesini önlemek için gizlilik perdesi arkasına saklanırlar." şeklinde ifade etmektedir (Kuzgun, 2000, s. 187).

Ana babaların, danışmanların rolleri hakkındaki görüşleri de öğretmenlerinkine benzemektedir. Etraif, yaptığı araştırmada ana babaların, danışmandan, program yapma,

başarısızlık sorunu ile ilgilenme, meslek seçimine, kişisel sorunların çözümüne yardımcı olma gibi görevler beklediklerini saptamıştır (Kuzgun, 2000, s. 187).

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı; İstanbul ili, Kadıköy ilçesinde bulunan resmi ilköğretim okullarındaki rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerini belirlemektir.

Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. İlköğretim okulu yöneticilerinin, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine yönelik algıları nasıldır?
2. İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine yönelik algıları nasıldır?
3. İlköğretim okulu yöneticilerinin, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine yönelik algıları onların;
 - a) cinsiyetlerine,
 - b) yaşlarına,
 - c) mesleki kıdemlerine,
 - d) yöneticilik kıdemlerine,
 - e) en son çalıştıkları okuldaki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine yönelik algıları onların;
 - a) cinsiyetlerine,
 - b) yaşlarına,
 - c) mesleki kıdemlerine,
 - d) en son çalıştıkları okuldaki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir ?
5. Rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine yönelik olarak, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin algıları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Söz konusu araştırma ile ilköğretim okulu yöneticilerinin ve sınıf öğretmenlerinin, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine yönelik algılarının ölçülmesi amaçlanmaktadır. Yine bu araştırmanın;

1. İlköğretim okulu yöneticilerinin, okul rehber öğretmenine, rehberlik servisine bakış açılarını ve rehberlik ile ilgili bilgilerini olumlu yönde değiştirerek eğitim-öğretim faaliyetlerinde rehberlik servisini daha etkin olarak kullanmalarını sağlayacağı,
2. İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, okul rehber öğretmenin ve rehberlik servisinin görevleri ve hizmetleri ile ilgili daha fazla bilgi sahibi olmasını sağlayacağı ve de rehberlik servisi ile işbirliği içerisinde çalışma eğilimlerini arttıracığı,
3. Okul rehber öğretmeni ve rehberlik servisinin, eğitim-öğretim faaliyetleri içerisindeki önemini ve gerekliliğini bir kez daha gözler önüne sereceği,
4. Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen yetiştiren yükseköğretim programlarının, ders içeriklerini öğrencilerini mesleğe en iyi şekilde hazırlayabilmek için düzenlemelerinde ışık tutacağı,
5. İlköğretim okulu yöneticilerinin rehberlikle ilgili görevlerini daha iyi anlamalarını sağlayacağı,
6. İlköğretim sınıf öğretmenlerinin rehberlikle ilgili görevlerini daha iyi anlamalarını sağlayacağı umulmaktadır.

Sayıtlar

Araştırmanın başlıca sayıtları aşağıda sıralanmıştır:

1. Deneklerin anketteki sorulara verdikleri cevaplar, ilköğretim okulu yöneticilerinin ve sınıf öğretmenlerinin, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine yönelik algılarını belirlemek için yeterlidir.
2. Araştırma kapsamına dahil edilen ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenleri, anketteki sorulara gerçek kanıları doğrultusunda cevap vermişlerdir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma; veri toplanan okullar ve denekler, örgütsel ve kişisel değişkenler ve ölçülmek istenen rehber öğretmenlerin görevleri açısından aşağıdaki gibi sınırlandırılmıştır:

1. Araştırma kapsamına alınan okullar, İstanbul ili Kadıköy ilçesinde bulunan resmi ilköğretim okulları ile sınırlıdır.
2. Araştırma bulguları ve sonuçları, İstanbul ili Kadıköy ilçesinden örnekleme alınan ilköğretim okulu yöneticilerinin ve sınıf öğretmenlerinin cevapları ile sınırlıdır.
3. Araştırma, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine yönelik algılarının ölçülmesi ile sınırlandırılmıştır.
4. Araştırmada elde edilen bulgu ve sonuçlar, düzenlenmiş olan anket formundaki sorular ile sınırlandırılmıştır.
5. Araştırma, 2003-2004 eğitim-öğretim yılı ile sınırlıdır.

Tanımlar

Eğitim.- Çevre ayarlaması yoluyla kişinin davranışlarını istendik yönde değiştirme ve değerlendirme sürecidir (Sönmez, 1994, s. 43).

Eğitim Yönetimi.- İnsan davranışlarında istenilen değişikliği yapmak için eğitim örgütünün madde ve insan gücü kaynaklarını (yönetici, öğretmen, öğrenci) kullanma işidir (Çelik, 2000, s. 26).

Okul Müdürü.- Okulun amaçlarını gerçekleştirmek için var olan örgüt yapısını ve prosedürü kullanan kişidir (Aydın, 1994, s. 272).

Öğretim Liderliği.- İyi öğrenci yetiştirme ve öğretmenler için iyi öğrenme koşulları sağlamaya yönelik olarak okulun çalışma ortamının tatmin edici ve üretken bir hale getirilmesi için yapılan tüm eylemleri ifade etmektedir (Çelik, 1998, Erdoğan, 2000, s. 95).

Kişilik.- Bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir (Cüceloğlu, 1997, s. 43).

İlköğretim Sınıf Öğretmeni.- Öğretmen, program ve yönetmelik esaslarına göre çalışma saatleri içinde okulda kalarak kendilerine verilen eğitim ve öğretim işlerini yürütme, görevli olduğu sınıf öğrencilerinin her yönden yetiştirilmesi için gerekli önlemleri almaya yetkili, öğrencilerin gelişmesinden sorumlu bir kişidir (Serim, 1991, s. 343).

Okul.- Eğitim sistemi içerisinde temel işlevi, öğrencilerine istenilen davranışı kazandırma ve belli öğrenme yaşantılarının öğrencilerce yaşanmasını sağlamak için çevreyi gerekli biçimde düzenlemekle yükümlü eğitim kurumu (Taymaz, 2000).

İlköğretim Okulu Müdürü.- İlköğretim okullarında yönetmelik ve mevzuatlar doğrultusunda çalışan, okulun tüm yönetsel işlerinden sorumlu olan kişidir. Çağdaş okul yöneticiliği anlayışına göre okul müdürlerinin başlıca sorumluluk alanı bütçeleme, öğretmen ve diğer işgörenleri denetleme, öğrenci yönetimi, kayıt yönetimi ve öğretim liderliğidir. Genellikle orta kademe yöneticisi olarak kabul edilen bu yöneticiler ayrıca yasa ve okul kurulu tarafından verilen diğer görevleri de yerine getirirler (Gümüşeli, 1996, s.28). Araştırmada ilköğretim okulu müdürünü tanımlamak için okul müdürü tabiri kullanılmıştır

Öğretim.- Herhangi bir öğrenmeyi kılavuzlama veya sağlama faaliyetidir (Ertürk, 1984, s. 83, Hesapçıoğlu, 1998, s. 34).

Yetenek.- Bir mesleği yapabilmek için bir insanda bulunması gereken ve doğuştan gelen psikolojik ve fiziksel özellikler (Kadıoğlu ve Polat, 2002, s. 44).

İlgi.- Bir kişinin belli bir konuya merak duyması, üzerinde çalışmak istemesidir (Kadıoğlu ve Polat, 2002, s. 44).

Yönetici.- Yönetme gücünü elinde bulunduran kişi, yöneten kişi, idareci (<http://www.tdk.gov.tr/tdksozluk/SOZBULASP?GeriDon=0&EskiSoz=&kelime=y%FNetici&submit=Ara>, 2005).

BÖLÜM II

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, araştırmanın verileri, verilerin toplanması, anketin uygulanması, verilerin çözümü ve yorumlanması ile ilgili olarak yapılan çalışmalar üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, ilköğretim okulu yöneticilerinin ve ilköğretim sınıf öğretmenlerinin, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine yönelik algılarının ölçülmesini amaçladığından, araştırmanın amacına en uygun model olduğu düşünülen genel tarama modeli seçilmiş ve kullanılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın çalışma evrenini İstanbul ili, Kadıköy ilçesi sınırları içerisinde bulunan 72 resmi ilköğretim okulunda görev yapan 350 ilköğretim okulu yöneticisi ile 1500 ilköğretim sınıf öğretmeni oluşturmıştır.

Örneklem grubu belirlenirken Kadıköy İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne gidilerek resmi ilköğretim okullarının isimleri ve yerleri belirlenmiştir. Veri toplama aracı olan anket formu, hem okul yöneticilerine hem de sınıf öğretmenlerine uygulanacağından ilçedeki resmi ilköğretim okulu yöneticilerinin %27.4'ü ve ilköğretim sınıf öğretmenlerinin toplam sayısının %12.6'sı araştırmanın amacına yönelik olarak hazırlanmış olan anketi uygulamak üzere denek olarak araştırma kapsamına alınmıştır.

Araştırma kapsamına alınan ilköğretim okullarının seçiminde kullanılan örneklem türü, oransız küme örneklemedir. Bu okullardan anketi uygulamaları için araştırma kapsamına alınan yönetici ve sınıf öğretmenlerinin seçiminde ise oransız eleman örnekleme kullanılmıştır. Her ilköğretim okulunda anket uygulanacak olan yönetici ve öğretmenler yansız yöntemle belirlenmiştir. Buna göre 1500 ilköğretim sınıf öğretmeni içerisinde 190, 350 ilköğretim okulu yöneticisi içerisinde 96 yönetici olmak üzere

toplam 286 deneğe anket uygulanmıştır. Fakat 3 yönetici ile 5 öğretmenin anket sorularına verdikleri cevaplar, anketi eksik doldurma v.b. sebeplerden dolayı değerlendirmeye alınmamıştır.

Araştırmaya katılan ilköğretim okulu yöneticisi ve sınıf öğretmenlerinin “görev” değişkenine göre dağılımları Tablo1’de yer almaktadır.

Tablo 1

Deneklerin “Görev” Değişkenine Göre Dağılımları

Görev	N	%
Öğretmen	185	66,5
Okul Yöneticisi	93	33,5
Toplam	278	100,0

Tablo 1’e bakıldığında, araştırmaya katılan 278 deneğin %66,5’ini sınıf öğretmenlerinin, %33,5’ini yöneticilerin oluşturduğu görülmektedir. Araştırma kapsamına alınan yönetici ve öğretmenlerin oranları belirlenirken Kadıköy ilçesinde bulunan ilköğretim okulu yöneticilerinin ve sınıf öğretmenlerinin oranı esas alınmıştır. Bu yüzdendir ki yönetici ve öğretmenler arasındaki oransal farklılık, örneklemin yapısından kaynaklanmaktadır.

Araştırmaya katılan ilköğretim okulu yöneticisi ve sınıf öğretmenlerinin “cinsiyet” değişkenine göre dağılımları Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2

Deneklerin “Cinsiyet” Değişkenine Göre Dağılımları

	Öğretmen		Yönetici		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Erkek	65	35,1	55	59,1	120	43,2
Kadın	120	64,9	38	40,9	158	56,8
Toplam	185	100,0	93	100,0	278	100,0

Tablo 2’ye bakıldığında, araştırmaya katılan ilköğretim okulu yöneticilerinin %59,1’inin erkek, %40,9’unun bayan; sınıf öğretmenlerinin %35,1’inin erkek, %64,9’unun bayan; genel toplamda ise tüm deneklerin %43,22’sinin erkek, %56,8’inin bayan olduğu görülmektedir. Bu veriler ışığında Kadıköy ilçesindeki ilköğretim okullarında görev yapan okul yöneticilerinin çoğunluğunun erkek, sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun ise bayan olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin “yaş” değişkenine göre dağılımları Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3

Deneklerin “Yaş” Değişkenine Göre Dağılımları

	Öğretmen		Yönetici		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
20-35	29	15,7	5	5,4	34	12,2
36-50	135	73,0	69	74,2	204	73,4
50 ve Üstü	21	11,4	19	20,4	40	14,4
Toplam	185	100,0	93	100,0	278	100,0

Tablo 3’e bakıldığında, araştırmaya katılan ilköğretim okulu yöneticilerinin %5,4’ünün 20-35 yaş, %74,2’sinin 36-50 yaş, %20,4’ünün 50 ve üstü yaş; sınıf öğretmenlerinin ise %15,7’sinin 20-35 yaş, %73’ünün 36-50 yaş, %11,4’ünün ise 50 ve üstü yaş grubunda olduğu görülmektedir. Buna göre, ilköğretim okulu yöneticilerinin

büyük çoğunluğunun 36-50 yaş grubunda bulunduğu, çok küçük bir kısmının ise 20-35 yaş grubunda yer aldığı; sınıf öğretmenlerinde de yine büyük çoğunluğun 36-50 yaş grubunda bulunduğu söylenebilir. Yine sınıf öğretmenleri açısından baktığımızda, 20-35 yaş grubu ile 50 ve üstü yaş grubunda yer alan öğretmenlerin oranları arasında bir yakınlık bulunduğu da söylenebilir.

Araştırmaya katılan ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin “mesleki kıdem” değişkenine göre dağılımları Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4
Deneklerin “Mesleki Kıdem” Değişkenine Göre Dağılımları

	Öğretmen		Yönetici		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
1-10 yıl	41	22,2	5	5,4	46	16,5
11-20	47	25,4	21	22,6	68	24,5
21 ve Üstü	97	52,4	67	72,0	164	59,0
Toplam	185	100,0	93	100,0	278	100,0

Tablo 4’e bakıldığında, araştırmaya katılan ilköğretim okulu yöneticilerinin %5,4’ünün 1-10 yıl, %22,6’sının 11-20 yıl, %72’sinin 21 ve üstü yıl; sınıf öğretmenlerinin ise %22,2’sinin 1-10 yıl, %25,4’ünün 11-20 yıl, %52,4’ünün ise 21 ve üstü yıl mesleki kıdeme sahip oldukları görülmektedir. Buna göre, araştırmanın evrenini oluşturan Kadıköy ilçesi resmi ilköğretim okulu yöneticilerinin büyük çoğunluğunun 21 ve üstü yıl mesleki kıdeme sahip oldukları, 1-10 yıl arasında mesleki kıdemi bulunan ilköğretim okulu yöneticilerinin çok düşük bir oranda bulunduğu söylenebilir. Sınıf öğretmenleri açısından verileri incelediğimizde, 21 ve üstü yıl kıdemi bulunan sınıf öğretmenlerinin yarıdan fazla bir oranda bulunduğu söylenebilir. Tablo 4’e dayanarak hem sınıf öğretmenleri hem de yöneticiler açısından bir değerlendirme yapmak gerekirse, Kadıköy ilçesi içerisinde bulunan ilköğretim okullarında görev yapabilmek için uzun süre diğer bölgelerde görev yapmak gerektiği, özellikle mesleğin ilk yıllarında bu ilçedeki bir resmi ilköğretim okulunda görev alabilmenin zor olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan ilköğretim okulu yöneticilerinin “yöneticilik kıdemi” değişkenine göre dağılımları Tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5

İlköğretim Okulu Yöneticilerinin “Yöneticilik Kıdemi” Değişkenine Göre Dağılımları

Yöneticilik Kıdemi	N	%
1-10 Yıl	40	43,0
11-20 Yıl	44	47,3
21 ve Üstü	9	9,7
Toplam	93	100,0

Tablo 5’e bakıldığında, araştırmaya katılan ilköğretim okulu müdürlerinin %43’ünün 1-10 yıl, %47,3’ünün 11-20 yıl, %9,7’sinin ise 21 ve üstü yıl yöneticilik kıdemlerine sahip oldukları görülmektedir. Buna göre, Kadıköy ilçesindeki resmi ilköğretim okullarında görev yapan yöneticilerin büyük çoğunluğunun 1-20 yıl arasında yöneticilik kademine sahip olduğu söylenebilir. Bununla birlikte bu ilçede genç sayılabilecek yöneticilerin sayısının da azımsanamayacak bir düzeyde olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Araştırmaya katılan ilköğretim okulu yöneticisi ve sınıf öğretmenlerinin “çalıştığı okuldaki kıdemi” değişkenine göre dağılımları Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6

Deneklerin “Çalıştığı Okuldaki Kıdemi” Değişkenine Göre Dağılımları

	Öğretmen		Yönetici		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
1-3 yıl	42	22,7	19	20,4	61	21,9
4-6 yıl	56	30,3	21	22,6	77	27,7
7-9 yıl	46	24,9	21	22,6	67	24,1
10-12 yıl	20	10,8	16	17,2	36	12,9
13 ve Üstü	21	11,4	16	17,2	37	13,3
Toplam	185	100,0	93	100,0	278	100,0

Tablo 6'ya bakıldığında, araştırmaya katılan ilköğretim okulu yöneticilerinin %20,4'ünün 1-3 yıl, %22,6'sının 4-6 yıl, %22,6'sının 7-9 yıl, %17,2'sinin 10-12 yıl, %17,2'sinin 13 ve üstü yıl; sınıf öğretmenlerinin ise %22,7'sinin 1-3yıl, %30,3'ünün 4-6 yıl, %24,9'unun 7-9 yıl, %10,8'inin 10-12 yıl, %11,4'ünün 13 ve üstü yıl şu an görev yaptıkları okullarda görev aldıkları görülmektedir. Buna göre ilköğretim okulu yöneticilerinin yarıya yakın orandaki kısmının 4-9 yıldır, sınıf öğretmenlerinin ise yaklaşık üçte birlik kısmının 4-6 yıldır şu anki okullarında görev yaptığı söylenebilir.

Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenlerine Anket Uygulaması Yapılan İlköğretim Okulları

- İlhami Ertem İlköğretim Okulu (Küçükbakkalköy)
- Faik Reşit Unat İlköğretim Okulu (Göztepe)
- Bahariye İlköğretim Okulu (Bahariye)
- Cemal Diker İlköğretim Okulu (Kozyatağı)
- Sait Darga İlköğretim Okulu (Acıbadem)
- İkbaliye İlköğretim Okulu (İkbaliye)
- Şener Birsöz İlköğretim Okulu (Sahrayıcedit)
- T. Emlak Bankası Ataşehir İlköğretim Okulu (Ataşehir)

- Nihat Işık İlköğretim Okulu (Moda)
- Kaptan Hasanpaşa İlköğretim Okulu (Hasanpaşa)
- Münevver Şefik Fergar İlköğretim Okulu (Fikirtepe)
- Hasan Leyli İlköğretim Okulu (İçerenköy)
- Kemal Berktaş İlköğretim Okulu (Küçükbakkalköy)
- Ata İlköğretim Okulu (Küçükbakkalköy)
- Arifpaşa İlköğretim Okulu (Kayışdağı)
- Zihnipaşa İlköğretim Okulu (Erenköy)
- Turhan – Mediha Tansel İlköğretim Okulu (Suadiye)
- Mustafa – Mihriban Boysan İlköğretim Okulu (Suadiye)
- Muhsin Adil Binal İlköğretim Okulu (Moda)
- 29 Ekim İlköğretim Okulu (Göztepe)
- Nevzad Ayasbeyoğlu İlköğretim Okulu (Sahrayıcedit)
- Reşat Nuri Güntekin İlköğretim Okulu (Koşuyolu)
- Öğretmen Harun Reşit İlköğretim Okulu (Göztepe)
- Kazım Karabekir İlköğretim Okulu (Erenköy)
- Moda İlköğretim Okulu (Moda)
- Zühtüpaşa Etüt ve Beslenme İlköğretim Okulu (Kızıltoprak)
- Semiha Şakir İlköğretim Okulu (Merdivenköy)
- Melahat Şefizade İlköğretim Okulu (Feneryolu)
- Kalamış İlköğretim Okulu (Kalamış)
- İ. Ahmet Örnekal İlköğretim Okulu (Kadıköy)
- Yeşilbahar İlköğretim Okulu (Fenerbahçe)
- 23 Nisan Zehra Hanım İlköğretim Okulu (Üstbostancı)

- o Bostancı İlköğretim Okulu (Üstbostancı)
- o Hakkı Değer İlköğretim Okulu (Şenesenevler)

Veriler ve Toplanması

Araştırmanın verileri, literatür taraması ve anket uygulaması olmak üzere iki yolla elde edilmiştir.

Veri toplama çalışmaları esnasında öncelikle araştırma yapılacak konu ile ilgili yerli ve yabancı kitap, yayın ve araştırmalar gözden geçirilmiştir. Araştırma konusu ile doğrudan ilgisi olduğu düşünülen kaynaklar belirlenmiş, yabancı dilde yazılmış olanlar Türkçe'ye çevrilmiştir. Literatür çalışması sonucunda elde edilen bilgiler, araştırmanın amacına uygun bir şekilde birleştirilerek araştırmanın kuramsal kısmı oluşturulmuştur.

Araştırmada veri toplama aracı olarak bir anket formu kullanılmıştır. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimini tamamlamış olan Kadir Paskal ile danışman hocası Yrd. Doç. Dr. Ahmet Şirin tarafından geliştirilmiş ve 2001 yılında İstanbul ilinde uygulanmış olan anket formu incelenmiştir. Anket danışman hocalar tarafından da incelenmiştir. Fakat danışman hocalar tarafından uygulanacak anket ile araştırma konusu arasında bir tutarsızlık olduğu belirlenmiştir. Danışman hocalar tarafından anket formuna uygun olacak iki alternatif araştırma konusu belirlenmiştir. Bu konular, “İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenlerinin, Rehber Öğretmenlerin Görevlerine Yönelik Algıları” ve “ Rehber Öğretmenlerin Görevlerini Yerine Getirme Düzeyleri ” başlıkları altında toplanmış ve ikinci seçenek uygun görülerek danışman hocalar ve araştırmacı tarafından araştırma konusu olarak benimsenmiştir. Anketi kullanmak üzere anketin sahibi Kadir Paskal ve de danışmanı Yrd. Doç. Dr. Ahmet Şirin'den gerekli izinler alınmıştır. Okul müdürü ve öğretmenler için ayrı iki anket formu düzenlenmiştir. İlköğretim okullarında görev yapan rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerini belirlemeye yönelik 28 madde her iki anket formu için ortak olup, anketlerin ikinci bölümlerini oluşturmuştur. Her iki anket formunun örneği Ek-1 ve Ek-2'de verilmiştir.

Başlangıçta 33 maddeden oluşan anketin içerisinde yer alan beş maddenin, şu an itibariyle rehber öğretmenlerin görev alanına girmediği saptanmış ve istatistiksel

değerlendirmeye alınmamıştır. Bu beş madde ankette değerlendirmeden çıkartıldıktan sonra anket için yapılan güvenilirlik çalışması sonucunda anket güvenilirliği Cronbach Alpha 0,93 olarak bulunmuştur.

İlköğretim okulu yöneticileri için düzenlenen anketin ilk bölümünde okul yöneticilerinin cinsiyeti, yaşı, öğretmenlikle beraber toplam kıdemi, yöneticilikteki kıdemi, branşı ve şu an çalıştığı okulda kaç yıldır görev yaptığı gibi kişisel değişkenler; ikinci bölümde ise rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerini belirlemeye yönelik 28 madde yer almaktadır.

Öğretmenler için hazırlanan anket formu da aynı mantıkla hazırlanmıştır. Anketin birinci bölümünde öğretmenlerin cinsiyeti, yaşı, mesleki kıdemi, asıl branşları ve şu an görev yaptıkları okulda kaç yıldır çalıştıkları gibi kişisel değişkenler; ikinci bölümde ise rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine yönelik 28 madde yer almıştır. Her iki anketin de ikinci bölümlerini oluşturan 28 madde ortaktır.

Araştırma kapsamına alınan deneklerin anket maddelerine ilişkin algılarının belirlenmesi için, literatürde likert tipi ölçek olarak geçen beşli derecelendirme kullanılmıştır.

Anketin Uygulanması

Anketin uygulanması aşamasında öncelikle Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nden, daha sonra da İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır.

Kadıköy ilçesinde bulunan resmi ilköğretim okullarından 34 tanesi, araştırmacı tarafından tek tek dolaşarak öncelikle okul müdürleri ya da yetkili müdür yardımcıları ile görüşülmüş ve araştırma ile anket hakkında bilgi verilmiştir. Bu 34 okul belirlenirken, mümkün olduğu kadar Kadıköy ilçesinin değişik semtlerinden seçilmesine dikkat edilmiştir. Böylece örneklemin, evreni temsil etme oranını arttırmak amaçlanmıştır. Pek çok okul müdürü ve müdür yardımcısı İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden resmi izin yazısını görmek istemişlerdir. Bundan sonra anketin uygulanmasına izin vermişlerdir. Anket formları, okul yöneticileri ve öğretmenlere dağıtılarak ve istendiğinde gerekli açıklamalar yapılarak yönetici ve öğretmenlerin anketteki maddeleri cevaplamaları sağlanmıştır. Fakat çoğunlukla anketler, okul

müdürlüklerine bırakılarak daha sonra ikinci ve üçüncü (bazı okullarda dördüncü) defa okula gidilmesi suretiyle toplanabilmektedir. Bunda sebep ağırlıklı olarak okul yöneticilerinin anketlerin anında cevaplanmasına sıcak bakmamaları; bununla beraber araştırmacının çok yoğun çalışma temposundan dolayı anketleri cevaplayabilmek için her okulda birkaç saat bekleyememesi olmuştur. (Araştırmacı çalıştığı kurumdan izin alamadığı için sadece Pazartesi günleri okullara anket çalışmasını uygulamak ve geri toplamak için gidebilmiştir). Araştırmacının okullarda uygulayabildiği anketlerde, anketler doldurulduktan sonra hemen kontrol edilerek eksik doldurulmuş olan anket olup olmadığı yerinde kontrol edilmiştir. Ve bu anketler konusunda ankete cevap veren kişiler aydınlatılarak eksik bıraktıkları maddeleri cevaplamaları sağlanmıştır. Toplam sekiz anket eksik doldurma v.b. sebepler nedeniyle geçersiz sayılmıştır. Araştırmanın evreni temsil etme oranını arttırabilmek için örnekleme alınan ilköğretim okulları, mümkün olduğunca Kadıköy'ün değişik bölgelerinden seçilmeye çalışılmıştır.

Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Uygulamalar sonucunda elde edilen veriler araştırmacı tarafından SPSS (Statistical Package for Social Sciences) programına yüklenmiştir. Yükleme işlemi tamamlanan veriler, danışmanın hocanın da yönlendirmesi ile istatistik konusunda uzman olan bir kişinin yardımı ile araştırmanın amacına uygun olarak işlenmiş ve analiz edilmiştir.

Verilerin analizinde SPSS adlı paket program kullanılmıştır. Bu programdan yararlanılarak elde edilen cevapların ağırlıklı ortalama ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Okul yöneticileri ve öğretmen anketlerinin birinci bölümlerinde yer alan demografik değişkenlere göre yapılan grupların kendi içinde ve aralarında anlamlı farklılıkların olup olmadığını tespit etmek için t- testi ve varyans analizi yapılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Ankette kullanılan beşli dereceleme ölçeğine uygun olarak elde edilen ağırlıklı ortalama puanlarının derecelendirilmesi ve yorumlanması için, Tablo 7'de verilen puan aralıkları dikkate alınmıştır.

Tablo 7

Araştırmada Kullanılan Ölçek Aralıkları

Verilen Ağırlık	Seçenekler	Sınırı
1	Hiç Katılmıyorum	1,00-1,79
2	Az Katılıyorum	1,80-2,59
3	Kararsızım	2,60-3,39
4	Çoğunlukla Katılıyorum	3,40-4,19
5	Tamamen Katılıyorum	4,20-5,00

Yapılan tüm analizler sonucunda elde edilen bulgular, araştırma alt problemlerine uygun bir biçimde tablolara dönüştürülerek açıklanmış ve yorumlanmıştır. Bu bulgular ve yorumlamalara araştırmanın beşinci bölümünde yer verilmiştir.

Rehberlik ve psikolojik danışma kavramları, modern eğitimin çok önemli birer parçası haline gelmiş faaliyetleri ifade eden terimlerdir. Özellikle rehberlik sözcüğü 1930'lerde okul müfredatı programlarımızda geçmeye başlamışla beraber, daha çok 1950'lerden sonra sıkça kullandığımız terim haline başlamıştır. Özellikle 1970'den bu yana da rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin, "zaman" eşitliğiyle yürütülen ayrı bir "varlık" ve "faaliyet" olarak okul eğitim programlarımızın yer aldığı olduğu memnuniyetle görülmektedir (Tan, 1991, s. 10).

Önceleri daha çok "bir eğitim kurumunda, bir kimsenin öğrenciye belli bir ya da konularda bilgi vermesi, ona belli konuları "öğretmek" amacıyla çağrılan "öğretim" kavramı, giderek "öğretmeyi kolaylaştırarak etkili bir öğrenme, gereksinimleri sağlama ve ilgisizlikten kurtarma" ni daha genişletmeye yönelik. Kısaca diğer bir deyişle, öğrenciye öğretilenden çok öğrenen olarak bakılman gerektirdiği ortaya koydu. Öğretim denildiğinde, öğrencinin öğrenmesi değil, "her öğrenciye, öğrenen konularını öğrenmeleri ve kendilerini gerçekleştirme için yardım etmek" anlamına başlamıştır. Bu anlamdaki öğretimde ise, öğrenciyi etkin olarak bir öğrencinin kendine özgü özelliklerini tanıma ve öğrenen bu özelliklere dayalı olarak öğretilen bir öğrenme kazanıyordu (Bakıcıoğlu, 1994, s. 18; Borkut, 1998, s. 8).

Bu bağlamda okullarımızda artık öğrenen olan kişiye bilgi aktarmak olmadığı, bunun yanında "problem çözme ve karar verme" becerilerini

BÖLÜM III

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA İLE İLGİLİ KURAMSAL BİLGİLER

Okul örgütünün vazgeçilmez hizmetlerinden birisi de rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleridir. Bu araştırma, ilköğretim okullarında görev yapan rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerini belirlemek amacıyla yapıldığından, bu bölümde rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili kuramsal bilgilere yer verilmesi gerekli görülmektedir.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma

Rehberlik ve psikolojik danışma kavramları, modern eğitimin çok önemli birer parçası haline gelmiş faaliyetleri ifade eden terimlerdir. Özellikle rehberlik sözü, 1938’lerde okul müfredat programlarımızda geçmiş olmakla beraber, daha çok 1950’lerden sonra sıkça konuşulup tartışılmaya başlanmıştır. Özellikle 1970’den bu yana da rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin, “uzman” kişilerce yürütülen ayrı bir “yardım” ve “ihtisas” faaliyeti olarak okul eğitim programlarımızda yer almış olduğu memnuniyetle görülmektedir (Tan, 1992, s. 10).

Önceleri daha çok “bir eğitim kurumunda, bir küme öğrenciye belli dal ya da konularda bilgi verme”, onlara belli konuları “öğretme” anlamını çağrıştıran “öğretim” kavramı, giderek, “öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenleme, gereçleri sağlama ve kılavuzluk etme eylemi” ni dile getirmeye yöneldi. Konuya ilişkin bilimsel bulgular, kişiye öğretilenden çok öğrenen olarak bakılması gerektiğini ortaya koydu. Öğretim dendiğinde, öğreticinin öğretmesi değil, “her öğrenciye, öğrenim konularını öğrenmeleri ve kendilerini gerçekleştirmeleri için yardım etmesi” anlaşılmaya başlandı. Bu anlamdaki öğretimde ise, öğrenciyi odak almak; her öğrencinin kendine özgü özelliklerini tanımak ve öğretimi bunlara dayalı olarak biçimlendirmek önem kazanıyordu (Bakırcıoğlu, 1994, s. 18, Bozkurt, 1998, s. 4).

Bu bağlamda okullarımızda artık önemli olan şeyin yalnız bilgi aktarmak olmadığı, bunun yanında “problem çözme ve karar verme” becerisinin

kazandırılmasının da çok önemli olduğu söylenebilir. Farklı geçmişten ve farklı kişilikten oluşan değişik yapılardaki öğrencilerin bir bütün olarak her yönüyle maksimum düzeyde geliştirilebilmeleri için gerekli ortamı sağlayacak olan hizmetlerin, örgün eğitimin; “öğretim” ve “yönetim” fonksiyonlarının yanında yer alması gerekliydi. İşte okul bünyesinde “Rehberlik ve Psikolojik Danışma” servislerinin kurulması da örgün eğitimin bir üçüncü fonksiyonu olan “Öğrenci Kişilik Hizmetleri”nin devreye girmesiyle olmuştur.

Öğrenci kişilik hizmetleri, bireysel farklara ve gereksinimlere cevap veren çabalar, tutumlar, davranışlar, değerler, duygular ve kişisel amaçlarla ilgili olarak, bireye ağırlık veren etkinlikleri kapsar. Öğrenci kişilik hizmetleri, öğrencinin tüm yönleri ile ele alınıp uygun düzeyde gelişimini sağlayabilecek çeşitli hizmetlerin bütünüdür (Girgin, 2004, s. 3).

Danışma sürecindeki bütün kaynaklar, danışmanın özünün başkalarına yardım etmek olduğunu vurgular. Gerçekte de danışmanlık sık sık kişiye yardım mesleği olarak tanımlanır. Bu yüzden danışmanın sonuç amaçları danışmanın yaptıklarıyla değil, fakat yaptıklarının sonucu olarak danışanlara nasıl yardımcı olduklarının açıklanması ile tanımlanabilir (Delaney ve Eisenberg, 1993, s. 21).

Danışma, insanlara amaçlarına ulaşmalarında yardımcı olan kişilerarası bir ilişki sürecidir. Danışmanın yardımcı olabileceği konulardan bazıları şunlardır (Delaney ve Eisenberg, 1993, s. 22):

- ❖ Benliği anlamak,
- ❖ Bugün ve gelecek hakkında bilgi sahibi olmak,
- ❖ Önemli kişisel kararlar almak,
- ❖ Başarılabilir ve büyümeyi hızlandırabilecek kişisel amaçlar belirlemek,
- ❖ İstenilen ve gerçekleştirilmesi mümkün olan bir gelecek kavramı oluşturmak- için planlar yapmak,
- ❖ Kişisel ve kişilerarası problemlere etkili çözümler getirmek,
- ❖ Etkisiz davranışları daha etkili davranışlara dönüştürmek,
- ❖ Çevresel zorluklar ve yaşam şartları ile baş etmek,
- ❖ Kaygı, suçluluk, kendini küçük görme, yalnızlık, yabancılaşma gibi benliği bozan ve olumsuz duygulara yol açan durumları kontrol altına almak,
- ❖ Kişiler arasında etkili ilişki kurma yollarını öğrenmek ve vurgulamak,

- ❖ Önemli kişisel kararlar verebilmek için karar verme sürecinin temel gereklerini öğrenmek ve bundan yararlanmak,
- ❖ Benlik için bir beğeni ve saygı duygusunu kazanmak ve kişinin temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek olduğu konusunda iyimser olmak.

Bunlara ilave olarak okullarda rehberlik ve psikolojik danışma servisinin yerine getirmesi beklenen diğer görevlerden bir kısmı da aşağıda verilmiştir (http://www.twu.ca/cpsy/school_counselling.asp, 2004):

- ❖ Öğretmenleriyle, yöneticileriyle ve aileleriyle okul içi ve dışında profesyonel ve etkili olarak işgörebilecek öğrenciler hazırlamak,
- ❖ Öğrencileri uygun iletişimsel ve sosyal becerilerle donatmak,
- ❖ Öğrenci yeteneklerini geliştirebilmek için gerek duyulduğunda ve daha profesyonel bir yardım gerektiğinde ilgili uzman kuruluşa göndermek.

Rehberlik, bireyi tanımak, onu kendisine tanıtmak; problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması, kapasitesini geliştirmesi, çevresine dengeli ve sağlıklı bir uyum yapması ve böylece kendini gerçekleştirebilmesi için uzman kişilerce bireye yapılan sistemli, bilimsel ve profesyonel bir yardım işidir (Aydın, 1997, s. 1).

Rehberlik, bireye kendini anlaması, çevredeki olanakları tanınması ve doğru kararlar vererek özünü gerçekleştirebilmesi için yapılan sistematik ve profesyonel bir yardım sürecidir (Kuzgun, 2000, s. 5).

Rehberlik ve okul danışmanlığı, gençlerin kişisel problemleriyle mücadele edebilmesi için oluşturulmuş profesyonel ve güvenilir bir servistir (<http://www.catchchild.org.uk/legacy/counselling.html>, 2005).

Rehberlik ve psikolojik danışma öğretmenleri, öğrencilerin ders ve ders dışı durumlardan kaynaklanan stres ve baskı ile baş etmeleri, kişisel ve akademik amaçlar belirleme, kariyer planlama, öğretmen – öğrenci – veli konferansları düzenleme, öğrencilerin sosyal ve psikolojik gelişimleri konularında yoğun olarak görev almaktadırlar (http://www.amphi.com/cross/counselling_services.htm, 2004).

Bunlara ilave olarak, rehberlik ve psikolojik danışma öğretmenlerinin (<http://www.schools.nsw.edu.au/gotoschool/a-z/counselservice.php>, 2004);

- Öğrencilere mesleki – eğitsel rehberlik,

- Aileleri, öğrencinin eğitimi, başarısı ve öğrenci ile ilgili konularda bilgilendirme,
- Öğrencinin davranış ve öğrenmesini değerlendirme,
- Öğrencinin öğrenmesini olumsuz etkileyen güçlükleri tespit ve yardım,
- Öğrenci gelişimi ile ilgili olarak diğer danışman kurumlarla işbirliği gibi görevleri bulunmaktadır.

Rehberlik hizmet ve faaliyetlerinde belli bir hedefe ulaşmak isteyen kişi ile bu hedefe giden yolları tanıyan ve bu yolların özellikleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olan kimse vardır. Rehberlik, bu hedefe giden yolları ve özelliklerini belirtmek, yolda görülecek ve durulacak yerleri dikkat çekmektir. Bu yollardan birini seçmek, gidiş şekillerini tayin etmek, elde edilen bilgilerin ışığında rehberlik edilen kişinin vereceği bir karardır (Ufuk, 1998, s. 13).

Tanımların çoğunda ortak olarak kullanılan bu sözcüklerden hareket ederek rehberliğin anlamında temel olabilecek şu genellemeler sıralanabilir (Kepçeoğlu, 1995, s. 11-12):

- *Rehberlik, bir süreçtir.* Rehberlik, bir anda olup biten bir iş değildir. Rehberlik çalışmalarının etkili sonuç vermesi bir süre gerektirir. Bunun için rehberlik hizmetleri sürekli ve sürekli olarak devam eder. Rehberlik yardımı, sadece okulda değil, insanın bulunduğu her yerde vardır. Rehberlik, tek bir olay ya da işlem değildir; rehberlik, belirli basamakları bulunan ve birbirine dayalı olan bir dizi etkinlikleri kapsar.
- *Rehberlik, bireye yardım etme işidir.* Rehberlik yardımı, psikolojik bir yardımdır. Rehberliğin psikolojik bir yardım olma özelliği onu başka yardım hizmetlerinden belirgin bir biçimde ayırır. Buna göre, rehberlik yardımı bir yol gösterme, nasihat etme, bilgi verme yardımı değildir. Psikolojik yardım olarak rehberlik, ancak psikolojik ilişkiler içerisinde gerçekleştirilebilir. Psikolojik ilişkilerin kurulması ise, kuşkusuz, belirli ortamlarda belirli koşulların sağlanmasına bağlıdır. Onun için rehberlik yardımı amaçlı bir yardımdır.
- *Rehberlik yardımı bireye dönüktür.* Rehberlik hizmetlerinin merkezinde birey vardır. Okul ortamında rehberliğin ilgilendiği birey öğrencidir. Öğrenci, türlü kişilik özellikleri bulunan ve gelişmekte olan bir kişidir. Her öğrenci, geliştirilebilecek bir kapasiteye sahiptir. Bunun için günümüzde psikolojik

danışma ve rehberlik hizmetleri eğitim sürecinin ayrılmaz ve tamamlayıcı bir yanını oluşturur. Rehberlik anlayışında genel olarak her birey değerlidir. Bütün ile işe yaramayan bir birey düşünülemez. Rehberlik yardımı gruplar halinde verilse bile bu yardımın merkezinde tek tek yine bireyler vardır. Rehberlik yardımında bireyin gücüne güvenilir. Rehberlik anlayışında problemleri olsa bile her birey “normal” kabul edilir. Rehberlik, bireyi üzen ve kaygılandıran her türlü problemle yakından ilgilenir.

- *Rehberlik bilimsel ve profesyonel bir yardımdır.* Rehberlik çalışmaları bilimseldir. Rehberlik yardımının dayandığı bilimsel ilkeler ve yöntemler vardır. Bu bilimsel ilke ve yöntemlere uygun olarak rehberlik yardımı, belirli bir plan, program ve sistem içinde sunulabilir. Rehberlik ve psikolojik danışma alanı öğrenime dayalı, özel bir uzmanlık alanıdır. Onun için rehberlik hizmetleri, bu alanda yetişmiş, uzman kişilerce profesyonel bir düzeyde sunulduğu takdirde etkili olabilir.
- *Rehberliğin esası bireyin kendisini gerçekleştirmesine yardım etmektir.* “Kendini gerçekleştirme” psikolojik danışma ve rehberlik yardımının bütün boyutlarını içine alan bir kavramdır. Rehberliğin anlamı ile ilgili çeşitli açıklamalarda kullanılan ve rehberlik yardımının esasını oluşturan kavramlar rehberlikte erişilmek istenen bir sonuç olarak, bireyin kendini gerçekleştirmesine işaret etmektedir. Nitekim, rehberlik yardımı ile kendi kişiliğini anlayan birey, kendi dünyasını daha gerçekçi bir gözle anlayabilir ve bu şekilde, çevresine daha dengeli ve sağlıklı bir uyum yapabilir. Yine, kendini gerçekçi bir gözle algılayabilen bireyin bütün kapasite ve yeteneklerini en uygun bir düzeyde geliştirecek fırsat, olanak ve ortamı seçebileceği beklenmektedir.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Dayandığı Temel İlkeler

Kuzgun’a göre (2000, s. 31-35) rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin dayandığı ilkeler aşağıdaki gibidir :

- ✓ *Her birey, seçme özgürlüğüne sahiptir.* Çağımızda insanın kendi yönünü çizme, kendi hayatı hakkında karar verme, özgürlüğüne sahip olduğu ve çeşitli durumlarda yaptığı seçimlerle varoluşunu belirlediği kabul edilmektedir. Rehberlik, bireye seçme özgürlüğü tanıyan çevrelerde var olabilir ve rehberliğin

- görevi, bireyin bu özgürlüğünü kullanabilmesi için seçenekleri algılayabilmesine ve doğru tercihler yapmasına yardımcı olmaya çalışmaktır.
- ✓ *İnsan, saygıya değer bir varlıktır.* Saygı, bir başkasını değerli bir varlık olarak algılamak, onun ihtiyaçlarına karşı duyarlı olmak demektir. Bu “bir başkası” kavramı, dinini, ırkını, cinsiyetini, sosyal sınıfını, psikolojik ve fiziksel özelliklerini dikkate almaksızın tüm insanları kapsayacak kadar yaygın olmalıdır. Danışman, danışana duyduğu saygıyı, onu ilgi ile dinlemekle, kendisi ile konularda kararı yine kendisinin vermesini teşvik etmekle ve kararlarını sağlam temellere oturtabilmesi için ona ihtiyaç duyduğu bilgiyi ve desteği sağlamakla gösterir.
 - ✓ *Rehberlik hizmetlerinden yararlanmak isteğe bağlıdır.* Rehberlik hizmetleri, birinci derecede kişiye verilen ve onun iç dünyasını daha iyi anlaması amacını güden hizmetler olduğundan, bundan yararlanmak kişinin isteğine bağlıdır.
 - ✓ *Rehberlik, yaşam boyu yararlanılabilecek bir hizmettir.* Eğer rehberliğin fonksiyonu kişilik gelişimini geliştirmek; daha doğru bir deyişle gelişimi kolaylaştıracak koşulları sağlamak olarak tanımlanırsa, o zaman bu hizmetlerin kişiye, bütün hayat basamaklarında verilmesi gerekir.
 - ✓ *Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde gizlilik esastır.* Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin verilişi sırasında, danışanın mahremiyetine saygı duyulmalı ve onun sırlarını saklamaya özen gösterilmelidir. Psikolojik danışma oturumlarında danışmanın sağladığı güven ortamı içinde danışan, bazen kendisine bile kolayca itiraf edemediği yaşantılarını danışmanı ile paylaşabilir.
 - ✓ *Rehberlik, tüm öğrencilere açık bir hizmettir.* Madem ki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin amacı bireylerin kendilerini gerçekleştirmelerine yardımdır ve kendini gerçekleştirme bütün insanlarda bulunan doğal bir eğilimdir, o halde bu hizmetler bütün bireylerin yararına açık olmalıdır.
 - ✓ *Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ilgililerin iş birliği ile yürütülmelidir.* Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bu alanda yetişmiş uzmanların liderliğinde, öğretmen, yönetici ve diğer okul personelinin ortak bir amacı gerçekleştirmek için elbirliği ile çalışmalarını gerektirir. Ne kadar bilgili ve yeterli olursa olsun bir danışman, okuldaki diğer görevlilerin desteğini sağlayamadığı takdirde çalışmalarını etkili bir biçimde yürütemez.

- ✓ *Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde bireysel farklara saygı esastır.* Bu ilke, bireye saygı ilkesi ile yakından ilgilidir. Her birey, kendine özgü bir varlıktır. İlgi, yetenek ve tutumları ile diğer bireylerden farklılık gösterir. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, bireylerin birbirinden farklı eğitim gereksinimlerine duyarlı bir ortamda gerçek anlamda işlevini sürdürebilir. Rehberlik uzmanları, bireysel farklara saygılı eğitim ortamlarının sağlanması hususunda çaba göstermelidir.
- ✓ *Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, hem bireye hem de topluma karşı sorumludur.* Bireyin belli bir anda yaşadığı huzursuzluk, ihtiyaçlarını gidermede karşılaştığı engellemelerden kaynaklanır. Kişisel ihtiyaçları ile toplumun beklentileri arasında gerekli dengeyi kuramadığı zaman birey kaygıya düşer ve danışmana başvurur. Danışmanın görevi, bireyi toplum kurallarına uymaya zorlamak olmadığı gibi, topluma rağmen isteklerini gerçekleştirebileceğini, toplumsal kuralların yasak veya yanlış ya da gereksiz olduğunu söyleyerek birey ile toplumu karşı karşıya getirmek hiç değildir. Psikolojik danışmanın amacı, bireyin topluma körü körüne uyması yerine, dinamik bir uyum gösterebilmesi için gerekli duyarlılığı ve beceriyi kazanmasına yardımcı olmaktır.
- ✓ *Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır.* Eğitim kurumlarında verilen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin, eğitimin diğer fonksiyonları ile ahenk içinde yürütülmesi gerekmektedir. Daha açık bir deyişle, rehberlik, bir eğitim hizmeti olarak düşünülmeli, eğitimden ayrı ama eğitim için yürütülen bir hizmet olarak anlaşılmamalıdır.

Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Sınırlılıklar

Rehberlik ve psikolojik danışma, “her derde deva” bir hizmet değil; sınırlılıkları olan bir hizmetler bütünüdür. Sağlıklı, etkin bir kişilik geliştirmek için ruhsal (psikolojik) yardımla birlikte, diğer kişilik hizmetlerinin de karşılanması gerekmektedir (Bakırcıoğlu, 2003, s. 11).

Rehberlikte uzmanından ve tüm rehberlik ve psikolojik danışma görevlilerinden beklenen; bu hizmetlerden yararlanmak isteyen kişiye kendi gerçeklerini, sorunlarını ve çevresini tanıması için yardımcı olmaktır. Bu anlamdaki yardımla kişi; kendi güçlerini kullanarak sorunlarını çözebilecek ve kendini gerçekleştirebilecek duruma gelecektir.

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleriyle sağlanmak istenen budur. Bundan sonraki başarıyı kişinin olanakları, kararı, girişim gücü ve çabası belirleyecektir (Bakırcıoğlu, 2003, s. 11).

Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Yanlış Anlayışlar

Psikolojik danışma ve rehberlikte yaygın olan yanlış anlayışlardan önemli görülen bazılarını şu noktalarda toplama olanağı vardır (Demir, 2002, s. 149-150):

- Psikolojik danışma yardımı, bireye tek yönlü olarak doğrudan doğruya yapılan bir yardım değildir. Psikolojik danışma ve rehberlik yardımı ancak karşılıklı bir etkileşim sonucu gerçekleştirilebilir.
- Psikolojik danışma ve rehberliğin temelinde bireye acımak, onu kayırmak, her sıkıntıya düştüğünde bireye kanat germek gibi bir anlayış yoktur. Rehberlik anlayışında birey, güçlü ve değerli bir varlıktır.
- Psikolojik danışma ve rehberlik, bireyin sadece duygusal yanı ile ilgilenmez. Psikolojik danışma ve rehberlik, bir bütün olarak bireyin tüm gelişimi ile yakından ilgilenir.
- Psikolojik danışma ve rehberlikte kullanılan bütün yöntem ve teknikler amaç değil, sadece araçlardır. Psikolojik danışma ve rehberlikte belirli amaçlar için türlü testler, envanterler, anketler ve bilgi fişleri kullanılabilir. Elde edilen bilgiler sistematik bir biçimde gruplandırılıp sınıflandırılabilir. Ancak bu bilgilerin bireye dönük olarak etkili bir biçimde kullanılması gerekir.
- Psikolojik danışma ve rehberlik, bu yardımı alan birey bakımından akademik bir öğrenme konusu ya da ders değildir. Psikolojik danışma ve rehberliği öğretim çalışmalarına eklenmiş ve bu çalışmaların uzantısı gibi görmek yanlıştır.
- Rehberlik, bir disiplin görevi değildir; rehberlik yargılamaz ya da ceza vermez. Psikolojik danışma ve rehberliği bir disiplin ve kontrol aracı olarak görmek kesinlikle yanlıştır.
- Psikolojik danışma ve rehberlik, her türlü problemi hemen çözebilecek sihirli bir güce sahip değildir.

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlığın Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi

Okul psikolojik danışmanlığı mesleği, Amerikan okullarında yirminci yüzyılın başlarında “Endüstri Devrimi” sonucunda oluşan rehberlik hareketi olarak başlamıştır. Bu dönemin olumsuz sayılabilecek olumsuz sonuçları ve çalışanların yeterince çalışmalarının karşılığını alamamalarından kaynaklanan istismar edilmeler olmuştur. Endüstriyel değişimin bu olumsuz gelişmesine tepki olarak da “Mesleki Rehberlik” doğmuştur (Ültanır, 2000).

İlk kez 1890’larda Amerika’da California eyaleti okullarında rehberlik uygulamaları ile yakından ilgili bazı yeniliklerin yer aldığı görülmektedir. Bu yenilikler arasında öğrencilerin bireysel olarak incelenmesi, öğrencilerle danışma, işe yerleştirme ve okulu bitirenleri izleme gibi uygulamalar sayılabilir. 1900’lerde ilk mesleki rehberlik uygulamaları ve bu uygulamaların örgütlenmesi Boston ve Michigan okullarında başlatılmıştır. Ayrıca bu dönemde ilk kez danışman olarak okullarda bazı personelin rehberlikle ilgili görevler aldığı görülmektedir. Boston’da mesleki rehberlikle başlayan ilk rehberlik uygulamalarının öncüsü Frank Parsons’dur. Parsons’un rehberliğe olan inancı ve başlangıçtaki katkısı rehberlik alanında her zaman önemslenmiştir (Kepçeoğlu, 1997, <http://www.rehberlik.com>, 2004).

1920 - 30’lardan yirminci yüzyılın ortalarına kadar servis – hizmet modeli yaygın kabul gördü. Esas olarak liseler için tasarlanmış olan servis – hizmet modeli yönlendirme, danışma, değerlendirme, havale, yerleştirme, izleme gibi çeşitli rehberlik servisleri ile hizmet verdi. 1940’ların başında servis modeli bir diğer geleneksel model olan süreç modeli ile kesişti. Bundan sonra K – 12 öğrencileri için temel hizmeti, danışma, konsültasyon ve koordinasyon olarak algılanmaya başladı (Sink ve Mc Donald, 1998, Nazlı, 2002, s. 1).

“Rehberliğin Babası” olarak bilinen Frank Parsons, 1908’de, gençlerin meslek seçmelerine yardım için Boston Meslek Bürosu’nu organize etmiştir. Parsons’un mesleki gelişime odaklanması, toplumun kaynak gelişimindeki yetersizliği ile insanın büyüme ve gelişme hizmetleri çerçevesinde olmuştur. Parsons, okul yıllarından sonra, gençlere uygun olan mesleklerin seçiminde üç esas faktöre dikkat çekmiştir. Bunlar; 1) Bireyin kapasite, yetenek, ilgi, kaynak ve sınırlılıkları hakkında açıkça kendisini anlaması, 2) İstekler, avantajlar, dezavantajlar ile işin farklı tiplerini karşılama bilgisi ve 3) Bu iki grupta yer alan gerçekler arasındaki ilişkilerin birbirine uyumlandırılmasıdır.

Parsons'un planı, gençlere mesleki gelişiminde yardım edecek olan danışmanların eğitimini kapsamaktaydı. Parsons'un meslek bürosunu kurmasından dokuz ay sonra okullarda ve tüm ülkedeki iş yerlerinde mesleki danışman ve yönetici yetiştiren programlara başlanmıştır. Daha sonra bu programlar Harvard Üniversitesi'nce benimsenerek ilk danışmanlık sertifika eğitim programı ortaya çıkmıştır (Schmidt, 1996, s. 24, Ültanır, 2000).

Türkiye'de rehberliğe yönelik ilginin, çok daha gerilere; 1926 yılına, hatta, 1824 yılına uzandığı görülmektedir. Selim Sabit, 1824 yılında yayımladığı Rehnüma-i Muallimin (Öğretmenler Kılavuzu) adlı kitabının yirmisekizinci sayfasındaki satırlarında rehberliği çağrıştıran ifadelerle yer vermiştir (Bakırcıoğlu, 2003, s. 38).

Türkiye'de rehberlikle ilgili kapsamlı ilk düşünsel yaklaşım ise, Maarif Vekaleti Mecmuası (1 Mayıs 1926, Sayı: 7)'nda imzasız olarak yayımlanan; ancak, başka kaynaktan (Gündüzalp, 1961), Sadrettin Celal Antel'in kaleminden çıktığı anlaşılan "Maarif Teşkilatı Hakkında Bir Layiha"da yer almıştır (Bakırcıoğlu, 2003, s. 38).

Rehberlik alanında yoğun çalışmalar 1953 yılında Talim ve Terbiye Dairesi'ne bağlı olarak "Test ve Araştırma Bürosu" kurulmasında etkili olmuştur. 1953-54 öğretim yılında Gazi Eğitim Enstitüsü'nün Pedagoji ve Özel Eğitim bölümlerinde, ülkemizde ilk kez "Rehberlik" derslerinin okutulmaya başlandığı görülmektedir. (Kepçeoğlu, 1997, <http://www.rehberlik.com>, 2004).

Ülkemizde ilk Rehberlik ve Araştırma Merkezi 1955 yılında Ankara'da açılmış ve bunu 1959 yılında İstanbul ve İzmir'de açılanlar izlemiştir. Günümüzde bu merkezlerin sayısı 81 ilde 110'a ve bu merkezlerde görev yapan rehber öğretmenlerin sayısı da 730' a ulaşmıştır (Koç, 2001, s. 395).

Okullardaki rehberlik uygulamaları genişlerken, bazı yüksek öğrenim kurumlarımızda da psikolojik danışma ve rehberlik dalında lisansüstü düzeyde akademik programlar başlatılmış; bu dalda ayrı bölümler kurulmuştur. Ülkemizde 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu ile 1981 yılında yüksek öğretimde yapılan yeni düzenlemeler sonucu psikolojik danışma ve rehberlik alanı, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Ana Bilim Dalları içinde bir bilim dalı olarak yerini almış; psikolojik danışma ve rehberlikte lisans programları başlatılmıştır. Ülkemizde rehberlik kavram ve uygulamalarının oldukça hızlı bir gelişme gösterdiği söylenebilir. Ancak, psikolojik

danışma ve rehberlik uygulamalarının beraberinde getirdiği çeşitli sorunlar bulunmaktadır (Kepçeoğlu, 1997, <http://www.rehberlik.com>, 2004).

Rehberlik – Eğitim İlişkisi

Eğitim, insanlık tarihiyle başlar. İlkel toplumlardan zamanımıza kadar nitel ve nicel bakımdan farklı yapılmış olmasına rağmen, temel hedef hep aynı kalmıştır; o da davranış değişikliğidir. Eğitime bakış açısı ve bu konudaki anlayış, 1900’lerden zamanımıza kadar bilgi öğrenme ve bunu uygulama olarak ifade edilen eğitim bugün, bireyin davranışlarında kendi yaşantıları yolu ile kasıtlı olarak, istendik yönde değişiklik meydana getirme süreci olarak ifade edilmiştir (Ada ve Ünal, 1999, s. 4).

Eğitim, her felsefi sisteme ve psikolojik yaklaşıma göre değişik şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımların pek çoğu eğitime bir amaç yüklemiştir. İdealistler eğitimi, tanrıya ulaştırma süreci için yapılan etkinlikler; realistler, insanı toplumun başat değerlerine göre yetiştirme süreci; marksistler, çelişkiyi en aza indirip üretimde bulundurma süreci; pragmatistler, yaşantılar yoluyla kişide istendik davranış değişikliği oluşturma süreci; varoluşçular ise insanı sınır duruma getirme süreci olarak ele almışlardır (Sönmez, 1994, s. 2).

Genel anlamda eğitim, davranışların bilinçli bir biçimde geliştirilmesi ya da değiştirilmesi demektir. Bu değişikliğin yönü, içeriği ve yöntemi; kişiyi çevreleyen toplumsal ve ekonomik koşullara, içinde yaşanan kültür ve değer yargılarına, ülkedeki insan haklarının ve eğitim bilimlerinin gelişmişliğine bağlıdır. Bazı toplumlarda “iyi” olarak kabul edilen eğitim değerleri, başkalarında “kötü” olarak kabul edilebilir. Sağlıklı bir eğitimden, en başta kişinin aklını özgürleştirilmesi ve onun tüm yeteneklerini geliştirmesi beklenir (Altunya, 2000, s. 9).

Eğitimin tanımına göre, istendik davranışların bireyin kendi yaşantısı yoluyla meydana getirilmesi gerekmektedir. Bireyin kendi yaşantısı yoluyla davranışında meydana gelen değişme ise öğrenmedir. Diğer bir deyişle eğitim, geçerli öğrenmelerin oluşturulmasıyla gerçekleştirilmektedir (Senemoğlu, 2002, s. 92).

Eğitim, kişinin yaşadığı toplum içinde değeri olan, yetenek, tutum ve diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin tümüdür. Eğitim, geniş anlamda bireyin toplum standartlarını, inançlarını ve yaşam koşullarını kazanmasında etkili olan tüm sosyal süreçlerdir. Ve yine eğitim, seçilmiş ve kontrollü bir çevrenin, özellikle de

okulun etkisi altında sosyal yeterlik ve en iyi şekilde bireysel gelişmeyi sağlayan sosyal bir süreçtir (Demirel ve Kaya, 2001, s. 4).

Eğitim sürecinden geçen insanın kişiliği farklılaşır. Bu farklılaşma, eğitim sürecinde kazanılan bilgi, beceri, tutum ve değerler yoluyla gerçekleşir. Günümüzde okullar, eğitim sürecinin en önemli kısmını oluşturur, eğitim yalnız okullarda yapılmaz. Günlük hayattaki eğitim-okul bitişikliği eğitim denince “okul”u anımsatır (Fidan ve Erden, 2001, s. 2).

Eğitim sisteminin amacı, etkili (verimli, dirik, yararlı, sağlıklı ve eğitim işgörenlerinin işten doyumunu sağlamış) olarak yaşamasını sürdürmektir. Eğitim sistemi, yaşamını sürdürmek için eğitime ilişkin bilgi, hizmet ve mal üretir. Amaçlılık, eğitim sisteminin değişik düzeylerinde değişik nitelik gösterir (Başaran, 1994, s. 25).

Toplumsal, kültürel ve ekonomik kalkınmanın, gelişmiş ülkeler düzeyine ulaşmanın tek yolu vardır. O da eğitimidir, yani; çocuklarını kendinden daha fazla eğitmektir. Eğitim aynı zamanda hızla artan bilgilerin hem nedeni hem de sonucudur (İlgar, 2000, s. 13).

Hemen herkes iyi bir eğitimin önemini kabul eder. Kendileri iyi eğitim görmemiş varlıklı insanların önemli bir bölümü, konuşmalarında eğitimin önemli olmadığını söyleseler de, bu kişilerin kendi çocuklarına iyi eğitim imkanları sağlamak için büyük gayret harcadıkları bilinir. İyi bir eğitim, hayat standartının yükselmesini ve hayattan alınan zevkin artmasını sağlar. Eğitim, kişiye okul hayatının ilk yıllarından başlayarak dünyayı daha iyi tanınmasına imkan verecek bilgileri yükler (Baltaş, 1998, s. 13-14).

Diğer taraftan eğitime duyulan taleplerin çeşitleri de hızla artmaktadır. Aynı konuda çok sayıda öğrencinin eğitimi için yapılmış eğitim sistemi ihtiyaç duyulan yeni değer ve becerileri üretmede zorlanmaktadır. Birbirine benzer ihtiyaçları yetiştirmek üzere yapılandırılmış olan okullar, bireysel ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalmaktadır (Erdoğan, 2002, s. 3).

Her bireyde ihtiyaçlarını karşılama ve gizil güçlerini gerçekleştirme yolunda doğal bir yönseme vardır. Eğitim, bireylerdeki bu yönsemeyi toplumun beklentileri doğrultusunda doyurma yolunda davranışlar kazandırma süreci olarak düşünülebilir. Şu halde eğitimin amacı, genel anlamda, bireyin kendisini gerçekleştirme, kendisine ve topluma yararlı bir hale gelmesidir (Meyvecioğlu, 1983, s. 1).

Ancak toplumsal değişme hızının gittikçe artması üzerine bireylerin bilgili ve halihazır topluma uyum gösteren kimseler olarak değil, hızla değişen ve karmaşılaşan toplumda ortaya çıkmakta olan sorunlarla başedebilecek ve durmadan değişen çevresine uyum gösterebilecek kimseler olarak yetiştirilmeleri gereği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle son yıllarda okulların programlarında, bireylere geçmişin ve bugünün sorunlarına bulunmuş çözümleri aktarmak yanında, belki daha da önemle, bireylerin problem çözme güçlerini geliştirme amacına yer verilmeye başlanmıştır. Aynı zamanda uzun zamandır ihmal edilen “Bireylerin Duyusal Yanlarının Geliştirilmesi” amacının önem kazandığı ve bunun için de okul bünyesinde bazı hizmetlerin kurulduğunu görmekteyiz (Meyvecioğlu, 1983, s. 1). İşte bu hizmetler Öğrenci Kişilik Hizmetleridir.

Bazı yazarlar rehberliği, bireyselleştirilmiş eğitim ve öğretim olarak görmüşlerdir. Eğitim ile rehberlik ve danışma, birbirlerine çok bağlı olmakla beraber, aynı şeyler değildir. Aralarında önemli farklar vardır (Tan, 2003, s. 52).

Modern anlayışa göre eğitim, bireyin bedensel, duygusal zihinsel ve sosyal yeteneklerinin kendisi ve mensup olduğu toplum için en uygun şekilde gelişmesi oluşumudur. Böyle bir anlayış, bireyi her yönüyle bir bütün olarak kabul etmekte ve bireyin hem kendi hem de mensup olduğu toplum için en uygun şekilde topyekün gelişmesi sorumluluğunu bireye vermektedir. Büyüme ve gelişme sorumluluğu içinde olan birey, böyle bir gelişme oluşumunda, bir çok bilgilere ve yardımlara ihtiyaç duyacaktır. İhtiyaç duyulan bu bilgi ve yardımların bir kısmı, rehberlik hizmetlerinin fonksiyonu içinde olmaktadır. Çocuk, bir taraftan sınıflarda, sınıf topluluğu içinde bir çok yeni bilgi ve davranışlar öğrenirken, bir taraftan da rehberlik servislerinin bireysel ilgi ve yardımlarına sahip olacaktır. Yani böyle bir eğitim anlayışında eğitim ve rehberlik faaliyetleri iç içe beraberce yürütülecek faaliyetler olmaktadır (Tan, 2003, s. 53).

Eğitimde hedeflere ulaşabilmek, eğitim öğretim faaliyetlerini daha canlı sürdürebilmek için eğitime yeni hizmet alanları girmiştir. Bu hizmet alanlarından birisi de öğrenci kişilik hizmetleridir. Rehberlik faaliyetleri bu hizmet grubu içerisinde yer alır (Üre ve Yılmaz, 1997, s. 6).

Eğitimde rehberlik, amaçlara ulaşmada eğitime yardımcı olmakla birlikte amaçlara ulaşmayı engelleyen faktörlere karşı da koruyucu bir önlem olarak ortaya çıkmıştır (Üre ve Yılmaz, 1997, s. 6).

Eğitim sürecinin her kademesinde öğrenciler rehberlik hizmetlerinden yararlanabilir. Dahası buna gereksinme duyarlar. Eğitim, sürekli bir hizmettir. Öğrenciler bu hizmetin belli aşamasında ayrılırlar da, sürdürenler açısından, okul öncesi eğitime başlayan bir çocuk; ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim ve hatta lisanüstü eğitime devam ederek; 5-6 yaşında başladığı örgün eğitim sürecini 25-26 yaşlarında tamamlayabilir. Bu uzun sürecin çeşitli aşamalarında öğrencilerin gelişim, öğrenme ve eğitim ihtiyaçlarını karşılamada rehberlik hizmetlerinden yararlanılır. Rehberliğin kapsamında yer alan hizmetleri düşünürseniz öğrencinin her aşamada gelişim halindeki kendisini daha iyi tanıması ve kabul etmesi; bir üst aşamaya yönelik tercih ve seçimler yapması, kararlar alması ve uygulaması, karşılaştığı sorunlarla başa çıkabilmesi, potansiyellerini en verimli kullanabilmesi ve böylece kendini gerçekleştirebilmesi için rehberlik yardımına gereksinim duyacaktır (Yeşilyaprak, 2003, s. 32).

Rehberliğin Türleri

Rehberlik, genel olarak hizmetin kişiye ya da gruba verilmesine, rehberliğin fonksiyonuna ve yapıldığı alana göre sınıflandırılabilir:

1) Kişi Sayısına Göre

Rehberlik ve danışma, eğer bir seferde yalnız bir bireye yapılıyorsa, yani psikolojik yardım oluşumu, danışman ile birey olarak problemlili danışan arasında ise buna “bireysel rehberlik” denir. Danışman eğer bir grup kişiye birden aynı anda psikolojik hizmet vermekte ise buna da “grup rehberliği” denir (Tan, 2003, s. 100).

Grupla psikolojik danışma etkili ve ekonomik ise de kimi durumlarda, bireysel rehberlik ve psikolojik danışma zorunluluğu doğmaktadır. Sorunları çok ve karmaşık olan kişiler, grupta psikolojik danışmadan gerektiği kadar yararlanamamaktadırlar. Bunlara bireysel psikolojik danışma uygulamak gerekir. Gizliliğin önem taşıdığı durumlarda, özellikle kişinin benliğinde önemli değişikliklere yol açabilecek nitelikteki test sonuçlarının bildirilmesi gerektiğinde bireysel psikolojik danışmaya başvurulmaktadır. Kimi kişilerin de grup içinde kendilerini denetleyemediklerine, cinsel davranış bozukluğu gösterdiklerine; kimilerinin gerçek duygu ve gereksinimlerinin bilincinde olmadıklarına; kimilerinin de ürküklik ve dışa kapalılık gösterdiklerine tanık

olunmaktadır. Bir de kendini gösterme ve ilgi çekme istekleri güçlü olan; aşırı kuşkulu danışanlarla karşılaşılabilir. İşte böyle kişiler için bireysel danışma zorunluluğu ortaya çıkıyor (Bakırcıoğlu, 2003, s. 111).

Bununla birlikte grupla psikolojik danışmayı bireysel psikolojik danışmadan üstün kılan bir çok neden vardır. Bunlar şöyle belirtilebilir (Bakırcıoğlu, 2003, s. 114):

- Kişi, bu danışmada, bir grubun üyesi olma, grup üyeleriyle birlikte olma, onlarca benimsenme, bağımsız olma duygusunu yaşama olanağını elde etmektedir.
- Bireysel psikolojik danışmada kişi, danışmandan destek bulur. Grupta ise, kişinin daha çok, arkadaş grubundan destek bulma olanağı vardır. Kişi, grupta ayrıca, danışma sürecine ağır ağır girebilme, tartışmalar sertleşince geri çekilebilme olanağını elinde tutmaktadır.
- Grupla psikolojik danışmanın bir başka üstünlüğü de danışanın, danışmanla daha uzun süre bir arada kalabilmesidir. Benzer olanak, danışman için de söz konusudur. O da danışanları daha uzun bir süre, bir toplumsal ortamda gözlemleme olanağını buluyor.

Yine Ohlsen'e göre (1977, s. 157, Tuzcuoğlu, 1995, s. 28-29) çocukların yetişkinlere oranla, kendi yaşlılarıyla daha seviyeli sözel alışverişlerde bulunmalarından dolayı bir çok durumda grupla psikolojik danışma, bireysel psikolojik danışmadan daha etkili olmaktadır. Grup çalışması okullarda çocuklara yardım etmek için uygun bir yöntemdir. Diğer grup üyelerinin de benzer sorunları yaşadığını fark eden öğrencilerin yetişkin otoritesine karşı endişeleri azalır.

2) Rehberliğin Fonksiyonuna Göre

Rehberliğin yapıldığı alanlara göre gruplandırılmasını yeterli bulmayan bazı yazarlar rehberliği, gördüğü hizmet fonksiyonuna göre isimlendirmişlerdir. Koos ve Kefauver (1952, Tan, 2003, s. 100) rehberliği, fonksiyonuna göre;

- a) uyum sağlayıcı (adjustive) ve
- b) yöneltici (distributive) olarak ayırmaktadırlar. Mc Daniel (1956, s. 11-13, Tan 2003, s. 100) buna bir de
- c) ayarlayıcı (adaptive) fonksiyonu eklemektedir.

a) Uyum Sağlayıcı Fonksiyon

Her okulda, her sınıfta bazı öğrenciler olabilir ki bunlar gerçekten büyük problemler içindedirler. Ciddi sıkıntıları çok olan bu çocuklar sayıca çok değildir. Ama bunların hemen ele alınıp problemlerinden kurtarılmaları gerekir. Rehberlik programı, az sayıda fakat ciddi problemleri olan bu öğrencilerle daha çok uğraşarak onların uyum sağlamalarına yardım eder. Yani rehberliğin bu fonksiyonu, problemlili öğrencilere tedavi hizmeti vermek olmaktadır (Tan, 2003, s. 101).

b) Yöneltilici Fonksiyon

Bireysel farklar üzerinde dikkatle duran danışma ve rehberliğin, diğeri önemli bir fonksiyonu da, her bireyin kendine en uygun ve en doyum sağlayıcı bir geleceğe hazırlayan bir alana yönelmesine ve orada başarıyla gelişme göstermesine yardım etmektir (Tan, 2003, s. 101).

Eğitim süreci içinde öğrencilerin ilgi, eğilim ve yetenekleri doğrultusunda, aynı zamanda ülkenin ihtiyaç ve koşulları da dikkate alınarak, üst öğrenime, belli eğitim ve iş/meslek alanlarına yönlendirilmeleri rehberlik hizmetlerinden beklenen en önemli işlev olmuştur. Özellikle Sekizinci Milli Eğitim Şurası'ndan günümüze dek toplanan eğitim şuralarında bu işlev önemle vurgulanmış, okul rehberlik hizmetlerinden bu yönde etkin olması beklenmiştir (Yeşilyaprak, 2003, s. 226).

Yöneltilme sürecinde öğrencinin ilgi, yetenek, özellik ve ihtiyaçları esas alınır ve de yöneltilme hizmeti tüm öğrencilere yöneliktir. Yöneltilme hizmetleri, okul öncesinden başlayarak sekiz yıllık ilköğretim boyunca, çocuğun her alandaki gelişiminin izlenerek, özellikleri, ilgi ve yeteneklerinin gerçekçi olarak tanınıp ortaya konulmasını gerektirir. Yöneltilmede ailenin, öğretmenlerin, uzmanların ve öğrencinin görüşleri de dikkate alınır (Yeşilyaprak, 2003, s. 228).

c) Ayarlayıcı Fonksiyon

Rehberliğin üçüncü fonksiyonu da, gençliğin yetişme programını hazırlayanlara yardım etmektir. Rehberlik, gençliğin en iyi yetişmesini sağlamak için, onların ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerine en uygun düşecek eğitim faaliyetlerinin programda yer almasında program yapımcılarına ve eğitim planlayıcılarına yardım eder (Tan, 2003, s. 101).

3) Rehberliğin Yapıldığı Problem Alanına Göre

Rehberlik ve danışma, sorun alanına göre de “eğitsel”, “mesleksi” ve de “kişisel” rehberlik ve psikolojik danışma diye sınıflandırılmaktadır (Tan, 2003, s.104). Şimdi bu rehberlik ve psikolojik danışma türlerini inceleyelim.

a) Eğitsel Rehberlik

Eğitsel sorunlarla ilgili olarak eğitim sisteminde bireye veya bireylere verilen yardım etkinliklerine eğitsel rehberlik ve psikolojik danışma denmektedir (Özoğlu, 1997, Boran, 2003, s. 12).

Daha ayrıntılı olarak tanımlamak gerekirse, kişinin yetenek ve ilgilerine uygun bir eğitim türünü seçmesi ve bu alanda başarılı olması, dolayısıyla kişiliğini geliştirmesi için, ona götürülen düzenli ve sürekli yardıma *eğitsel rehberlik* denmektedir. Eğitsel rehberlik hizmetleri, *koruyucu, önleyici ve geliştirici* hizmet boyutlarında sürdürülmektedir (Bakırcıoğlu, 2003, s. 66).

Eğitsel rehberlik hizmetlerinin en yararlı yanını, *eğitsel bilgi verme* oluşturmaktadır. *Bilgi verme* tekniğini kullanarak, her rehber öğretmen, sınıf rehber öğretmeni eğitsel rehberlik hizmetlerinin bir çoğunu gerçekleştirebilmektedir (Bakırcıoğlu, 2003, s. 66).

Eğitim ortamının birey için en önemli boyutlarından biri kuşkusuz başarıdır. Okul başarısını etkileyen çok değişik etmenler vardır. Çalışma alışkanlıkları, verimli öğrenme yolları, okuma ve öğrenme güçlükleri v.b. başarıyı geniş ölçüde etkileyen, ancak, okul içinde mevcut olanaklarla da çözülebilecek etmenler ve sorunlar arasındadır. O halde okullarda psikolojik danışma ve rehberlik yardımından yararlanarak öğrencilerin başarı durumları ile yakından ilgilenmek gerekir (Kepçeoğlu, 1995, s. 73). Bu da eğitsel rehberlik ve psikolojik danışma ile olur.

Hangi eğitim düzeyinden bakılırsa bakılsın eğitsel rehberlik hizmetleri şu genel amaçları gerçekleştirmeye yöneliktir (Yeşilyaprak, 2003, s. 117):

- Öğrencinin okula ve okulun bulunduğu çevreye uyum sağlaması,
- Etkin ders çalışma becerilerini kazanma,
- Eğitsel kararlar verme ve seçim yapma,
- Başarıyı azaltan etmenleri azaltma ya da ortadan kaldırma,

- Öğrencilerin ilgi, yetenek, eğilim ve özelliklerine uygun eğitsel bir ortam yaratma,
- Okul yaşamı ile meslek yaşamı arasında ilişkiyi sağlama.

Okulda öğrencinin kendi ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olan bir branşı seçmesi ve seçmeli derslere kaydolması konusunda öğrencilerin rehberliğe ihtiyaçları bulunmaktadır. Lisede iken öğrencinin kolayına gelen branşı ve dersi seçmesi mümkündür. Öğrencilere hangi branşı seçerse ileride üniversite ve yüksek okullarda hangi alana girmesinin kolaylaşacağı konusunda rehberlik yapılmalıdır. Seçmeli ders sistemi bulunan okullarda eğitsel rehberliğin bu yönü oldukça önemli ve kapsamlı etkinlikler haline gelmektedir (Kılıççı, 2000, s. 147).

b) Mesleki Rehberlik

Meslek, bireyin yaşamını sürdürebilmesi için yaptığı iştir. Bir faaliyetin meslek olabilmesi için aşağıdaki özellikleri taşıması gerekir (Kulaksızoğlu, 2000, s. 171):

- ✓ Meslek devamlı olarak yapılan faaliyettir.
- ✓ Yapana maddi/manevi doyum verir.
- ✓ Belli bir eğitimi veya tecrübeyi gerektirir.
- ✓ Bireyin yapmaktan haz duyduğu faaliyettir.
- ✓ Belli bir dereceye kadar bilgi ve beceri ister.
- ✓ Toplumca kabul gören ve ahlak ilkelerine göre yapılan bir faaliyettir.

Ankay'a göre (1996, Barut ve Odacı, 2002, s. 38) meslek, bir kimsenin geçimini sağlamak, yaşamını sürdürmek amacıyla yapmış olduğu uğraşlara, çabalara denir. Kuzgun (1995, Barut ve Odacı, 2002, s. 38-39) ise mesleği, belli bir eğitimle kazanılan, kuralları toplumca belirlenmiş ve kazanç elde etmek için yürütülen, sistemli faaliyetler bütünü olarak tanımlamaktadır.

Bireyin yaşamı boyunca verdiği en önemli kararlardan birisi meslek seçimidir. Bu nedenle söz konusu tercihin sağlıklı yapılabilmesi büyük önem taşımaktadır (İlgar, 2002, s. 40). Günümüzde sanayileşmiş ülkelerde olduğu kadar, gelişme yolundaki ülkelerde de, meslek ve iş dünyası o kadar çeşitlenmiş ve karmaşık hale gelmiştir ki artık aileler meslekler konusunda çocuklarına yardım etmekte güçlük

çekmektedirler. Bu durum, mesleki rehberlik ve danışma hizmetlerine olan ihtiyacı arttırmıştır (Özgüven, 2000, s. 145).

Bireylere üretken ve gelişmeye açık nitelikleri kazandırmayı amaçlayan çağdaş eğitim anlayışı, bireyin kendi potansiyelini maksimum düzeyde ortaya koyabileceği en uygun mesleği seçmesine önem verir. İşte eğitim sürecinde bireye bu alanda yapılan hizmetler “Mesleki Rehberlik” kapsamında yer alır (Aşkın, 2003, s. 21).

Meslek seçmenin bir anda verilen bir karar olmadığını, bireyin çocukluktan başlayarak kendisi ve meslekler hakkında geliştirdiği algısal çevre ile şartların etkileşimi içinde oluşan bir süreç olduğunu belirtmemiz gerekir (Aşkın, 2003, s. 21).

Mesleki rehberlik, bir gelişim sürecidir. Okul öncesi dönemden başlar ve değişik evrelerden geçerek yetişkinlik dönemine dek sürer. Bireyin mesleki gelişim görevlerini sağlıklı tamamlaması için yaşamın her döneminde kazandırılması gereken yeterlilikler vardır. Bu yeterliliklerin uygun zamanda kazandırılmaması, meslek seçimi aşamasına geldiğinde doğru karar vermesini zorlaştırır (Durmuş, 2003, s. 27).

İlköğretim çağı çocukları esas itibarıyla genelleyicidirler ve ilişkide bulundukları uyarıcılara, model veya davranışlara açıktırlar. Çocuklar, yetişkinlerde bulunan sosyal gerçekler ve kalıp yargıların bozduğu algılara henüz sahip değildirler. Çocukların çevrelerindeki davranışlara, yaşamın kendisine ve bu yaşamdaki yerlerine ait algıları yeni oluşmaktadır. Bu yüzden onları çevreleyen faktörler tarafından kolay etkilenebilirler. Yaşamın ilk on yılı çocuğun amaçları, başarı güdüsü ve benlik algısının değerli ya da değersiz olarak formüle edilmeye başlandığı bir dönemdir. 7-12 yaş çocukları oyun ve okul gruplarında bireysel farklılıklar, iş, yetişkinlerin yaşam örüntüleri ve kendi kişisel yeterlilik duyguları ile ilgilidirler. Çocuklar, bu konuları kendi bakış açılarına göre değiştirip bazı iş veya eğitim etkinliklerini diğerlerine tercih ederler. Anne ve babaların ve toplumun tutumuyla vurgulanan gerçekçi olmayan mesleki planlar da bu dönemde yapılır (Güner ve Selçuk, 2003, s.149-150).

Bu hizmetlerdeki mantık oldukça basit ve geçerlidir; bireyler birbirlerinden farklı özelliklere sahiptir. Meslekler de çeşitli niteliklere sahip olmayı gerektirir. O halde birey, kendi özelliklerine uygun olan mesleği seçerse başarılı ve verimli olacağı gibi psikolojik yönden de doyum sağlar ve mutlu olur (Yeşilyaprak, 2003, s. 191).

İnsanların meslek seçimlerini çeşitli faktörler etkiler. Bu faktörler şu şekilde belirtilebilir (Erkan, 1995, s. 119):

- O meslekte iş bulma imkanı,
- Yetenek,
- İlgi,
- Kişilik özellikleri,
- Mesleğin getirdiği ödüller,
- Ailenin istekleri,
- Yetersiz eğitim nedeniyle seçim şansının fazla olmaması.

Mesleki rehberlik hizmetleri şu üç aşamada gerçekleştirilir (Aşkın, 2003, s. 22):

1. Bireyi (öğrenciyi) tanıma,
- 2- Meslek alanlarını tanıma,
- 3- Bireyin kişisel nitelikleri ile mesleğin gerektirdiği özellikler arasında bağlantı kurarak kendisine uygun bir mesleği seçmesine yardım etme.

Mesleki rehberlikte belki de ilk ve en önemli adım, bireyin meslek seçimi yapmasının yaşamındaki en önemli kararlardan biri olduğunu öğrenmesini sağlamaktır. Eğer birey gerçekten bu seçimin ne denli önemli olduğunu görüyorsa yapılacak birşeyler olduğunu kabul edecektir. Kuşkusuz ideale ulaşmak mümkün olmayabilir ama ona yaklaşmak için çaba harcamanın değerini küçümsemek gerekir (Yeşilyaprak, 2003, s. 191).

Öğrencilerin ileride düşündükleri mesleklerle ilgili kavram, beceri ve rolleri inceleyip uygun değerler geliştirmelerine fırsat verilmelidir. Her öğretmen, ilgi duydukları, yönelmek ve derinleşmek istedikleri alanlar üzerinde öğrencilerle tartışmalı; onlara bu ilgi alanlarının oluşturduğu mesleki fırsatlar hakkında gerekli bilgileri vermelidir (Doğan, 2000, s. 223).

c) Kişisel-Psikolojik Problemlerle İlgili Rehberlik ve Danışma

Nitelik itibarıyla ne eğitsel, ne de meslek planları ile ilgili olmayan problemler vardır. Bu problemler, kişinin duygu ve düşüncelerinden, sosyal ilişkilerinden, davranışlarından doğan problemlerdir. Bu problemlerle ilgili olarak yapılan rehberliğe ve danışmaya, kişisel-psikolojik problemlerle ilgili rehberlik ve danışma denir (Tan, 2003, s. 139).

Eğitim hizmetlerinin kaçınılmaz bir parçası olarak değerlendirilen psikolojik hizmetler ile, bireyin her şeyden önce insan olarak etkili bir birey olma ve belli bir sosyal ortamda yaşamını ilişkisel olarak sürdürmesi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede tüm eğitim hizmetlerinin yapılandırılması, yürütülmesi ve değerlendirilmesinde kişisel rehberlik hizmetlerinin yeri, eğitimin kendisi kadar önemlidir (Özbay, 2003, s. 108).

Kişisel rehberlik, kısaca her türlü kişisel problemin çözülmesini veya çözümüne yönelik yardım hizmetlerini kapsar. Bu hizmetlerin okul sistemi içerisinde sadece psikolojik hizmetleri sunmakla yükümlü profesyonel görevlilerce yürütülmesinin (psikolojik danışman, okul psikoloğu v.b.) modern eğitim anlayışına uymadığı görülmektedir. Çünkü öğrencilerin tüm kişisel sosyal ihtiyaçlarını karşılamak noktasında en önemli sorumluluğu öğretmenlerin üstlenmesi gerekir (Özbay, 2003, s. 108).

Kişisel rehberlik ve psikolojik danışmanın tüm psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin merkezini oluşturduğu, psikolojik danışma sürecinin etkili ve yoğun kullanılmadığı rehberlik uygulamalarının gerçekten psikolojik yardım hizmeti sayılmayacağı, daha önceleri olduğu gibi, burada da bir kez daha hatırlanmalıdır (Erol, 2002, s. 32).

Rehberlikte Hizmet Alanları

Klasik rehberlik uygulamalarında rehberlik hizmetlerinin sunumu genellikle; psikolojik danışma, oryantasyon, bireyi tanıma, bilgi verme, müşavirlik, yerleştirme, izleme, değerlendirme ve araştırma hizmetleri biçiminde sınıflandırılır (Erkan, 2003, s. 3).

Psikolojik Danışma.- Rehberlik hizmetlerinin merkezinde yer alan psikolojik danışma hizmetleri, rehberliğin tanımında verilen tüm amaçların gerçekleştirilmesinde temel teşkil eden bir hizmet alanıdır. Zaman içerisinde rehberlik alanının isminin “psikolojik danışma ve rehberlik” biçiminde değişmesine yol açacak kadar ön plana geçen bu hizmet alanı, rehberlik hizmetlerinde en fazla uzmanlığı gerektiren hizmet grubudur. Bireyin kendini tanıması, geliştirmesi, kendisine ve çevresine uyum sağlaması, sorunlarını çözmesi ve sağlıklı kararlar verebilmesi için bireylere yapılan yardımları içerir (Erkan, 2003, s. 3).

Oryantasyon.- Öğrencilere okulu, çevresini ve buralarda yararlanabileceği imkanları tanıtmaya yönelik etkinliklerdir (Erkan, 2003, s. 3).

Okulun ilk açıldığı günlerde yapılması gerekir. Bu tür çalışmaların, yeni ve değişik bir çevreye girmiş olmanın getirebileceği uyum sorunlarının giderilmesinde küçümsenemeyecek bir yararı bulunmaktadır. Böylece, okulun ilk günlerinden itibaren çevrelerine uyum sağlayan ve okuldaki tüm olanaklardan yararlanmaya başlayan öğrencilerin daha başarılı olmalarına da yardım edilmiş olur (Can, 2004, s. 232).

Bireyi Tanıma.- Her öğrencinin tüm yönlerini, çeşitli ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini kullanarak ortaya çıkarmaya yönelik faaliyetleri içerir (Erkan, 2003, s. 3).

Okulun eğitim programlarının öğrencinin gereksinimlerine göre düzenlenebilmesi ve öğrencilere daha etkili bir psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti sunulabilmesi için, okuldaki tüm öğrencilerin bütün yönleri ile tanınması gerekir. Bireyi tanıma hizmetleri adeta diğer rehberlik hizmetlerinin bir önkoşulu gibidir. Öğrencileri tanımanın en önemli amacı ise, bu yolla elde edilen bilgilerden kendilerini tanımaları için öğrencileri yararlandırmaktır. Esas amaç, öğrencilerin kendi ilgi, yetenek ve öteki kişisel özellikleri hakkında gerçekçi bir bilinç geliştirerek, kendilerini olabildiğince tanıyabilmelerine yardım etmektir (Can, 2004, s. 231).

Bireyi tanıma amaçlandığında ele alınması gereken başlıca konular; bireyin ve ailesinin toplumsal-ekonomik durumu; bireyin aile ilişkileri; kendi bedensel gelişimi ve sağlığı; devinışsel, bilişsel , duyuşsal ve dilsel gelişimi (yetenekleri), benlik oluşumu, okul eğitimi ve başarı durumu, okul dışı etkinlikleri ve iş deneyimi, ilgileri, geleceğe yönelik planları ve mesleksen eğilimleri oluşturmaktadır (Bakırcıoğlu, 2003, s. 140).

Bilgi Verme.- Toplanan ve bir düzene konulan bilgilerin mutlaka öğrencilere verilmesi ve onlarla paylaşılması gerekir. Eğitsel ve mesleki bilgilerin paylaşılması ve yorumlanması amacı ile öğrencilerle bireysel ve grupla psikolojik danışma yapma faaliyetidir (Kepçeoğlu, 1995, s. 112-113).

Rehberlik ve psikolojik danışma servisinde öğrencilere yönelik hazırlanan bilgilendirme çalışmalarını şöyle sıralayabiliriz (Bozdoğan, 2003, s. 12):

- ✓ Etkili öğrenme ve verimli çalışma yolları,
- ✓ Etkili zaman yönetimi,
- ✓ Sınavlarda dikkat edilecek hususlar,

- ✓ Bağımlılık yaratan maddeler ve zararları,
- ✓ Ergenlik dönemi ve özellikleri,
- ✓ Gençlik dönemi ve sorunları,
- ✓ İlgi, yetenek ve türleri,
- ✓ Etkili iletişim ve iletişim engelleri,
- ✓ Problem çözme teknikleri ve aşamaları,
- ✓ Burs olanakları, okul ve çevreye ilişkin olanak ve özellikler,
- ✓ Okulda başvurabilecekleri birimler, eğitsel kollar ve sosyal faaliyetler,
- ✓ Başvurabilecekleri alanlar ve avantajları (TM – S – FM),
- ✓ Yönelebilecekleri meslekler ve özellikleri,
- ✓ Sınıf geçme, devam – devamsızlık ve disiplin yönetmelikleri,
- ✓ Üst öğrenim kurumları, giriş koşulları ve avantajları,
- ✓ Üst öğrenim kurumları ile ilgili tanımlar (lisans, harç, ön lisans, yüksekokul, fakülte vb.).

Müşavirlik.- Rehberlik hizmetleri kapsamına, doğrudan öğrenciye dönük olmayan ancak yapılacak hizmetlerin niteliğini etkileyecek bazı hizmetler daha girer. Örneğin “çevre ve veli ile ilişkiler” ya da “araştırma-geliştirme” hizmetleri gibi. Önemli görülen bir başka hizmet müşavirlik (konsültasyon) hizmetidir. Bu hizmet, okuldaki rehberlik uzmanının, öğretmen ve yöneticilerin ortak bir rehberlik anlayışı kazanmaları, bu alanlardaki bilgi ve becerilerini arttırmaları için onlara yardımcı olmasıdır (Kepçeoğlu, 1993, Yeşilyaprak, 2003, s. 14).

Bir başka deyişle okuldaki rehberlik uzmanı ile öğrencinin eğitimi ve yetiştirilmesi ile ilgili bir ya da daha fazla kişinin (öğretmen, yönetici, veli v.b.) işbirliği içinde, öğrencinin gelişmesine yönelik olarak kurdukları yardım ilişkisidir (Akman, 1994, Yeşilyaprak, 2003, s. 14).

Danışmanlık (müşavirlik) hizmetleri, uzmanlarla, öğretmen ve yöneticilerin birlikte planladıkları ve birlikte uygulayarak öğrendikleri rehberlik hizmetleri olarak algılanmalıdır (Can, 2004, s. 232).

Yerleştirme.- Yerleştirme hizmetlerinin amacı, öğrencilerin okulda niteliklerine uygun programlara, ders dışı etkinliklere, eğitici kollara yerleştirilmelerine, onların sürekli ya da yarım zamanlı iş bulmalarına yardımcı olmaktır (Kuzgun, 2000, s. 7).

Yerleştirme hizmetleri, hizmetin verildiği yere göre okul içi yerleştirme ve okul dışı yerleştirme olarak ikiye ayrılır. Yerleştirme hizmetleri, hizmetin niteliğine göre de eğitsel yerleştirme, mesleki yerleştirme ve sosyal yerleştirme olarak sınıflandırılabilir (Can, 2004, s. 232).

İzleme, Değerlendirme, Araştırma.- Araştırma ve değerlendirme hizmetleri, psikolojik danışma ve rehberlik çalışmalarının nasıl düzenleneceğini ve gerçekleştirilen çalışmaların ne ölçüde etkili olduğunu belirlemeye yönelik bilimsel araştırma çalışmalarını içerir. Öğrencilerin ilgi, gereksinim ve özelliklerine yönelik bir psikolojik danışma ve rehberlik programı geliştirebilmek için önce onların ilgi ve gereksinimlerinin araştırılıp belirlenmesi gerekir (Can, 2004, s. 232).

Çeşitli ders, program ya da işlere yerleştirilen öğrencilerin buralardaki başarıları ya da memnuniyetleri, okulda verilen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinden elde edilen sonuçlar, mezunların üst eğitim kurumları ve iş hayatlarındaki durumlarının belirlenmesi ile okulun rehberlik ihtiyaçlarının saptanması gibi etkinlikleri içerir (Erkan, 2003, s. 4).

İlköğretimde Rehberlik

İlköğretim çağındaki öğrencilerin, ortaöğretimde olduğu gibi eğitsel ve psikososyal olarak gelişmelerine yardımcı olmak için rehberliğe gereksinimleri bulunmaktadır (Aydın, 1997, s. 170).

Bireylerin hızlı teknolojik gelişmelerle, giderek karmaşıklaşan toplum yaşamına ayak uydurabilmeleri için çağdaş bilgi ve becerilerle donatılmaları gerekmektedir. Bu da her bireyin nitelikli temel eğitimden elden geldiği kadar uzun süre yararlanması gereğini ortaya koymaktadır (T.C. Onbeşinci Milli Eğitim Şurası, 1996, s. 101).

Ülkemizde temel bir eğitim olarak tüm yurttaşlarımıza verilen ilköğretim zorunludur. Bu nedenle bu eğitimden hemen hemen tüm ülke nüfusunun yararlandığı varsayılabilir. Üstelik bu eğitimi alanların büyük bir kısmı da üst eğitime devam etmemektedir. Diğer bir deyişle, ilköğretimdeki kazanımlarıyla yaşamlarını sürdürmektedir. Bu yüzden ilköğretim düzeyindeki eğitimin niteliğini yükseltmek son derece önemlidir. İşte rehberlik hizmetlerinden beklenen de bu eğitim kademesinde çocuğun sağlıklı gelişmesi, çevresine uyumlu, dengeli bir birey olarak yetişmesi için ona yardımcı olabilmesidir (Yeşilyaprak, 2003, s. 47).

İlköğretim kurumlarının amaçları, Türk Milli Eğitimi'nin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda aşağıdaki şekilde ifade edilebilir (Kocaoluk ve Kocaoluk, 2000, s. 8):

- a) Öğrencileri ilgi, istidat ve kabiliyetleri istikametinde yetiştirerek hayat ve üst öğrenime hazırlamak,
- b) Öğrenciye, Atatürk ilke ve inkılaplarına, T.C. Anayasası'na ve demokrasinin ilkelerine uygun olarak haklarını kullanabilme, görevlerini yapabilme ve sorumluluklarını yüklenebilme bilincini kazandırmak,
- c) Öğrencinin milli kültür değerlerini tanımasını, takdir etmesini, çevrede benimsemesini ve kazanmasını sağlamak,
- d) Öğrenciyi toplum içindeki rollerini yerine getiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, iyi ve mutlu bir vatandaş olarak yetiştirmek,
- e) Bulundukları çevrede yapacakları eğitim, kültür ve sosyal etkinliklerle milli kültürün benimsenmesine ve yayılmasına yardımcı olmak,
- f) Öğrenciye fert ve toplum meselelerini tanıma, çözüm arama alışkanlığı kazandırmak,
- g) Öğrenciye sağlıklı yaşamak, ailesinin ve toplumun sağlığı ile çevreyi korumak için gereken bilgi ve alışkanlıkları kazandırmak,
- h) Öğrencinin el becerisi ile zihni çalışmasını birleştirerek çok yönlü gelişmesini sağlamak,
- i) Öğrencinin araç gereç kullanma yoluyla sistemli düşünmesini, çalışma alışkanlığı kazanmasını, estetik duygularının gelişmesini, hayal ve yaratıcılık gücünün artmasını sağlamak,
- j) Öğrencinin mesleki ilgi ve yeteneklerinin ortaya çıkmasını sağlayarak gelecekteki mesleğini seçmesini kolaylaştırmak,
- k) Öğrenciye üretici olarak geçimini sağlaması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunması için bir mesleğin ön hazırlığını yaptıracak, mesleğe girişini kolaylaştıracak ve uyumunu sağlayacak davranışları kazandırmak,
- l) Öğrencilerin serbest zamanlarını değerlendirmelerini, öncelikle enerjiden ve artık malzemedan savurganlığa kaçmadan yararlanmalarını sağlamak.

Zorunlu ve kesintisiz eğitim yasası, ilköğretim aşamasında yönlendirme yapılacağını ve bunu sağlıklı bir şekilde gerçekleştirmek için öğrencilere rehberlik hizmetleri verileceğini belirtmektedir. Okulun bilgi verme işlevi dışında ve bundan daha da önemli olan kişilik eğitimi işlevini de yerine getirmesi üzerinde durulmaktadır.

Okulun, kendini tanıma ve kendine saygı duyma, başkaları ile iyi ilişkiler kurabilme, kendini etkili bir şekilde ifade edebilme, bağımsız davranabilme, geleceğine ilişkin plan yapabilme ve doğru karar verebilme gibi duyuşsal hedefleri geliştirmeye önem vermesi halinde, çeşitli konu alanlarında kavrama, problem çözme, analiz ve sentez yapabilme gibi bilişsel hedefleri daha güçlü olarak geliştirmeyi başaracağı kuşkusuzdur (www.brinkster.com/suat_kahraman/db/rehberlik, 2004).

İlköğretim okullarında rehberlik hizmetlerinin gerekliliği 1974 yılında yürürlüğe giren Milli Eğitim Temel Kanunu'nda vurgulanmıştır. Ancak bu konuda somut girişimler son bir kaç yılda sekiz yıllık temel eğitime geçiş ile başlamıştır. Oysa A.B.D.'de 1965'lerden itibaren ilköğretim düzeyinde bu hizmetlerin uygulamaya başlandığını, mesleki örgütler tarafından organize edilerek standartlarının daha 1968 yılında belirlendiğini görüyoruz (Akman, 1992, Yeşilyaprak, 2003, s. 47).

İlköğretimde Rehberlik Çalışmaları ve Yöntemleri

Bir okuldaki rehberlik çalışmaları; okulun amaçları, imkanları ve ihtiyaçlarının gerek duyduğu alanlarda yoğunlaşabilir. Ancak, rehberlik çalışmalarının bütünlüğü açısından her okulda şu alanlarda rehberlik hizmetleri düzenlenmeli ve yürütülmelidir (www.brinkster.com/suat_kahraman/db/rehberlik, 2004):

- a) Okula ve Çevreye Alıştırma Çalışmaları,
- b) Öğrenciyi Tanıma Çalışmaları,
- c) Psikolojik Danışma Çalışmaları,
- d) Bilgi Toplama, Okula ve Mesleğe Yönelme Çalışmaları,
- e) İzleme ve Değerlendirme Çalışmaları.

Öğrencilerin yaşlarına göre gelişimsel özellikleri ve ihtiyaçları da farklı olacağı için her öğrenciye aynı rehberlik yöntem teknikleri uygulanamaz. İlköğretim, birinci ve ikinci kademe olarak ikiye ayrılmış olsa da rehberlik çalışmaları ve yöntemlerini öğrencilerin bulundukları sınıflarına göre düzenlemek daha sağlıklı olacaktır.

Her ne kadar rehberliğin ilkelerinden birisi, rehberliğin “tüm hayat boyunca” verilmesini gerektiriyorsa da, ilköğretimdeki rehberlik hizmetleri gerek ülkemizde, gerekse dünyada ihmal edilmiş ve genellikle ortaöğretim düzeyinde rehberlik hizmetlerine ağırlık verilmiştir. Ancak dünyada 60’lı yıllar, ülkemizde ise 90’lı yıllardan itibaren bu konuya olan ilgi yoğunlaşmış ve önemi artmıştır. İlköğretim düzeyinde de rehberlik hizmetlerinin sunulmasının gerekçelerinden bazıları aşağıda verilmiştir (Erkan, 2003, s. 5):

- Öğrencilerin sadece bilişsel kapasitelerinin geliştirilmesi onun eğitildiği anlamına gelmez. Çağdaş eğitim yaklaşımlarının tümünde çocuğun tüm yönleriyle geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Rehberlik hizmetleri verilmeden sadece “öğretim” faaliyetleri ile de bunu gerçekleştirmek imkansızdır. Kaldı ki; çocuğun bilişsel kapasitelerinin geliştirilmesi de, onun her yönüyle tanınmasını, yani rehberlik hizmetlerini gerektirmektedir. Bu olgular, ilköğretim basamağı için de tümüyle geçerlidir.
- Rehberlik hizmetleri yoluyla kazandırılacak niteliklerin önemli bir bölümü için kritik dönemler ilköğretim çağı içerisindeydir. Daha sonra bu yönde ortaya konacak çabaların sonuca ulaşması ya çok güç ya da imkansız olmaktadır.
- İlköğretimden sonra iş hayatına atılacak ya da çeşitli üst öğretim kurumlarına yönelmesi gereken bireyleri, bu konuda verecekleri kararların sağlıklı olması için, kendilerine katkı sağlayacak rehberlik hizmetlerinden mahrum bırakmak, çağdaş eğitim ve demokrasi ilkelerine uygun olmayacaktır.
- İlköğretim düzeyinde rehberlik hizmetlerinin verilmesi, daha üst öğretim basamaklarında sunulacak olan rehberlik hizmetlerinin verimliliğini arttıracaktır.

Okul Müdürlerinin Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine İlişkin Görevleri

Okul müdürlükleri, örgüt içinde öğrencilere rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin ulaştırılmasında önemli bir işleve sahiptir. Okul müdürlerinin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin görevleri şöyle sıralanmaktadır:

- a) Okulda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin sağlıklı şekilde yürütülebilmesi için hizmetin gerektirdiği fiziksel şartları ve uygun çalışma ortamını hazırlar, kullanılacak araç ve gereci sağlar.

- b) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu kurar, bu komisyona başkanlık eder.
- c) Okulun rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesi ile ilgili yıllık program ve yürütme planının hazırlanmasını sağlar ve uygulanmasını izler.
- d) Okulun psikolojik danışman ihtiyacını, öğrenci sayısını ve bu sayıdaki artışı dikkate alarak belirler ve bulunduğu il veya ilçe milli eğitim müdürlüğünün ilgili bölümüne bildirir.
- e) Okulda birden fazla psikolojik danışman varsa birini koordinatör olarak görevlendirir.
- f) Rehberlik ve psikolojik danışma servisinde birden fazla psikolojik danışman olması halinde; program, planlama, araştırma gibi birlikte yapılması gereken görevler dışında, hizmetlerin yürütülmesinde öğrenci sayıları, sınıflar, mesleki formasyon ve özel beceriler gibi ölçütlere göre gerektiğinde psikolojik danışmanlar arasında iş bölümü yapar. Ancak bu iş bölümünün dengeli olmasına ve hizmetlerin gerektirdiği eşgüdüm ve bütünlüğü zedelememeye dikkat eder.
- g) Rehberlik ve psikolojik danışma servisiyle işbirliği yaparak okuldaki öğretmenleri her sınıfa bir sınıf rehber öğretmenini olmak üzere görevlendirir. Zorunlu olmadıkça sınıf rehber öğretmenlerinin sınıftaki öğrencilerin mezuniyetine kadar değiştirmez ve sınıf rehber öğretmenlerini bir zorunluluk bulunmadıkça yönetim işlerinde görevlendirmez.
- h) Okuldaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin ve bu konudaki programın verimli ve düzenli bir biçimde yürütülmesi için psikolojik danışman, sınıf rehber öğretmenleri, öğrenciler ve veliler arasında eşgüdümü sağlamak için gerekli özeni gösterir.
- i) Öğrencileri yönlendirme çalışmalarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisi elemanları, öğrenciler, veliler, sınıf rehber öğretmenleri, branş öğretmenleri ve diğer yöneticiler arasında işbirliği ve organizasyon ile değerlendirme sonuçlarının bir bütünlük içinde kayıtlarının tutulmasını sağlar.
- j) Başka eğitim-öğretim kurumlarından gelen öğrencilerin gelişim dosyalarını, geldikleri eğitim kurumundan isteyerek SS rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisine iletir.

- k) Rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisinde hazırlanan program ile yürütme planının birer örneğini ders yılının başladığı ilk ay içerisinde, yıl sonu çalışma raporunun bir örneğini ise ders yılının tamamlandığı ay içerisinde bağlı bulunduğu rehberlik ve araştırma merkezine gönderir (Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, 2001).

Görüldüğü gibi okul müdürleri, kendilerine yüklenen bu görevlerle, okullardaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin birer misyoneri gibi çalışmak durumundadırlar. Ancak, yöneticinin bu konudaki tutumu, bakış açısı kuşkusuz okuldaki rehberlik ve psikolojik danışma çalışmalarını önemli bir biçimde etkilemektedir (Türküm, 2003, s. 267).

Örneğin yer sıkıntısı çekildiği belirtilen bir okulda, okulun psikolojik danışmanına çok küçük boyutlarda olsun bir ofis olanağı sunmaya çaba göstermeyen bir okul müdürü, bölününce iki oda olabilecek bir salonu, okul personeli için sigara içme odası olarak kullanabilmektedir (Türküm, 2003, s. 267).

Mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmek isteyen psikolojik danışmanların, lisansüstü eğitim görme talepleri, mantıklı dayanakları olmaksızın, okul yöneticileri tarafından reddedilebilmektedir (Türküm, 2003, s. 267).

Okul Müdür Yardımcılarının Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine İlişkin Görevleri

Okul müdür yardımcılarının rehberlik hizmetlerine ilişkin görevleri şöyledir (Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, 2001):

- a) Sorumlu olduğu sınıflardaki öğrencilere ilişkin sorunları ve bu öğrencilerle ilgili gerekli bilgi ve belgeleri rehberlik ve psikolojik danışma servisine iletir.
- b) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu toplantılarına katılır.
- c) Okul müdürünün vereceği rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleriyle ilgili diğer görevleri yapar.

Sınıf Öğretmenlerinin Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine İlişkin Görevleri

Son yıllarda öğretmen, yönetici ve velilerin en önemli sorunlarından biri okullarda istenmedik, öğrenme ortamını bozucu öğrenci davranışlarının artmasıdır. Herhangi bir öğretim kademesinde bir sınıfı gözlediğiniz zaman; bir ağızdan konuşan, birbirleri ile sohbe dalmış, sınıfta gezinen, ayağını uzatarak dinlenen, birbirine tebeşir, kağıt ve benzeri nesneler atan öğrenciler görmeniz sizi hiç şaşırtmasın. Bu tür davranışlar özellikle büyük şehirlerdeki okullarda sık sık görülmektedir. Kuşkusuz öğrencilerin bu davranışları bir yandan eğitimin niteliğini olumsuz yönde etkilerken bir yandan da her geçen gün öğretmenleri yıldırmakta ve bazen çözüm bulamadıkları için çaresiz kalmalarına neden olmaktadır (Erden, 2001, s. 14).

Sınıf öğretmenin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin görevleri şunlardır (Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, 2001):

- Okulun rehberlik ve psikolojik danışma programı çerçevesinde sınıfın yıllık çalışmalarını planlar ve bu planlamanın bir örneğini rehberlik ve psikolojik danışma servisine verir.
- Rehberlik için ayrılan sürede sınıfa girer. Sınıf rehberlik çalışmaları kapsamında eğitsel ve mesleki rehberlik etkinliklerini, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisinin organizasyonu ve rehberliğinde yürütür.
- Sınıftaki öğrencilerin öğrenci gelişim dosyalarının tutulmasında, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisiyle işbirliği yapar.
- Sınıfa yeni gelen öğrencilerin gelişim dosyalarını rehberlik ve psikolojik danışma servisi ile işbirliği içinde inceler; değerlendirir.
- Çalışmalarda öğrenci hakkında topladığı bilgilerden özel ve kişisel olanların gizliliğini korur.
- Sınıfıyla ilgili çalışmalarını, ihtiyaç ve önerilerini belirten bir raporu ders yılı sonunda ilk hafta içinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisine iletir.
- Öğrencilerin ilgi, yetenek ve akademik başarıları doğrultusunda eğitsel kollara yönlendirilmeleri konusunda psikolojik danışmanla işbirliği yapar.
- Okul müdürünün vereceği, hizmetle ilgili diğer görevleri yapar.

Görüldüğü gibi ilgili madde, sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik hizmetlerinde etkin bir biçimde rol almalarını açıklamaktadır. Ancak uygulamada bu hizmetin yerinde ve işlevsel bir biçimde yürütülmesinin, bu hizmeti yerine getirecek öğretmenlerin bilinç ve tutum düzeyi ile yakından ilgili olduğu görülmektedir (Türküm, 2003, s. 273).

Rehberlik Hizmetlerinin Örgütlenmesi

Rehberlik hizmetleri, planlı, programlı ve sistemli faaliyetlerdir. Bu nedenle bu hizmetlerin hiyerarşik bir şekilde örgütlenmesi, görev ve sorumlulukların belirlenmesi gereklidir. Örgütlenme, Milli Eğitim Bakanlığı düzeyinden başlayarak, il düzeyine ve okul düzeyine yayılır. Okuldaki yönetici, sınıf öğretmeni ve uzmanların görev ve sorumlulukları yönetmeliklerce belirlenmiştir (Yeşilyaprak, 2003, s. 344).

Türk Eğitim Sistemi'nde yürütülen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, öğretimin her kademesi ile bir bütün olduğu gibi, geçmişten günümüze bir süreci kapsar. Ülkemizde okul öncesi, ilk, orta ve yüksek öğretim kademelerinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin sağlıklı bir biçimde yürütülmesi uzun yıllara dayanan bir birikim ve çabanın ürünüdür (Türküm, 2003, s. 256).

Bu hizmetler belli bir sisteme oturtulmadıkça hedeflere ulaşmak büyük ölçüde tesadüfen gerçekleşebilir. Eğitimde rehberlik hizmetlerinin örgütlenmesi, merkezde, il düzeyinde ve okul düzeyinde olmak üzere üç kademeli olarak incelenebilir (Yeşilyaprak, 2003, s. 344).

1) Merkezi Düzeyde Örgütlenme

Ülkemizde, eğitim hizmetlerinin en üst kuruluşu olan Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yer alan Talim ve Terbiye Dairesi, İlköğretim, Ortaöğretim, Mesleki ve Teknik Öğretim, Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi okullarda yapılan rehberlik hizmetlerini bakanlık düzeyinde destekleyen kuruluşlar olarak merkezi örgütü oluştururlar (Yeşilyaprak, 2003, s. 344).

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olan "Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü" 30.04.1992 gün ve 3797 sayılı yasa ile kurulmuştur. Buna göre merkez örgütünde rehberlik hizmetleri, ilgili 7 şube olarak örgütlenmiştir (Yeşilyaprak, 2003, s. 344-345):

- (1) Rehberlik ve Araştırma Hizmetleri,
- (2) Okulöncesi ve İlköğretim Şubesi,
- (3) Ortaöğretim ve Yaygın Eğitim Rehberlik Şubeleri,
- (4) Özel Sınıflar ve Kaynaştırma Eğitimi,
- (5) Ölçme Araçları,
- (6) Dış İlişkiler ve Projeler,
- (7) Öğrenci İşleri Şubeleri,

2) İl Düzeyinde Örgütlenme

İl ve ilçelerdeki ilk ve orta dereceli okullardaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri valiliğe bağlı olarak milli eğitim müdürlerinin idareciliğinde örgütlenmiştir. İl ve ilçelerde milli eğitim müdürlüğü hiyerarşisinde, milli eğitim müdürlerinden sonra milli eğitim müdür yardımcısı yer alır. Milli eğitim müdürü, ildeki eğitimle ilgili diğer etkinliklerde olduğu gibi rehberlik hizmetlerinden sorumlu olan yetkilidir. Rehberlikle ilgili etkinliklerde milli eğitim müdürlerine, bu alanda yetki ve sorumluluk verilmiş milli eğitim müdür yardımcısı veya şube müdürü yardımcı olur. Aşağıda 2001 yılında uygulamaya konan son yönetmeliğe göre, il ve ilçelerdeki rehberlik hizmetlerinin örgüt yapısını oluşturan birimler, işlev ve sorumlulukları açıklanmıştır (Türkü, 2003, s. 260-261-262-263-264).

İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı / Şube Müdürü

İl Milli Eğitim müdür yardımcısı / şube müdürü, ilde düzenlenen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin organizasyonu ve yönetiminden sorumludur. Son yönetmeliğe göre görevlendirilmesi, sorumlulukları ve görevleri aşağıda sıralanmıştır.

(Madde 17) Görevlendirilmesi ve sorumlulukları:

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünden sorumlu milli eğitim müdür yardımcısı / şube müdürü, il / ilçe genelindeki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile ilgili etkinliklerin bütünlük içerisinde planlanması, programlanması, eşgüdümü ve yürütülmesinden milli eğitim müdürü adına yetkili ve sorumludur.

Milli eğitim müdür yardımcısı / şube müdürünün görevlendirilmesinde rehberlik ve psikolojik danışma alanında eğitim görmüş olanların, bu nitelikteki elemanların

bulunmaması durumunda ise alanın özelliği dikkate alınarak milli eğitim müdürlüğünce görevlendirme yapılır.

İl Danışma Kurulu

Rehberlik hizmetleri, sadece rehberlik ve psikolojik danışma alanında uzman kişilerce yürütülemeyecek derecede kapsamlıdır; bu nedenle branşlar, meslekler ve pozisyonlar arası işbirliği ve eşgüdümü gerektirir. Son yönetmelik, bu gereksinimi yasal boyutlarına kavuşturmaktadır. Söz konusu yönetmeliğin 19 ve 20. maddelerine göre, bir ildeki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin planlanması ve kurumlar arası eşgüdümün sağlanması amacıyla il danışma komisyonu kurulur. Öğretim yılı başında ve sonunda olmak üzere yılda iki kez yapılan toplantı ile çalışmaların planlanması ve değerlendirilmesi işlevlerini yerine getirir.

Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü

Bir ildeki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini bir canlının dolaşım sistemine benzetirsek, rehberlik ve araştırma merkezi müdürlüğünün (RAM), o canlının kalbi olduğunu söylemek bir abartı olmayacaktır. 2001 yılında tüm illerimizde bulunan RAM sayısı, 81'i il merkezinde olmak üzere toplam 113'tür. İçinde birden fazla RAM bulunan illerimiz; Ankara, Antalya, İçel, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Konya, Manisa, Ordu ve Tekirdağ'dır. Ülke genelinde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin örgütlenmesinde hayati öneme sahip rehberlik ve araştırma merkezi müdürlüklerinin il düzeyinde yapısı yönetmeliğin 22. maddesine göre tanımlanmıştır.

(Madde 22) Merkez Müdürlüğü;

- a) Merkez Müdürlüğü,
- b) Merkez Müdür Yardımcılığı,
- c) Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü Başkanlığı,
- d) Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü Başkanlığı şeklinde oluşur.

Okul Müdürlüğü

Okul müdürlükleri, rehberlik hizmetlerinin hem il bazında örgütlenmesinde, hem de okullardaki rehberlik hizmetlerinde bir bakıma istasyon işlevini taşımaktadır.

3) Okul Düzeyinde Rehberlik Hizmetlerinin Örgütlenmesi

Her eğitim öğretim kurumunda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin planlanması, eşgüdümün ve kurum içindeki işbirliğinin sağlanması amacıyla rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu oluşturulur. Bu komisyon, ders yılında birinci ve ikinci dönemin başladığı ilk ay ile ders yılının tamamlandığı son ay içerisinde olmak üzere, yılda en az üç defa toplanır. Ayrıca ders yılı içinde gerektiğinde okul müdürünün uygun gördüğü tarihlerde de toplanabilir (Sarı, 2004, s. 395-396).

Rehberlik ve psikolojik danışma servisindeki psikolojik danışmanlar bu komisyonun sürekli üyesidir. Diğer üyeler her ders yılı başında öğretmenler kurulunda yeniden belirlenir (Sarı, 2004, s. 396).

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu okul müdürünün başkanlığında aşağıdaki üyelerden oluşturulur (Sarı, 2004, s. 396):

- a) Müdür yardımcıları,
- b) Rehberlik ve psikolojik danışma servisi psikolojik danışmanları,
- c) Sınıf rehber öğretmenlerinden her sınıf seviyesinden seçilecek en az birer temsilci
- d) Disiplin kurulundan bir temsilci,
- e) Okul-aile birliği ve okul koruma derneğinden birer temsilci,
- f) Okul öğrenci temsilcisi.

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri komisyonu okuldaki ilgili hizmetlerin yürütülmesi için gerekli önlemleri alır. Komisyon rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde diğer kurum ve ailelerle işbirliğinin oluşturulmasına yardımcı olur (Sarı, 2004, s. 396).

BÖLÜM IV

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, rehberlik ve psikolojik danışma ve de rehber öğretmenlerin görevleriyle ilgili araştırmalardan bazılarına ve önemli bulgularına yer verilmiştir.

Çetiner (1992), Diyarbakır Endüstri Meslek Lisesi'nde uygulanan bir rehberlik programının öğrenci başarısı üzerine etkilerini araştırmıştır. Deneysel rehberlik programı kapsamında yer alan rehberlik hizmetlerinin deney grubu öğrencilerine bir sömestr süresince sunulmasından önce ve sonra gruba Problem Tarama Listesi uygulanmıştır. Her iki uygulamanın ortalamaları t - testinden geçirilmişlerdir. Araştırma sonuçları, deney grubu öğrencilerine verilen rehberlik hizmetlerinin, onların hem akademik başarılarını arttırdığını, hem de problem çözme güçlerini yükselttiğini göstermiştir.

Bozkurt (1998) , Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan ilköğretim okullarındaki rehberlik uzmanlarının görevleri konusundaki bilinçlilik düzeyleri ile ilgili bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sınıf öğretmenleri, rehber öğretmenlerin görevlerinden haberdardır. Bununla beraber rehber öğretmenin görevleri arasında yer almamasına rağmen, sınav zamanlarında gözcülük yapma, nöbet tutma, boş geçen derslere girerek eğitim öğretimin aksamamasına yardımcı olma gibi işleri de rehber öğretmenin görevleri arasında görmektedirler.

Paskal (2001) tarafından İstanbul ilinde yürütülen çalışmada, ilköğretim okulu müdürlerinin, rehber öğretmenlerin görevleri ve rehberlik hizmetleri ile ilgili bilinçlilik düzeyleri ölçülmüştür. Araştırma sonuçları, rehberlik hizmetlerinin etkili bir şekilde yürütülmesinden birinci derecede sorumlu olan okul müdürlerinin, rehberlik hizmetleri ve çeşitleri hakkında çok yetersiz bilgiye sahip olduklarını, rehber öğretmenleri daha çok idari işlerle görevlendirme eğilimi içerisinde olduklarını göstermiştir.

Pişkin (1989), Ankara ilindeki orta dereceli okullarda görevli yönetici, danışman ve öğretmenlerin, danışmanların görevlerine ilişkin "ideal algıları" ile gerçek algılarını araştırmış; yönetici, öğretmen ve danışmanların, danışmanların görevlerine ilişkin ideal algıları genel olarak yetersiz bulunmuştur. Yine bu araştırma kapsamında araştırılan bir başka konu da danışman öğretmenlerin görevlerini yeterince yerine getirememelerine

neden olan sebepler olmuştur. Öğretmen ve yöneticilerin rehber öğretmene rehberlik uygulamalarında yeterince destek vermemiş oldukları, dolayısıyla da rehber öğretmenlerin görevlerini istenilen düzeyde yerine getirmekte sıkıntı yaşadıkları bulgusu ortaya çıkmıştır.

Tuzcuoğlu (1995) tarafından İstanbul ilinde bulunan ilkokullarda yapılan araştırma sonucunda, rehberlik hizmetlerine okullarda ihtiyaç duyulduğu, rehberlik çalışmalarının öğrenci ve veliler üzerinde olumlu sonuçlar bıraktığı ve de hem öğretmen, hem de velilerin okul rehberlik servisinin varlığına ihtiyaç duydukları ortaya konulmuştur.

Boran (2003) tarafından yapılan çalışmada İstanbul ilinde bulunan okullarda görev yapan öğretmenlerin, sınıf öğretmenlerinin rehberlik görevleri ile ilgili görüş ve uygulamaları araştırılmıştır. Elde edilen veriler değerlendirildiğinde öğretmenlerin okullarındaki rehberlik ve psikolojik danışma ve eğitsel kol faaliyetlerinin etkili bir şekilde yürütüldüğünü düşünmedikleri ve mesleki rehberliğin ilköğretim birinci kademedeki önemini kavramadıkları görülmüştür.

Wendy Reid (Kids Help Line), tarafından yapılan çalışmada, daha önce rehberlik yardımı almış 150 gence, okul rehberlik servisleri hakkındaki fikirleri sorulmuştur.

Araştırmanın sonuçlarına göre, rehber öğretmene danışma için giden öğrencilerin %50'si bu tecrübeyi olumlu ve yararlı görmüş, %50'si ise bu tecrübeden memnun kalmamışlardır. Bu tecrübeden memnun olmayan öğrenciler, gizlilik, servise giriş kolaylığı, danışmanların becerileri ve danışma hizmeti verilen yerin rahatlığı ve yeterliliği konusunda olumsuz görüş belirtmişler, daha iyi bir rehberlik istemişlerdir (<http://kidshelp.com.au/research/publications/SCHOOL/Report.htm>, 2004).

Rehberlik ve psikolojik danışma servisleri ve bu servislerin gerekliliği konusunda Joseph Rey (2001) tarafından yapılan çalışmada, çalışmaya katılan 1340 öğrencinin %5'inden fazlasında klinik düzeyde ciddi depresyon belirtileri görülmüştür. Yaşları 13 ile 17 arasında değişen bu öğrencilerden bir kısmının geçmişte intihar etmeyi düşündüğü, en az bir kere intiharı denediği, en az 10 defa uyuşturucu kullandığı, yalan söyleyip hırsızlık yaptığı ve okuldan kaçma girişiminde bulundukları görülmüştür. Bu araştırma ve araştırma sonuçları, okullarda rehberlik hizmetlerinin ne kadar gerekli olduğunu göstermesi açısından önemli bir veridir (<http://www.depressionnet.com.au/articles/020701td.html>, 2004).

Rehberlik ve psikolojik danışma uygulamalarını değerlendirmek ve temel sorunları ortaya koymak amacı ile Kepçeoğlu (1993) tarafından 1984 ve 1986 yıllarında birbirine paralel olarak yapılan iki çalışma, alanda karşılaşılan sorunları daha da açık hale getirmiştir. Uygulama yapılan okullarda görevli müdür, uzman ve öğretmenlerden toplanan bilgilere dayanan bu çalışmalarda, okullarda verilen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinden bir çoğunun genellikle ele alındığı, ancak bunların yeterli düzeyde verilmediği sonucu ortaya konmuştur. Hizmetlerin algılanışı açısından müdür, uzman ve yöneticiler arasında önemli farklar ortaya çıkmıştır. Öğretmenler okullarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinden bilgisiz ve habersizdir. Müdür, uzman ve öğretmenlerin rehberlikle ilgili görev tanımları yeterince açık değildir.

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerinin belirlenmesine ilişkin ilköğretim okulu yöneticilerine ve sınıf öğretmenlerine uygulanan anket çalışması sonucunda elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır.

Bu bölümde yer alan tablolar oluşturulurken, alt problemler dikkate alınmış ve bu sıralamaya sadık kalınmıştır. Bölümde sırasıyla, “ İlköğretim okulu yöneticilerinin algılarına göre, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri”, “İlköğretim sınıf öğretmenlerinin algılarına göre, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri, “İlköğretim okulu yöneticilerinin cinsiyet değişkenine göre bayan ve erkek yöneticiler arasındaki görüş farklılıkları”, “İlköğretim okulu yöneticilerinin yaş değişkenine göre görüş farklılıkları varyans analizi sonuçları”, İlköğretim okulu yöneticilerinin mesleki kıdem değişkenine göre görüş farklılıkları varyans analizi sonuçları, İlköğretim okulu yöneticilerinin yöneticilik kıdemi değişkenine göre görüş farklılıkları varyans analizi sonuçları, İlköğretim okulu yöneticilerinin en son çalıştığı okuldaki kıdemi değişkenine göre görüş farklılıkları varyans analizi sonuçları”; İlköğretim sınıf öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre bayan ve erkek sınıf öğretmenleri arasındaki görüş farklılıkları”, İlköğretim sınıf öğretmenlerinin yaş değişkenine göre görüş farklılıkları varyans analizi sonuçları”, “İlköğretim sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdem değişkenine göre görüş farklılıkları varyans analizi sonuçları”, “İlköğretim sınıf öğretmenlerinin en son çalıştığı okuldaki kıdemi değişkenine göre görüş farklılıkları varyans analizi sonuçları” ile ilgili tablolar yer almaktadır.

İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Algılarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, araştırmanın birinci alt problemi olan “İlköğretim okulu yöneticilerinin, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine yönelik algıları nasıldır?” alt problemine ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 8

İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Algılarına Göre, Rehber Öğretmenlerin Görevlerini Yerine Getirme Düzeylerine İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	SORULAR	N	$\bar{X}$	S
1	Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencileri tespit ederek, bu öğrencilere gerekli rehberlikte bulunur.	93	4,20	1,038
2	Disiplin sorunu olan öğrencilerle ilgili olarak, sosyal ve psikolojik açıdan araştırmalar yapar.	93	4,14	,951
3	Öğrencilere verimli ders çalışma alışkanlıkları hakkında bilgi verir.	93	4,13	,947
4	Okulda kurulan (satın alma, demirbaş sayımı, eğitime katkı payı vb) komisyonlarda görev alarak okulun işleyişine katkıda bulunur.	93	2,42	1,354
5	Veli toplantılarına katılarak öğrenciler hakkında veliler ile bilgi alışverişinde bulunur.	93	4,23	1,033
6	Okulun mali problemlerinde (eğitime katkı payı, bağış toplanmasında) öğrenci ve velilerle konuşarak yönetime yardımcı olur.	93	2,16	1,279
7	Okula gelmeyen öğrencileri ailelerine bildirir.	93	2,52	1,427
8	Öğrencilere meslekleri ve meslek çeşitlerini tanıtıcı bilgiler verir.	93	4,34	,927
9	Aynı konuda problemi olan öğrencilere grup rehberliği yapar.	93	4,17	1,007
10	Okuldaki üstün ve özel yetenekli öğrencileri belirleyici çalışmalar yaparak bu öğrencilere rehberlikte bulunur.	93	4,09	1,039
11	Öğretmenlere okul içerisinde hizmet içi eğitim programları düzenleyerek rehberlik konusunda onları aydınlatır.	93	3,67	1,288
12	Okulda anne babalar için eğitim programları düzenler.	93	3,78	1,309

Tablo 8 - Devamı

	SORULAR	N	$\bar{X}$	S
13	Öğrenciler hakkındaki özel bilgileri yalnız kendisi için saklar, yönetim dahil kimseye bildirmez.	93	3,81	1,191
14	İletişimle ilgili grup çalışmaları yaparak, öğrencilerin sosyal gelişimine yardımcı olur.	93	3,83	1,049
15	Öğrencilerin psikolojik durumunu da ilgilendirdiğinden, anne baba anlaşmazlıklarını çözümler.	93	3,14	1,157
16	Uyum sorunları (okul fobisi, uykusuzluk, okuldan kaçma vb) olan öğrencileri teşhis ederek, bunlara yardımcı olur.	93	3,84	1,200
17	Öğrenci tanıma teknikleri ile ilgili gerekli form ve testleri kullanmaya hazır bulundurur.	93	4,47	,829
18	Yazışma, dosyalama vb konularda okul yönetimine yardımcı olur.	93	2,85	1,467
19	Öğrencileri takip ederek, disiplinsiz davranış sergileyenleri (sigara içme, kavga vb) okul yönetimine bildirir.	93	3,16	1,462
20	Öğrencileri gidebilecekleri üst okullar konusunda bilgilendirir.	93	4,34	,984
21	Öğrencileri daha yakından gözlemleyebilmek için okul içerisindeki gezi, sergi, doğum günü vb etkinliklere katılır.	93	3,60	1,252
22	Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler hakkında öğretmenlerle işbirliği yapar.	93	4,26	,966
23	Eğitici kol çalışmalarında öğretmenlere yardımcı olur.	93	3,86	1,230
24	Farklı mesleklerden kişileri okula çağırarak konferanslar düzenler.	93	3,08	1,393
25	Öğretmenlere haftalık rehberlik programları hazırlar.	93	3,29	1,441
26	Çevredeki resmi ve özel psikolojik danışma yapan kişi ve kurumlarla işbirliği yapar.	93	3,61	1,251
27	Öğrencileri daha iyi tanıyabilmek için ev ziyaretleri yapar.	93	2,65	1,372
28	Son sınıf öğrencilerine girebilecekleri okulları tanıtır.	93	4,30	1,061
	$\bar{X}=3,64$			

Tablo 8'e bakıldığında, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine ilişkin olarak okul yöneticilerinin cevapladıkları 28 maddelik anket

sorusunun cevaplarına göre, rehber öğretmenlerin bu görevleri çoğunlukla katılıyorum düzeyinde ($\bar{X}=3,64$) yerine getirdiklerini algıladıkları görülmektedir. Genel olarak bir değerlendirme yapıldığında, okul yöneticilerinin, okul rehber öğretmenin görevini yerine getirme düzeylerinin yeterli olduğunu algıladıkları söylenebilir.

Okul yöneticileri, “Öğrenci tanıma teknikleri ile ilgili gerekli form ve testleri kullanmaya hazır bulundurur” ($\bar{X}=4,47$), “Öğrencilere meslekleri ve meslek çeşitlerini tanıtıcı bilgiler verir” ($\bar{X}=4,34$), “Öğrencileri gidebilecekleri üst okullar konusunda bilgilendirir” ($\bar{X}=4,34$), “Son sınıf öğrencilerine girebilecekleri okulları tanıtır” ($\bar{X}=4,30$), “Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler hakkında öğretmenlerle işbirliği yapar” ($\bar{X}=4,26$) ve “Veli toplantılarına katılarak öğrenciler hakkında veliler ile bilgi alışverişinde bulunur” ($\bar{X}=4,23$) maddelerine en yüksek düzeyde; buna karşılık “Okulun mali problemlerinde (eğitime katkı payı, bağış toplanmasında) öğrenci ve velilerle konuşarak yönetime yardımcı olur” ($\bar{X}=2,16$), “Okulda kurulan (satın alma, demirbaş sayımı, eğitime katkı payı vb) komisyonlarda görev alarak okulun işleyişine katkıda bulunur” ($\bar{X}=2,42$), “Okula gelmeyen öğrencileri ailelerine bildirir” ($\bar{X}=2,52$), “Öğrencileri daha iyi tanıyabilmek için ev ziyaretleri yapar” ($\bar{X}=2,65$), “Yazışma, dosyalama vb konularda okul yönetimine yardımcı olur” ($\bar{X}=2,85$) maddelerine ise en düşük düzeyde katıldıkları görülmektedir.

Yine Tablo 8’deki tüm okul yöneticilerinin ankete vermiş oldukları cevapların ortalamaları incelendiğinde, yirmi sekiz maddenin yedi tanesine “tamamen katılıyorum” düzeyinde ($\bar{X}=4,20 - 5,00$), on iki tanesine “çoğunlukla katılıyorum” düzeyinde, ($\bar{X}=3,40 - 4,19$) altı tanesine “kararsızım” düzeyinde ($\bar{X}=2,60 - 3,39$) ve üç tanesine “az katılıyorum” ($\bar{X}=1,80 - 2,59$) düzeyinde cevap verdikleri görülmektedir. Anket uygulanan 93 okul yöneticisinin tüm maddelere verdiği cevapların ortalamaları dikkate alındığında, hiçbir maddenin “hiç katılmıyorum” düzeyinde cevaplanmadığı dikkat çekmektedir.

11	Okulda anne-babalar için eğitim programları düzenlenir	183	4,03	1,126
12	Okulda anne-babalar için eğitim programları düzenlenir	183	3,94	1,214

İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Algılarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, araştırmanın ikinci alt problemi olan “İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine yönelik algıları nasıldır ?” alt problemine ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 9

İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Algılarına Göre, Rehber Öğretmenlerin Görevlerini Yerine Getirme Düzeylerine İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	SORULAR	N	$\bar{X}$	S
1	Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencileri tespit ederek, bu öğrencilere gerekli rehberlikte bulunur.	185	4,11	1,208
2	Disiplin sorunu olan öğrencilerle ilgili olarak, sosyal ve psikolojik açıdan araştırmalar yapar.	185	4,22	1,014
3	Öğrencilere verimli ders çalışma alışkanlıkları hakkında bilgi verir.	185	4,06	1,196
4	Okulda kurulan (satın alma, demirbaş sayımı, eğitime katkı payı vb) komisyonlarda görev alarak okulun işleyişine katkıda bulunur.	185	2,65	1,437
5	Veli toplantılarına katılarak öğrenciler hakkında veliler ile bilgi alışverişinde bulunur.	185	3,89	1,303
6	Okulun mali problemlerinde (eğitime katkı payı, bağış toplanmasında) öğrenci ve velilerle konuşarak yönetime yardımcı olur.	185	2,60	1,471
7	Okula gelmeyen öğrencileri ailelerine bildirir.	185	2,89	1,557
8	Öğrencilere meslekleri ve meslek çeşitlerini tanıtıcı bilgiler verir.	185	4,16	1,181
9	Aynı konuda problemi olan öğrencilere grup rehberliği yapar.	185	4,24	1,074
10	Okuldaki üstün ve özel yetenekli öğrencileri belirleyici çalışmalar yaparak bu öğrencilere rehberlikte bulunur.	185	4,16	1,138
11	Öğretmenlere okul içerisinde hizmet içi eğitim programları düzenleyerek rehberlik konusunda onları aydınlatır.	185	4,03	1,120
12	Okulda anne babalar için eğitim programları düzenler.	185	3,94	1,214

Tablo 9 – Devamı

	SORULAR	N	$\bar{X}$	S
13	Öğrenciler hakkındaki özel bilgileri yalnız kendisi için saklar, yönetim dahil kimseye bildirmez.	185	3,57	1,455
14	İletişimle ilgili grup çalışmaları yaparak, öğrencilerin sosyal gelişimine yardımcı olur.	185	4,09	1,090
15	Öğrencilerin psikolojik durumunu da ilgilendirdiğinden, anne baba anlaşmazlıklarını çözümler.	185	3,45	1,289
16	Uyum sorunları (okul fobisi, uykusuzluk, okuldan kaçma vb) olan öğrencileri teşhis ederek, bunlara yardımcı olur.	185	4,04	1,117
17	Öğrenci tanıma teknikleri ile ilgili gerekli form ve testleri kullanmaya hazır bulundurur.	185	4,53	,738
18	Yazışma, dosyalama vb konularda okul yönetimine yardımcı olur.	185	3,08	1,494
19	Öğrencileri takip ederek, disiplinsiz davranış sergileyenleri (sigara içme, kavga vb) okul yönetimine bildirir.	185	3,41	1,282
20	Öğrencileri gidebilecekleri üst okullar konusunda bilgilendirir.	185	4,30	,957
21	Öğrencileri daha yakından gözlemleyebilmek için okul içerisindeki gezi, sergi, doğum günü vb etkinliklere katılır.	185	3,65	1,264
22	Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler hakkında öğretmenlerle işbirliği yapar.	185	4,25	1,124
23	Eğitici kol çalışmalarında öğretmenlere yardımcı olur.	185	3,68	1,307
24	Farklı mesleklerden kişileri okula çağırarak konferanslar düzenler.	185	3,58	1,349
25	Öğretmenlere haftalık rehberlik programları hazırlar.	185	3,65	1,395
26	Çevredeki resmi ve özel psikolojik danışma yapan kişi ve kurumlarla işbirliği yapar.	185	3,88	1,205
27	Öğrencileri daha iyi tanıyabilmek için ev ziyaretleri yapar.	185	2,98	1,302
28	Son sınıf öğrencilerine girebilecekleri okulları tanıtır.	185	4,19	1,076
	$\bar{X}=3,76$			

Tablo 9'a bakıldığında, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine ilişkin olarak sınıf öğretmenlerinin anket sorularına verdikleri cevapların ortalamalarına göre, sınıf öğretmenleri, rehber öğretmenlerin bu görevleri, “çoğunlukla katılıyorum” düzeyinde ($\bar{X} = 3,76$) yerine getirdiklerini algıladıkları görülmektedir. Bu veriler ışığında araştırma kapsamına alınan ilköğretim sınıf öğretmenlerinin, okul rehber öğretmenin görevlerini istenilen düzeyde yerine getirdiğini düşündükleri sonucu çıkarılabilir.

İlköğretim sınıf öğretmenleri, rehber öğretmenlerin en fazla ilişki içerisinde olduğu öğretmen grubudur. Dolayısıyla ilköğretim sınıf öğretmenlerinin, rehber öğretmenin çalışmalarını en yakından takip eden öğretmen grubu olarak, en geçerli yorum ve düşüncelere sahip oldukları da söylenebilir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri, “Öğrencileri tanıma teknikleri ile ilgili gerekli form ve testleri kullanmaya hazır bulundurur” ($\bar{X} = 4,53$), “Öğrencileri gidebilecekleri üst okullar konusunda bilgilendirir” ($\bar{X} = 4,30$), “Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler hakkında öğretmenlerle işbirliği yapar” ($\bar{X} = 4,25$), “Aynı konuda problemi olan öğrencilere grup rehberliği yapar” ($\bar{X} = 4,24$) ve “Disiplin sorunu olan öğrencilerle ilgili olarak sosyal ve psikolojik açıdan araştırmalar yapar” ($\bar{X} = 4,22$) maddelerine en yüksek düzeyde; buna karşılık “Okulun mali problemlerinde (eğitime katkı payı, bağış toplanmasında) öğrenci ve velilerle konuşarak yönetime yardımcı olur” ($\bar{X} = 2,60$), “Okulda kurulan (satın alma, demirbaş sayımı, eğitime katkı payı vb) komisyonlarda görev alarak okulun işleyişine katkıda bulunur” ($\bar{X} = 2,65$), “Okula gelmeyen öğrencileri ailelerine bildirir” ($\bar{X} = 2,89$), “Öğrencileri daha iyi tanıyabilmek için ev ziyaretleri yapar” ($\bar{X} = 2,98$) ve “Yazışma, dosyalama vb konularda okul yönetimine yardımcı olur” ($\bar{X} = 3,08$) maddelerine ise en düşük düzeyde katılmaktadırlar.

Yine Tablo 9'daki tüm sınıf öğretmenlerinin ankete vermiş oldukları cevapların ortalamaları incelendiğinde, yirmi sekiz maddenin beş tanesine “tamamen katılıyorum” düzeyinde ($\bar{X} = 4,20 - 5,00$), on sekiz tanesine “çoğunlukla katılıyorum” düzeyinde ($\bar{X} = 3,40 - 4,19$), beş tanesine “kararsızım” düzeyinde ($\bar{X} = 2,60 - 3,39$) cevap verdikleri görülmektedir. Tüm sınıf öğretmenlerinin ankete vermiş oldukları cevapların ortalamaları dikkate alındığında, hiçbir maddenin “az katılıyorum” ve “hiç

katılmıyorum” düzeyinde cevaplanmadığı dikkat çekmektedir. İlköğretim sınıf öğretmenlerinin cevapları dikkate alındığında, rehber öğretmenlerin idari ve yönetsel konuları daha fazla ilgilendiren konularda çok fazla görev almadıkları düşünülebilir.

İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Bireysel Değişkenlerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırmanın üçüncü alt problemi olan “İlköğretim okulu yöneticilerinin, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine yönelik algıları, onların; cinsiyetlerine, yaşlarına, mesleki kıdemlerine, yöneticilik kıdemlerine, en son çalıştıkları okuldaki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemine ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

İlköğretim Okulu Yöneticilerinin “Cinsiyet” Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorum

İlköğretim okulu yöneticilerinin, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine ilişkin, “cinsiyet” değişkenine göre algı ortalamalarının karşılaştırılmasına ait sonuçlar Tablo 10’da yer almaktadır.

Tablo 10

İlköğretim Okulu Yöneticilerinin “Cinsiyet” Değişkenine Göre Erkek ve Bayan Yöneticiler Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Erkek	55	3,38	0,73	91	- 1,380	,171
Bayan	38	3,60	0,72			

Tablo 10’a bakıldığında, erkek ve bayan okul yöneticilerinin anket sorularına verdikleri cevapların ortalamaları arasında $p<.05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir.

İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorum

İlköğretim okulu yöneticilerinin, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine ilişkin, “yaş” değişkenine göre algı ortalamalarının karşılaştırılmasına ait sonuçlar Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 11

İlköğretim Okulu Yöneticilerinin “Yaş” Değişkenine Göre Görüş Farklılıkları Varyans Analizi Sonuçları

Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	3758,674	3	1252,891	2,957	,137
Grup içi	37712,939	89	423,741		
Toplam	41471,613	92			

Tablo 11’e bakıldığında, yaş gruplarına göre ilköğretim okulu yöneticilerinin anket sorularına verdikleri cevapların ortalamaları arasında $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir.

İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Mesleki Kıdem Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorum

İlköğretim okulu yöneticilerinin, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine ilişkin, “mesleki kıdem” değişkenine göre algı ortalamalarının karşılaştırılmasına ait sonuçlar Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 12

İlköğretim Okulu Yöneticilerinin “Mesleki Kıdem” Değişkenine Göre Görüş Farklılıkları Varyans Analizi Sonuçları

Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	1541,107	3	513,702	1,145	,335
Grup içi	39930,506	89	448,657		
Toplam	41471,613	92			

Tablo 12’ye bakıldığında, mesleki kıdem gruplarına göre ilköğretim okulu yöneticilerinin anket sorularına verdikleri cevapların ortalamaları arasında $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığın bulunmadığı görülmektedir.

İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Yöneticilik Kıdemi Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorum

İlköğretim okulu yöneticilerinin, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine ilişkin, “yöneticilik kıdemi” değişkenine göre algı ortalamalarının karşılaştırılmasına ait sonuçlar Tablo 13’de yer almaktadır.

Tablo 13

İlköğretim Okulu Yöneticilerinin “Yöneticilik Kıdemi” Değişkenine Göre Görüş Farklılıkları Varyans Analizi Sonuçları

Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	729,290	4	182,322	,394	,813
Grup içi	40742,323	88	462,981		
Toplam	41471,613	92			

Tablo 13’e bakıldığında, yöneticilik kıdemi gruplarına göre ilköğretim okulu yöneticilerinin anket sorularına verdikleri cevapların ortalamaları arasında $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığın bulunmadığı görülmektedir.

İlköğretim Okulu Yöneticilerinin En Son Çalıştığı Okuldaki Kıdemi Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorum

İlköğretim okulu yöneticilerinin, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine ilişkin, “en son çalıştığı okuldaki kıdemi” değişkenine göre algı ortalamalarının karşılaştırılmasına ait sonuçlar Tablo 14’te yer almaktadır.

Tablo 14

**İlköğretim Okulu Yöneticilerinin “En Son Çalıştığı Okuldaki Kıdemi”
Değişkenine Göre Görüş Farklılıkları Varyans Analizi Sonuçları**

Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	1269,978	4	317,494	,695	,597
Grup içi	40201,635	88	456,837		
Toplam	41471,613	92			

Tablo 14’e bakıldığında, en son çalıştığı okuldaki kıdem gruplarına göre ilköğretim okulu yöneticilerinin anket sorularına verdikleri cevapların ortalamaları arasında $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığın bulunmadığı görülmektedir.

İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Bireysel Değişkenlerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırmanın dördüncü alt problemi olan “İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine yönelik algıları onların; cinsiyetlerine, yaşlarına, mesleki kıdemlerine, en son çalıştıkları okuldaki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemine ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorum

İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine ilişkin, “cinsiyet” değişkenine göre algı ortalamalarının karşılaştırılmasına ait sonuçlar Tablo 15’te yer almaktadır.

Tablo 15

İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin “Cinsiyet” Değişkenine Göre Erkek ve Kadın Öğretmenler Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Erkek	65	3,66	0,76	183	,834	,418
Kadın	120	3,57	0,69			

Tablo 15’e bakıldığında, cinsiyet değişkenine göre ilköğretim sınıf öğretmenlerinin anket sorularına verdikleri cevapların ortalamaları arasında $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığın bulunmadığı görülmektedir. Bu veriler ışığında gerek bayan ve gerekse erkek sınıf öğretmenlerinin okul rehber öğretmeninin görevlerini yerine getirme düzeyiyle ilgili olarak benzer fikir ve gözlemlere sahip oldukları söylenebilir. Oysa Deniz (1993) tarafından yapılan çalışmada bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere oranla daha fazla beklenti ve daha olumlu algılara sahip oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar geçmiş yıllara oranla erkek öğretmenlerin de rehber öğretmene ve çalışmalarına daha fazla güven duymaya başladığı fikrini uyandırmaktadır.

İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorum

İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine yönelik olarak, “yaş” değişkenine göre algı ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar Tablo 16’da yer almaktadır.

Tablo 16

İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin “Yaş” Değişkenine Göre Görüş Farklılıkları
Varyans Analizi Sonuçları

Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	2370,750	4	592,687	1,352	,252
Grup içi	78888,785	180	438,271		
Toplam	81259,535	184			

Tablo 16’ya bakıldığında, yaş gruplarına göre ilköğretim sınıf öğretmenlerinin anket sorularına verdikleri cevapların ortalamaları arasında $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığın bulunmadığı görülmektedir.

İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Kıdem Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorum

İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine ilişkin, “mesleki kıdem” değişkenine göre algı ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar Tablo 17’de yer almaktadır.

Tablo 17

İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin “Mesleki Kıdem” Değişkenine Göre Görüş Farklılıkları Varyans Analizi Sonuçları

Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	2195,559	4	548,890	1,250	,292
Grup içi	79063,976	180	439,244		
Toplam	81259,535	184			

Tablo 17’ye bakıldığında, mesleki kıdem gruplarına göre ilköğretim sınıf öğretmenlerinin anket sorularına verdikleri cevapların ortalamaları arasında $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir.

İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin En Son Çalıştığı Okuldaki Kıdemi Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorum

İlköğretim sınıf öğretmenlerinin, rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine ilişkin, “en son çalıştığı okuldaki kıdemi” değişkenine göre algı ortalamalarının karşılaştırılmasına ait sonuçlar Tablo 18’de yer almaktadır.

Tablo 18

İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin “En Son Çalıştığı Okuldaki Kıdemi ” Değişkenine Göre Görüş Farklılıkları Varyans Analizi Sonuçları

Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	1563,710	4	390,928	,883	,475
Grup içi	79695,825	180	442,755		
Toplam	81259,535	184			

Tablo 18'e bakıldığında, en son çalıştıkları okulardaki kıdem gruplarına göre ilköğretim sınıf öğretmenlerinin anket sorularına verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığın bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 19

“Ölçek Toplam Puanına” İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	3,60	,721	276	1,423	,159
Yönetici	93	3,47	,733			

Tablo 19'a bakıldığında, ölçek toplam puanına ilişkin, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığın bulunmadığı görülmektedir.

Maddeler Bazında İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenlerinin Algıları Arasındaki Farklara İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, araştırmanın beşinci alt problemi olan “Rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine yönelik olarak, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin algıları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” alt problemine ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

Rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerini belirlemek üzere uygulanan ankete verilen cevaplar doğrultusunda, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenleri arasındaki farklara ilişkin bulgular ve yorumlar maddeler bazında Tablo 20-47'de yer almaktadır.

Tablo 20

“Özel Eğitime İhtiyacı Olan Öğrencileri Tespit Ederek, Bu Öğrencilere Gerekli Rehberlikte Bulunur” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	4,11	1,208	276	-,619	,537
Yönetici	93	4,20	1,038			

Tablo 20’ye bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencileri tespit ederek, bu öğrencilere gerekli rehberlikte bulunur” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 21

“Disiplin Sorunu Olan Öğrencilerle İlgili Olarak, Sosyal ve Psikolojik Açıdan Araştırmalar Yapar” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	4,22	1,014	276	,605	,546
Yönetici	93	4,14	,951			

Tablo 21’e bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Disiplin sorunu olan öğrencilerle ilgili olarak, sosyal ve psikolojik açıdan araştırmalar yapar” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 22

“Öğrencilere Verimli Ders Çalışma Alışkanlıkları Hakkında Bilgi Verir” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	4,06	1,196	276	-,451	,627
Yönetici	93	4,13	,947			

Tablo 22’ye bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Öğrencilere verimli ders çalışma alışkanlıkları hakkında bilgi verir” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 23

“Okulda Kurulan (Satın Alma, Demirbaş Sayımı, Eğitime Katkı Payı v.b.) Komisyonlarda Görev Alarak Okulun İşleyişine Katkıda Bulunur” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	2,65	1,437	276	1,279	,202
Yönetici	93	2,42	1,354			

Tablo 23’e bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Okulda kurulan (satın alma, demirbaş sayımı, eğitime katkı payı vb) komisyonlarda görev alarak okulun işleyişine katkıda bulunur” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 24

“Veli Toplantılarına Katılarak Öğrenciler Hakkında Veliler İle Bilgi Alışverişinde Bulunur” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	3,89	1,303	276	-2,188	,019
Yönetici	93	4,23	1,033			

Tablo 24’e bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Veli toplantılarına katılarak öğrenciler hakkında veliler ile bilgi alışverişinde bulunur” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Buna göre ilköğretim okulu yöneticileri “Veli toplantılarına katılarak veliler ile bilgi alışverişinde bulunur” maddesine daha fazla katılmaktadırlar. Veli toplantıları, rehber öğretmenlerin aktif olarak katılması ve görev alması gereken etkinliklerdir. Öğrencinin genel durumu, disiplini, kurallara uyma düzeyi v.b. konularda velilerin bilgi alabileceği birincil kaynaklar rehber öğretmenlerdir. Verilen cevaplara bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticilerinin, rehber öğretmenlerin, veli toplantılarındaki etkinliği ile ilgili olarak sınıf öğretmenlerine göre daha iyimser algılara sahip oldukları düşünülebilir.

Tablo 25

“Okulun Mali Problemlerinde (Eğitime Katkı Payı, Bağış Toplanması) Öğrenci ve Velilerle Konuşarak Yönetime Yardımcı Olur” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	2,60	1,471	276	2,447	,011
Yönetici	93	2,16	1,279			

Tablo 25’e bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Okulun mali problemlerinde (eğitime katkı payı, bağış toplanmasında) öğrenci ve velilerle konuşarak yönetime yardımcı olur” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Buna göre ilköğretim sınıf öğretmenleri “Okulun mali problemlerinde (eğitime katkı payı , bağış toplanmasında) öğrenci ve velilerle konuşarak yönetime yardımcı olur” maddesine daha fazla katılmaktadırlar. Dikkat edilirse bu madde de okul yönetimince rehber öğretmene verilebilecek idari görevlerden birisidir. Okul yöneticilerinin ve sınıf öğretmenlerinin bu maddeye ilişkin algıları düşük çıkmıştır. Bu da rehber öğretmenlere fazla idari görev verilmediği fikrini destekleyebilecek bir başka sonuç olarak düşünülebilir.

Tablo 26

“Okula Gelmeyen Öğrencileri Ailelerine Bildirir” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	2,89	1,557	276	1,952	,052
Yönetici	93	2,52	1,427			

Tablo 26'ya bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Okula gelmeyen öğrencileri ailelerine bildirir” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 27

“ Öğrencilere Meslekleri ve Meslek Çeşitlerini Tanıtıcı Bilgiler Verir” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	4,16	1,181	276	-1,337	,149
Yönetici	93	4,34	,927			

Tablo 27'ye bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Öğrencileri meslekleri ve meslek çeşitlerini tanıtıcı bilgiler verir” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 28

“ Aynı Konuda Problemi Olan Öğrencilere Grup Rehberliği Yapar” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	4,24	1,074	276	,533	,595
Yönetici	93	4,17	1,007			

Tablo 28'e bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Aynı konuda problemi olan öğrencilere grup rehberliği yapar” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 29

“Okuldaki Üstün ve Özel Yetenekli Öğrencileri Belirleyici Çalışmalar Yaparak Bu Öğrencilere Rehberlikte Bulunur” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	4,16	1,138	276	,503	,615
Yönetici	93	4,09	1,039			

Tablo 29’a bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Okuldaki üstün ve özel yetenekli çocukları belirleyici çalışmalar yaparak bu öğrencilere rehberlikte bulunur” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 30

“Öğretmenlere Okul İçerisinde Hizmet İçi Eğitim Programları Düzenleyerek Rehberlik Konusunda Onları Aydınlatır” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	4,03	1,120	276	2,405	,023
Yönetici	93	3,67	1,288			

Tablo 30’a bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin “Öğretmenlere okul içerisinde hizmet içi eğitim programları düzenleyerek rehberlik konusunda onları aydınlatır” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Buna göre ilköğretim sınıf öğretmenleri, “Öğretmenlere okul içerisinde hizmet içi eğitim programları düzenleyerek

rehberlik konusunda onları aydınlatır” maddesine daha çok katılmaktadırlar. İlköğretim sınıf öğretmenlerinin bu madde ile ilgili olarak okul yöneticilerine oranla daha iyimser algılara sahip oldukları düşünülebilir. Yine verilen cevaplardan, okul yöneticilerinin rehberlikle ilgili bilgilendirme ve bir rehberlik anlayışı oluşturma konusunda okul rehber öğretmeninden biraz daha fazla çaba ve çalışma umdukları sonucu da çıkarılabilir. Kepçeoğlu (1984) tarafından yapılan bir araştırmada da öğretmen ve yöneticilerin rehberlik anlayışlarında farklılıklar olduğu ve henüz ortak bir rehberlik anlayışı içerisinde bulunamadıkları sonucu bulunmuştur. Sadece yönetici ve öğretmenlerin değil, öğrencilerin de rehberlik anlayışlarının ve rehberlik servisinden alabilecekleri hizmetlerin neler olabileceği konusundaki düşüncelerinin farklılıklar gösterdiği söylenebilir. Görkem tarafından Ankara ilinde yapılan bir çalışmada, uzun zamandır rehberlik hizmeti verilmekte olan bir okulda, öğrencilerin danışmanlardan bekledikleri rolün uzmanlarca saptanan rol tanımının çok altında kaldığını bulmuştur. Bu, öğrencilerin danışmanların ne gibi yardımlar sağlayabileceği konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir.

Tablo 31

“ Okulda Anne Babalar İçin Eğitim Programları Düzenler” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	3,94	1,214	276	,948	,344
Yönetici	93	3,78	1,309			

Tablo 31’e bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Okulda anne ve babalar için eğitim programları düzenler” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 32

“ Öğrenciler Hakkındaki Özel Bilgileri Yalnız Kendisi İçin Saklar, Yönetim Dahil Kimseye Bildirmez” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	3,57	1,455	276	,172	,145
Yönetici	93	3,81	1,191			

Tablo 32’ye bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Öğrenciler hakkındaki özel bilgileri yalnız kendisi için saklar, yönetim dahil kimseye bildirmez” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır

Tablo 33

“İletişimle İlgili Grup Çalışmaları Yapararak, Öğrencilerin Sosyal Gelişimine Yardımcı Olur” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	4,09	1,090	276	1,889	,060
Yönetici	93	3,83	1,049			

Tablo 33’e bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “İletişimle ilgili grup çalışmaları yaparak, öğrencilerin sosyal gelişimine yardımcı olur” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 34

“ Öğrencilerin Psikolojik Durumunu da İlgilendirdiğinden, Anne Baba Anlaşmazlıklarını Çözümler” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	3,45	1,289	276	1,949	,052
Yönetici	93	3,14	1,157			

Tablo 34’e bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Öğrencilerin psikolojik durumunu da ilgilendirdiğinden, anne baba anlaşmazlıklarını çözümler” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 35

“ Uyum Sorunları (Okul Fobisi, Uykusuzluk, Okuldan Kaçma v.b.) Olan Öğrencileri Teşhis Ederek, Bunlara Yardımcı Olur” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	4,04	1,117	276	1,405	,161
Yönetici	93	3,84	1,200			

Tablo 35’e bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Uyum sorunları (okul fobisi, uykusuluk, okuldan kaçma vb) olan öğrencileri teşhis ederek, bunlara yardımcı olur” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 36

“ Öğrenci Tanıma Teknikleri İle İlgili Gerekli Form ve Testleri Kullanmaya Hazır Bulundurur” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	4,53	,738	276	,579	,563
Yönetici	93	4,47	,829			

Tablo 36’ya bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Öğrenci tanıma teknikleri ile ilgili gerekli form ve testleri kullanmaya hazır bulundurur” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 37

“Yazışma, Dosyalama v.b. Konularda Okul Yönetimine Yardımcı Olur” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	3,08	1,494	276	1,198	,232
Yönetici	93	2,85	1,467			

Tablo 37’ye bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Yazışma, dosyalama vb konularda okul yönetimine yardımcı olur” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 38

“Öğrencileri Takip Ederek, Disiplinsiz Davranış Sergileyenleri (Sigara İçme, Kavga v.b.) Okul Yönetimine Bildirir” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	3,41	1,282	276	1,428	,173
Yönetici	93	3,16	1,462			

Tablo 38’e bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Öğrencileri takip ederek, disiplinsiz davranış sergileyenleri (sigara içme, kavga vb) okul yönetimine bildirir” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 39

“Öğrencileri Gidebilecekleri Üst Okullar Konusunda Bilgilendirir” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	4,30	,957	276	-,381	,706
Yönetici	93	4,34	,984			

Tablo 39’a bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Öğrencileri gidebilecekleri üst okullar konusunda bilgilendirir” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 40

“Öğrencileri Daha Yakından Gözlemleyebilmek İçin Okul İçerisindeki Gezi, Sergi, Doğum Günü v.b. Etkinliklere Katılır” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	3,65	1,264	276	,324	,746
Yönetici	93	3,60	1,252			

Tablo 40’a bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Öğrencileri daha yakından gözlemleyebilmek için okul içerisindeki sergi, doğum günü vb etkinliklere katılır” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 41

“Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler Hakkında Öğretmenlerle İşbirliği Yapar” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	4,25	1,124	276	-,069	,945
Yönetici	93	4,26	,966			

Tablo 41’e bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler hakkında öğretmenlerle işbirliği yapar” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 42

“Eğitici Kol Çalışmalarında Öğretmenlere Yardımcı Olur” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	3,68	1,307	276	-1,132	,259
Yönetici	93	3,86	1,230			

Tablo 42’ye bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Eğitici kol çalışmalarında öğretmenlere yardımcı olur” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 43

“Farklı Mesleklerden Kişileri Okula Çağırarak Konferanslar Düzenler” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	3,58	1,349	276	2,887	,005
Yönetici	93	3,08	1,393			

Tablo 43’e bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin “Farklı mesleklerden kişileri okula çağırarak konferanslar düzenler” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Buna göre ilköğretim sınıf öğretmenleri “Farklı mesleklerden kişileri okula çağırarak konferanslar düzenler” maddesine daha çok katılmaktadırlar. İlköğretim

okulu yöneticilerinin, rehber öğretmenlerin bu tür etkinlikler düzenleme konusunda yetersiz kaldığını algıladıkları düşünülebilir.

Tablo 44

**“Öğretmenlere Haftalık Rehberlik Programları Hazırlar” Maddesine İlişkin,
İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş
Farklılıkları t -Testi**

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	3,65	1,395	276	2,029	,046
Yönetici	93	3,29	1,441			

Tablo 44’e bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Öğretmenlere haftalık rehberlik programları hazırlar” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Buna göre ilköğretim sınıf öğretmenleri, “Öğretmenlere haftalık rehberlik programları hazırlar” maddesine daha fazla katılmaktadırlar. Rehberlik programlarının hazırlanmasında rehber öğretmen, sınıf ortamı içerisinde uygulanmasında ise sınıf ve sınıf rehber öğretmenleri birinci derecede sorumludurlar. Rehber öğretmen, ilgili öğretmenlere yıllık, aylık ve haftalık rehberlik programları hazırlayarak rehberlik hizmetlerini daha organize ve planlı bir şekilde yürütebilir. Bu programların istenilen başarıyı yakalaması, öğretmen ve yöneticilerin rehber öğretmene vereceği destekle doğru orantılıdır. Öner ‘in (1993) yapmış olduğu bir araştırmada, rehberlik ve psikolojik danışmanlık olgusunun henüz tam olarak algılanamadığı, dolayısıyla rehber öğretmene gereken desteğin verilmediği sonucu bulunmuştur. Yine Pişkin (1989) araştırmasında, öğretmen ve yöneticilerin rehber öğretmene rehberlik uygulamalarında yeterince destek vermemiş oldukları, dolayısıyla da rehber öğretmenlerin görevlerini istenilen düzeyde yerine getirmekte sıkıntı yaşadıkları bulgusunu ortaya çıkarmıştır. Bu araştırma sonuçları da rehber öğretmene yardımcı olunması ve desteklenmesi gerekliliğini gözler önüne sermektedir. Yani rehberlik hizmetleri ortak bir çaba ve çalışmayı gerektirmektedir.

Tablo 45

“Çevredeki Resmi ve Özel Psikolojik Danışma Yapan Kişi ve Kurumlarla İşbirliği Yapar” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	3,88	1,205	276	1,728	,085
Yönetici	93	3,61	1,251			

Tablo 45’e bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Çevredeki resmi ve özel psikolojik danışma yapan kişi ve kurumlarla işbirliği yapar” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 46

“Öğrencileri Daha İyi Tanıyabilmek İçin Ev Ziyaretleri Yapar” Maddesine İlişkin, İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	2,98	1,302	276	1,977	,054
Yönetici	93	2,65	1,372			

Tablo 46’ya bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Öğrencileri daha iyi tanıyabilmek için ev ziyaretleri yapar” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 47

**“Son Sınıf Öğrencilerine Girebilecekleri Okulları Tanıtır” Maddesine İlişkin,
İlköğretim Okulu Yöneticileri ve Sınıf Öğretmenleri Arasındaki Görüş Farklılıkları**

t -Testi

Görev	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	185	4,19	1,076	276	-,782	,435
Yönetici	93	4,30	1,061			

Tablo 47’ye bakıldığında, ilköğretim okulu yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin, “Son sınıf öğrencilerine girebilecekleri okulları tanıtır” maddesine verdikleri cevapların ortalamaları arasında, $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

1. İlköğretim okulu yöneticileri, rehber öğretmenlerin görevlerini “çoğunlukla katılıyorum” düzeyinde yerine getirdiğini algılamaktadırlar.
2. İlköğretim sınıf öğretmenleri, rehber öğretmenlerin görevlerini “çoğunlukla katılıyorum” düzeyinde yerine getirdiğini algılamaktadırlar.
3. Rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine ilişkin ilköğretim okulu yöneticilerinin algıları, onların cinsiyetlerine, yaşlarına, mesleki kıdemlerine, yöneticilik kıdemlerine ve en son görev yaptıkları okuldaki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
4. Rehber öğretmenlerin görevlerini yerine getirme düzeylerine ilişkin ilköğretim sınıf öğretmenlerinin algıları, onların cinsiyetlerine, yaşlarına, mesleki kıdemlerine ve en son görev yaptıkları okuldaki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
5. İlköğretim okulu yöneticileri, rehber öğretmenlerin görevleri ile ilgili olarak; “Öğrenci tanıma teknikleri ile ilgili gerekli form ve testleri kullanmaya hazır bulundurur” maddesine en yüksek düzeyde; “Okulun mali problemlerinde (eğitime katkı payı, bağış toplanmasında) öğrenci ve velilerle konuşarak yönetime yardımcı olur” maddesine ise en düşük düzeyde katılmaktadırlar.
6. İlköğretim sınıf öğretmenleri, rehber öğretmenlerin görevleri ile ilgili olarak; “Öğrenci tanıma teknikleri ile ilgili gerekli form ve testleri kullanmaya hazır bulundurur” maddesine en yüksek düzeyde; “Okulun mali problemlerinde (eğitime katkı payı, bağış toplanmasında) öğrenci ve velilerle konuşarak yönetime yardımcı olur” maddesine ise en düşük düzeyde katılmaktadırlar.
7. İlköğretim okulu yöneticileri, yirmi sekiz anket maddesinin yedi tanesine “tamamen katılıyorum” düzeyinde , on iki tanesine “çoğunlukla katılıyorum”

düzeyinde , altı tanesine “kararsızım” düzeyinde ve üç tanesine de “az katılıyorum” düzeyinde cevap vermişlerdir.

8. İlköğretim okulu yöneticileri, yirmi sekiz maddelik anketin hiçbir maddesini “hiç katılmıyorum” düzeyinde cevaplamamışlardır.
9. İlköğretim sınıf öğretmenleri, yirmi sekiz anket maddesinin beş tanesine “tamamen katılıyorum” düzeyinde, on sekiz tanesine “çoğunlukla katılıyorum” düzeyinde , beş tanesine “kararsızım” düzeyinde cevap vermişlerdir.
10. İlköğretim sınıf öğretmenleri, yirmi sekiz maddelik anketin hiçbir maddesini “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeyinde cevaplamamışlardır.

Öneriler

1. Rehber öğretmenler, okul veli toplantılarında daha aktif görevler almalı; bu toplantıları öğrenci velileri için bir rehberlik etkinliğine dönüştürmelidir. Ayrıca bu toplantılar, öğrencinin genel durumu ve başarısıyla ilgili olarak daha fazla bilgilendirme etkinliklerini kapsamalıdır.
2. Okul yöneticileri, rehber öğretmenleri mümkün olduğunca idari görevlerde görevlendirmemeli, onları bir joker öğretmen olarak görmemelidir. Bu durum, rehber öğretmenlerin kendi asıl görevlerini yerine getirmelerini engellemektedir.
3. Rehber öğretmenler, sınıf öğretmenleri için rehberlik programları hazırlamalı; gerek rehberlik programlarının hazırlanmasında ve gerekse rehberlik hizmetlerinin yürütülmesi esnasında okul yönetimi ile daha sıkı işbirliği içerisinde olmalı ve onları bilgilendirmelidir.
4. Rehber öğretmenler, okul dışında gerek psikolojik danışma, gerekse diğer alanlarda okula ve öğrencilere katkısı olabilecek kişi ya da kurumlarla daha fazla iletişim ve işbirliği içinde olmalı; bu konuda okul yönetimi tarafından desteklenmeli ve onlara gerekli imkanlar sağlanmalıdır.
5. Rehber öğretmenler, rehberlik hizmetlerinin neler olduğu ve bu hizmetlerin önemi konusunda; öğretmen, yönetici, öğrenci ve velileri bilgilendirmelidir.
6. Rehber öğretmenler, problemli öğrencilerin problemlerinin kaynağı olabilecek okul dışı sebepleri belirleyebilmek, gerektiğinde bu öğrencilerin velileri ile daha yakından görüşebilmek için ev ziyaretleri düzenlemelidir.

KAYNAKÇA

- Ada, Sefer ve Semra Ünal. **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. İstanbul: Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Yayın No: 13, 1999.
- Akyüz, Münevver Yalçinkaya. **İlköğretim Denetmenlerinin Okul Öncesi Öğretmenlerine Yönelik Rehberlik Roller**. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 2001.
- Altunya, Niyazi. **Eğitimde Geleceğe Bakış**. Ankara: Uygun Basım ve Ltd. Şti., 2000.
- Aşkın, Muhittin. "Mesleki Rehberlik," **Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi Eğitim Bilimleri Özel Sayı**. Erzurum: Sayı: 7, Yıl:2003.
- Ay, Mehmet. "Mesleki Yönlendirme İlköğretim Okulları Sekizinci Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması." İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. 2002.
- Aydın, Mustafa. **Eğitim Yönetimi**. Dördüncü Baskı, Ankara: Hatipoğlu Yayınları, 1994.
- Aydın, Suat. **Eğitimde Uygulamalı Rehberlik**. Ankara: Ekol Basım Yayın, 1997.
- Bakırcıoğlu, Rasim. **İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma**. Geliştirilmiş Altıncı Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık, 2003.
- Baltaş, Acar. **Stres Altında Ezilmeden Üstün Başarı**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1998.
- Barut, Yaşar ve Hatice Odacı. "Fen Liseleri İle Genel Lise Öğrencilerinin Mesleki Yönelimlerinin Karşılaştırılması," **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Sayı: 14, 2002.
- Başaran, İ. Ethem. **Yönetim**. Üçüncü Baskı, Ankara: Feryal Matbaası, 2000.
- _____. **Türkiye Eğitim Sistemi**. İkinci Baskı, Ankara: 1994.
- Binbaşıoğlu, Cavit. **Çağdaş Eğitim Dergisi**. İstanbul: Yıl: 29, Sayı: 308, Evren Yayıncılık A.Ş., 2004.
- Boran, Songül. "İlköğretim Birinci Kademedeki Sınıf Öğretmenlerinin Rehberlik Görevleri İle İlgili Görüşleri ve Uygulamalarının İncelenmesi." İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. 2003.

- Bozdoğan, Zülal. **Okulda Rehberlik Etkinlikleri ve Yaratıcı Drama**. Birinci Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2003.
- Bozkurt, Yöner. “**KKTC Sınıf Öğretmenlerinin İlkokul Rehberlik Uzmanının Görevleri Konusundaki Bilinçlilik Düzeyleri**.” İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Bölümü Yüksek Lisans Tezi. 1998.
- Bursalıoğlu, Ziya. “**Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı**.” Ed: Yüksel Özden. Birinci Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2004.
- Can, Gürhan, Özcan Demirel. **Öğretmen Adayları İçin Konu Anlatımlı KPSS**. Onsekizinci Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2004.
- Cüceloğlu, Doğan. **İnsan ve Davranışı**. Yedinci Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi A.Ş., 1997.
- Çelik, Vehbi. **Okul Kültürü ve Yönetimi**. Ankara: Personel Geliştirme Merkezi, 2000.
- Çetiner, M. Ali. “**Bir Lisede Uygulanan Rehberlik Programının Öğrenci Başarısı Üzerine Etkisi**.” İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı Doktora Tezi. 1992.
- Delaney, Daniel J. ve Shelden Eisenberg. **Psikolojik Danışma Süreci**. Çeviren: Nihal Ören – Mehmet Takkaç. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1993.
- Demir, Ayhan. “Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık.” **Rehberlik Ders Notları**. İstanbul: 2002.
- Demirel, Özcan ve Zeki Kaya. **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Birinci Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık Tic. Ltd. Şti, 2001.
- Doğan, Süleyman. “Öğretmenlerin Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine İlişkin Yeni Rol ve İşlevleri,” **Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Yıl: 1, Sayı: 1, 2000.
- Dönmez, Saltuk ve Tülin Yurtbay. “Okul Kaçağı Olan Öğrencilerin Duygusal ve Davranış Sorunları İle Aile Sorunlarının İncelenmesi,” **İlk ve Ortaöğretimde Gençlik ve Rehberlik Sempozyumu**. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Yayınları, 2003.
- Durmuş, Emine. “İlköğretim Mesleki Rehberlik Etkinliklerinde Drama Yöntem ve Tekniklerinin Kullanımı,” **VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bildiri Özetleri**. Ed: Hakan Atılğan – Mesut Saçkes. İstanbul: Pegem A Yayıncılık, 2003.

Ekici, Gülay. "Uzaktan Eğitim Ortamlarının Seçiminde Öğrencilerin Öğrenme Stillerinin Önemi," **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Ankara: Sayı: 24, Bizim Büro Basımevi Yayın Dağıtım, 2003.

Erden, Münire. **Sınıf Yönetimi**. Birinci Baskı, İstanbul: Alkım Yayınevi, 2001.

Erden, Münire ve Nurettin Fidan. **Eğitime Giriş**. İstanbul: Alkım Yayınları, 2001.

Erdoğan, İrfan. **Okul Yönetimi ve Öğretim Liderliği**. İkinci Baskı, İstanbul: Sistem Yayıncılık, 2000.

_____. **Eğitimde Değişim Yönetimi**. Birinci Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2002.

Erkan, Serdar. "Rehberlik Nedir?" **İlköğretimde Rehberlik**. Ed: Yıldız Kuzgun. Dördüncü Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2003.

_____. **Örnek Grup Rehberliği Etkinlikleri**. Ankara: 72TDFO Ltd. Şti, 1995.

Erol, Bilge. **Okul Rehber Öğretmenlerine Rehberlik El Kitabı**. İstanbul: Lebib Yalkın Matbaası, 2002.

Girgin, Günseli. "Çağdaş Eğitim Sisteminde Öğrenci Kişilik Hizmetleri ve Rehberlik." **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**. Ed: Alim Kaya. Ankara: Anı Yayıncılık, 2004.

Gümüseli, Ali İlker. "**İstanbul İlindeki İlköğretim Okulu Müdürlerinin Öğretim Liderliği Davranışları**." İstanbul: Yayımlanmamış Tez Çalışması, 1996.

Güner, Nedret ve Ziya Selçuk. **Sınıf İçi Rehberlik Uygulamaları**. Üçüncü Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2003.

Gordon, Thomas. **Etkili Öğretmenlik Eğitimi**. Çeviren: Emel Aksoy. Ondördüncü Baskı, İstanbul: Sistem Yayıncılık, 2002.

Hesapçıoğlu, Muhsin. **Öğretim İlke ve Yöntemleri**. Beşinci Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 1998.

İlgar, Lütfü. **Eğitim Yönetimi Okul Yönetimi Sınıf Yönetimi**. İkinci Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2000.

İlgar, M. Zeki. **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2002.

Kadioğlu, Fahriye ve Ferat Polat. **Sınıf Rehber Öğretmenliği El Kitabı**. İstanbul: Lebib Yalkın Matbaası, 2002.

Karip, Emin. "Yönetim Biliminin Alanı ve Kapsamı." **Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı**. Ed: Yüksel Özden. Birinci Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2004.

Kepçeoğlu, Muharrem. **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**. Dokuzuncu Baskı, Ankara: Özerler Matbaası, 1995.

Kılıççı, Yadigar. **Okulda Ruh Sağlığı**. Ankara: Anı Yayıncılık, 2000.

Kocaoluk, M. Şükrü ve Fatma Kocaoluk. **İlköğretim Programı ve Beş Sınıfın Yıllık Planı**. İstanbul: Kocaoluk Yayınevi, 2000.

Koç, Zihni. "Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde Görev Yapan Rehber Öğretmenlerin İş Doyumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi," **Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi**. Kastamonu: Cilt:9, No: 2, 2001.

Konya Rehberlik ve Araştırma Merkezi. **Eğitimde Rehberlik**. Konya: Meram Endüstri Meslek Lisesi Matbaa Bölümü, 1996.

Kulaksızoğlu, Adnan. **Ergenlik Psikolojisi**. Üçüncü Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2000.

Kuzgun, Yıldız. **Rehberlik ve Psikolojik Danışma**. Altıncı Baskı, Ankara: ÖSYM Yayınları, 2000.

Külahoğlu, Şermin. **Okul Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Programlarının Geliştirilmesi**. Birinci Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2001.

Meyvecioğlu, Yıldız. **Rehberlik Ders Notu**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Araştırma Merkezi, 1983.

"Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği." **Resmi Gazete**. Sayı: 24376, 2001.

Nazlı, Serap. **İlköğretimde Kişisel Rehberlik Modeli ve Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik ve Psikolojik Danışma Kılavuzu**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 2002.

Özbay, Yaşar. "Kişisel Rehberlik." **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**. Ed: Gürhan Can. Dördüncü Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2003.

Özgüven, İ. Ethem. **Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik**. Ankara: PDREM Yayınları, 2000.

Paskal, Kadir. "Okul Yöneticilerinin (İlköğretim Okulu Müdürlerinin) Bu Okullarda Görev Yapan Rehber Öğretmenlerin Görevleri ve Rehberlik Hizmetleri İle İlgili Bilinçlilik Düzeyleri." İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümü Yüksek Lisans Tezi. 2001.

Pişkin, Metin. “Orta Dereceli Okullarda Görevli Yönetici ve Öğretmen ve Danışmanların İdeal ve Gerçek Danışmanlık Görev Algıları.” Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. 1989.

Sarı, Mustafa. “Rehberlik Hizmetlerinde Örgüt.” **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**. Ed: Alim Kaya. Ankara: Anı Yayıncılık, 2004.

Senemoğlu, Nuray. **Gelişim Öğrenme Öğretme**. Ankara: Gazi Kitabevi, 2002.

Serim, Özlem. **Milli Eğitim Mevzuatı**. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık, 1991.

Sinop Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü. **Okullarda Rehberlik**. İkinci Baskı, Sinop: Sinop İl Milli Eğitim Müdürlüğü Yayınları, 1998.

Sönmez, Veysel. **Eğitim Felsefesi**. Üçüncü Baskı, Ankara: Personel Geliştirme Merkezi Yayınları No: 15, 1994.

_____. **Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı**. Altıncı Baskı, Ankara: Personel Geliştirme Merkezi Yayın No: 12, 1994.

Şişman, Mehmet ve Selahattin Turan. “Eğitim ve Okul Yönetimi.” **Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı**. Ed: Yüksel Özden. Birinci Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2004.

Tan, Hasan. **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**. Üçüncü Baskı, İstanbul: Kurtiş Matbaacılık, 1992.

_____. **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**. Altıncı Baskı, İstanbul: Alkım Yayınevi, 2003.

Taymaz, Haydar. **Okul Yönetimi**. Beşinci Baskı, Ankara: Pegem Yayıncılık, 2000.

Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı. **Onbeşinci Milli Eğitim Şurası**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi, 1996.

Tuzcuoğlu, Necla. “İlkokullarda Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ve Rehberlik Servisinin Öğrenciler Üzerindeki Etkisi.” İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Doktora Tezi. 1995.

Türküm, Sibel. “Rehberlikte Örgüt ve Personel.” **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**. Ed: Gürhan Can. Dördüncü Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2003.

Ufuk, Ahmet. **Okul Rehberlik Hizmetleri El Kitabı**. Manisa: Manisa Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yayınları, 1998.

Ültanır, Emel. “Okul Psikolojik Danışmanlığının Gelişimi,” **Milli Eğitim Dergisi**. Sayı: 148, Ekim, Kasım, Aralık 2000.

Üre, Ömer ve Hasan Yılmaz. **Rehberlik Ders Notu**. Konya: Güray Ofset, 1997.

Yeşilyaprak, Binnur. **Eğitimde Rehberlik Hizmetleri**. Altıncı Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2003.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.brinkster.com/suatkahraman/db/rehberlik> (Erişim: Ocak 2004).

<http://www.rehberlik.com> (Erişim: Mart 2004).

<http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/kitaplar/okulyon/html> (Erişim:Mayıs 2004)

<http://www.bbc.co.uk/1/low/education/2203435.stm> (Erişim: Nisan 2004).

<http://www.catchchild.org.uk/legacy/counselling.html> (Erişim: Ocak 2005).

http://www.amphi.com/cross/counselling_services.htm (Erişim : Nisan 2004).

<http://www.depressionet.com.au/articles/020701td.html> (Erişim: Nisan 2004).

<http://www.kidshelp.com.au/research/publications/SCHOOL/Report.htm>

(Erişim: Nisan 2004).

http://www.twu.ca/cpsy/school_counselling.asp (Erişim: Nisan 2004).

<http://www.schools.nsw.edu.au/gotoschool/a-z/counselservice.php>

(Erişim: Nisan 2004).

<http://www.tdk.gov.tr/tdksozluk/SOZBULASP?GeriDon=0&EskiSoz=&kelime=y%FGnetici&submit=Ara> (Erişim: Şubat 2005).

EKLER

Ek-1 İlköğretim Okulu Yöneticileri Anket Formu

Değerli Eğitim Yöneticisi,

Bu anket, ilköğretim okullarında görev yapan rehber öğretmenlerin görevlerine ilişkin soruları içermektedir. Anketten elde edilecek bilgiler, bilimsel bir araştırmada kullanılacaktır. Bulguların sağlıklı olması, vereceğiniz cevapların titizliğine bağlıdır. Ankette isminizin yazılması gerekmemektedir.

Yardımlarınız için teşekkür eder, meslek hayatınızda başarılar dilerim.

Ümit Tayfun GÜLTEKİN
Rehber Öğretmen

Kişisel Bilgiler

1. Cinsiyetiniz

Erkek ()

Bayan ()

2. Yaşınız

20-24 ()

25-35 ()

36-40 ()

41-50 ()

51 ve üstü ()

3. Toplam Kıdeminiz (Öğretmenlikle Birlikte)

1-5 Yıl ()

6-10 Yıl ()

11-15 Yıl ()

16-20 Yıl ()

21 ve üstü ()

4. Yöneticilikteki Kıdeminiz

1-5 Yıl ()

6-10 Yıl ()

11-15 Yıl ()

16-20 Yıl ()

21 ve üstü ()

5. Asıl Branşınız (.....)

6. Bu Okulda Kaç Yıldır Çalışıyorsunuz?

1-3 Yıl ()

4-6 Yıl ()

7-9 Yıl ()

10-12 Yıl ()

13 ve üstü ()

II. Bölüm: Anket Formu

Bu bölümde yer alan sorular, ilköğretim okulu yöneticilerinin ve ilköğretim sınıf öğretmenlerinin, okul rehber öğretmenin görevlerini yerine getirme düzeyleri ile ilgili algılarının ölçülmesi amacıyla düzenlenmiştir.

Rehber öğretmenin görevlerini yerine getirme düzeyine ilişkin görüşlerinizi verilen ifadeler katılma derecenize göre, karşılarında yer alan seçeneklerden size uygun gelen seçeneğin içerisine (X) işareti koyarak belirtmeniz yeterli olacaktır.

5. Tamamen Katılıyorum	4. Çoğunlukla Katılıyorum	3. Kararsızım
2. Az Katılıyorum	1. Hiç Katılmıyorum	

İlköğretim Okulunda Görev Yapan Rehber Öğretmen;

	5	4	3	2	1
1. Özel eğitime (görme, işitme, ağır öğrenen v.b.)
ihtiyacı olan öğrencileri tespit ederek, bu öğrencilere
gerekli rehberlikte bulunur.	()	()	()	()	()
2. Disiplin sorunu olan öğrencilerle ilgili olarak,
sosyal ve psikolojik açılardan araştırmalar yapar.	()	()	()	()	()
3. Öğrencilere verimli ders çalışma alışkanlıkları
hakkında bilgi verir.	()	()	()	()	()
4. Okulda kurulan (satın alma, demirbaş sayımı, eğitime
katkı payı v.b.) komisyonlarda görev alarak okulun
işleyişine katkıda bulunur.	()	()	()	()	()

5. Veli toplantılarına katılarak, öğrenciler hakkında veliler ile bilgi alışverişinde bulunur.

() () () () ()

6. Okulun mali problemlerinde (Eğitime katkı payı, bağış toplanmasında öğrenci ve velilerle konuşarak) yönetime yardımcı olur.

() () () () ()

7. Okula gelmeyen öğrencileri ailelerine bildirir.

() () () () ()

8. Öğrencilere meslekleri ve meslek çeşitlerini tanıtıcı bilgiler verir.

() () () () ()

9. Aynı konularda problemi olan öğrencilere grup rehberliği yapar.

() () () () ()

10. Okuldaki üstün ve özel yetenekli öğrencileri belirleyici çalışmalar yaparak, bu öğrencilere rehberlik yapar.

() () () () ()

11. Öğretmenlere okul içerisinde hizmetiçi eğitim programları düzenleyerek, rehberlik konusunda onları aydınlatır.

() () () () ()

12. Okulda, anne ve babalar için eğitim programları düzenler.

() () () () ()

13. Öğrenciler hakkındaki özel bilgileri yalnız kendisi için saklar, yönetim dahil kimseye bildirmez.

() () () () ()

14. İletişimle ilgili grup çalışmaları yaparak, öğrencilerin sosyal gelişimine yardımcı olur.

() () () () ()

15. Öğrencilerin psikolojik durumunu da ilgilendirdiğinden, anne-baba anlaşmazlıklarını çözümler.

() () () () ()

16. Uyum sorunları (Okul fobisi, uykusuzluk, okuldan kaçma v.b.) olan öğrencileri teşhis ederek, bunlara yardımcı olur.

() () () () ()

17. Öğrenci tanıma teknikleri ile ilgili gerekli form ve testleri kullanmaya hazır bulundurur.

() () () () ()

18. Yazışma, dosyalama v.b. konularda okul yönetimine yardımcı olur.

() () () () ()

19. Öğrencileri takip ederek, disiplinsiz davranış sergileyenleri (sigara içme, kavga v.b.) okul yönetimine bildirir.

() () () () ()

20. Öğrencileri gidebilecekleri üst okullar konusunda bilgilendirir.

() () () () ()

21. Öğrencileri daha yakından gözlemleyebilmek için okul içerisindeki gezi, sergi, doğum günü v.b. etkinliklere katılır.

() () () () ()

22. Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler hakkında öğretmenlerle işbirliği yapar.

() () () () ()

23. Eğitici kol çalışmalarında öğretmenlere yardımcı olur.

() () () () ()

24. Farklı mesleklerden kişileri okula çağırarak
konferanslar düzenler.

() () () () ()

25. Öğretmenlere haftalık rehberlik programları
hazırlar.

() () () () ()

26. Çevredeki resmi ve özel psikolojik danışma yapan
kişi ve kurumlarla işbirliği yapar.

() () () () ()

27. Öğrencileri daha iyi tanıyabilmek için ev ziyaretleri
yapar.

() () () () ()

28. Son sınıf öğrencilerine girebilecekleri okulları
tanıtır.

() () () () ()

Kişisel Bilgiler

1. Cinsiyetiniz

Erkek ()

Bayan ()

2. Yaşınız

20-24 ()

25-35 ()

36-40 ()

41-50 ()

51 ve üzeri ()

Ek-2: İlköğretim Sınıf Öğretmenleri Anket Formu

Değerli Sınıf Öğretmeni,

Bu anket, ilköğretim okullarında görev yapan rehber öğretmenlerin görevlerine ilişkin soruları içermektedir. Anketten elde edilecek bilgiler, bilimsel bir araştırmada kullanılacaktır. Bulguların sağlıklı olması, vereceğiniz cevapların titizliğine bağlıdır. Ankette isminizin yazılması gerekmemektedir.

Yardımlarınız için teşekkür eder, meslek hayatınızda başarılar dilerim.

Ümit Tayfun GÜLTEKİN
Rehber Öğretmen

Kişisel Bilgiler

1. Cinsiyetiniz

Erkek ()

Bayan ()

2. Yaşınız

20-24 ()

25-35 ()

36-40 ()

41-50 ()

51 ve üstü ()

3. Toplam Kıdeminiz

- 1-5 Yıl ()
 6-10 Yıl ()
 11-15 Yıl ()
 16-20 Yıl ()
 21 ve üstü ()

4. Mezun Olduğunuz Bölüm (.....)

5. Bu Okulda Kaç Yıldır Çalışıyorsunuz?

- 1-3 Yıl ()
 4-6 Yıl ()
 7-9 Yıl ()
 10-12 Yıl ()
 13 ve üstü ()

İlköğretim Okulunda Görev Yapan Rehber Öğretmen;

1. Özel eğitime (görme, işitme, ağır öğrenen v.b.)

İhtiyaç olan öğrencileri tespit ederek, bu öğrencilere

gerekli rehberlikte bulunur.

5 4 3 2 1

() () () () ()

2. Disiplin sorunu olan öğrencilerle ilgili olarak,

sosyal ve psikolojik açılarından araştırmalar yapar.

() () () () ()

3. Öğrencileri verimli ders çalışma alışkanlıkları

hakkında bilgi verir.

() () () () ()

4. Okulda kurulan (kutu stoku, denetimci sayımı, eğitimci

kutu sayı v.b.) komisyonlarında görev alarak okulun

işleyişine katkıda bulunur.

() () () () ()

II. Bölüm: Anket Formu

Bu bölümde yer alan sorular, ilköğretim okulu yöneticilerinin ve ilköğretim sınıf öğretmenlerinin, okul rehber öğretmenin görevlerini yerine getirme düzeyleri ile ilgili algılarının ölçülmesi amacıyla düzenlenmiştir.

Rehber öğretmenin görevlerini yerine getirme düzeyine ilişkin görüşlerinizi verilen ifadelere katılma derecenize göre, karşılarında yer alan seçeneklerden size uygun gelen seçeneğin içerisine (X) işareti koyarak belirtmeniz yeterli olacaktır.

5. Tamamen Katılıyorum	4. Çoğunlukla Katılıyorum	3. Kararsızım
2. Az Katılıyorum	1. Hiç Katılmıyorum	

İlköğretim Okulunda Görev Yapan Rehber Öğretmen;

	5	4	3	2	1
1. Özel eğitime (görme, işitme, ağır öğrenen v.b.) ihtiyacı olan öğrencileri tespit ederek, bu öğrencilere gerekli rehberlikte bulunur.	()	()	()	()	()
2. Disiplin sorunu olan öğrencilerle ilgili olarak, sosyal ve psikolojik açılardan araştırmalar yapar.	()	()	()	()	()
3. Öğrencilere verimli ders çalışma alışkanlıkları hakkında bilgi verir..	()	()	()	()	()
4. Okulda kurulan (satın alma, demirbaş sayımı, eğitime katkı payı v.b.) komisyonlarda görev alarak okulun işleyişine katkıda bulunur.	()	()	()	()	()

5. Veli toplantılarına katılarak, öğrenciler hakkında veliler ile bilgi alışverişinde bulunur.

() () () () ()

6. Okulun mali problemlerinde (Eğitime katkı payı, bağış toplanmasında öğrenci ve velilerle konuşarak) yönetime yardımcı olur.

() () () () ()

7. Okula gelmeyen öğrencileri ailelerine bildirir.

() () () () ()

8. Öğrencilere meslekleri ve meslek çeşitlerini tanıtıcı bilgiler verir.

() () () () ()

9. Aynı konularda problemi olan öğrencilere grup rehberliği yapar.

() () () () ()

10. Okuldaki üstün ve özel yetenekli öğrencileri belirleyici çalışmalar yaparak, bu öğrencilere rehberlik yapar.

() () () () ()

11. Öğretmenlere okul içerisinde hizmetiçi eğitim programları düzenleyerek, rehberlik konusunda onları aydınlatır.

() () () () ()

12. Okulda, anne ve babalar için eğitim programları düzenler.

() () () () ()

13. Öğrenciler hakkındaki özel bilgileri yalnız kendisi için saklar, yönetim dahil kimseye bildirmez.

() () () () ()

14. İletişimle ilgili grup çalışmaları yaparak, öğrencilerin sosyal gelişimine yardımcı olur.

() () () () ()

15. Öğrencilerin psikolojik durumunu da ilgilendirdiğinden, anne-baba anlaşmazlıklarını çözümler.

() () () () ()
() () () () ()

16. Uyum sorunları (Okul fobisi, uykusuzluk, okuldan kaçma v.b.) olan öğrencileri teşhis ederek, bunlara yardımcı olur.

() () () () ()

17. Öğrenci tanıma teknikleri ile ilgili gerekli form ve testleri kullanmaya hazır bulundurur.

() () () () ()

18. Yazışma, dosyalama v.b. konularda okul yönetimine yardımcı olur.

() () () () ()

19. Öğrencileri takip ederek, disiplinsiz davranış sergileyenleri (sigara içme, kavga v.b.) okul yönetimine bildirir.

() () () () ()

20. Öğrencileri gidebilecekleri üst okullar konusunda bilgilendirir.

() () () () ()

21. Öğrencileri daha yakından gözlemleyebilmek için okul içerisindeki gezi, sergi, doğum günü v.b. etkinliklere katılır.

() () () () ()

22. Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler hakkında öğretmenlerle işbirliği yapar.

() () () () ()

23. Eğitici kol çalışmalarında öğretmenlere yardımcı olur.

() () () () ()

24. Farklı mesleklerden kişileri okula çağırarak
konferanslar düzenler.

() () () () ()

25. Öğretmenlere haftalık rehberlik programları
hazırlar.

() () () () ()

26. Çevredeki resmi ve özel psikolojik danışma yapan
kişi ve kurumlarla işbirliği yapar.

() () () () ()

27. Öğrencileri daha iyi tanıyabilmek için ev ziyaretleri
yapar.

() () () () ()

28. Son sınıf öğrencilerine girebilecekleri okulları
tanıtır.

() () () () ()

Bilgilerinize arz ederim.

Faruk H. KASAN

Müdür Yardımcısı

Müdür Yardımcısı

EKLER:

Ek-1, (ilgili) yazı ekte-1
2 Valfik Oluru.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

MÜDÜR YARDIMCISI FARUK H. KASAN
MÜDÜR YARDIMCISI FARUK H. KASAN

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/ 249
KONU : Anket(Ümit Tayfun GÜLTEKİN)

20.02/2004

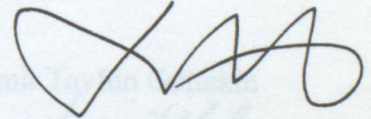
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İLGİ : a)Valilik Makamının 18.02.2004 tarih ve 236 sayılı Oluru.
b)Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünün
19.12.2004 tarih ve 860 sayılı yazısı.

Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden Ümit Tayfun GÜLTEKİN 'in "**İlköğretim Okul Müdürlerinin ve Sınıf Öğretmenlerinin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Servisinin Görevleri ve Hizmetleri ile İlgili Bilinçlilik Düzeyleri**" konulu tez çalışmalarını yapmak isteği İLGİ(a)Valilik Oluru ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi, gereğinin 2003-2004 öğretim yılında İLGİ Valilik Oluru doğrultusunda İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinin bilgisinden sonra Okul Müdürlüklerine gerekli duyurunun anketçi tarafından yapılmasını, işlem bittikten sonra 2(iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Kültür Bölümüne bilgi verilmesini arz ederim.

Bilgilerinize arz ederim.

Tamer HORASAN

Müdür a.

Müdür Yardımcısı v.

EKLER :

- Ek-1. (İlgi(b) yazı ekleri)
- 2.Valilik Oluru.

NOT : Verilecek cevapta tarih, kayıt numarası, dosya numarası yazılması rica olunur.

Adres :İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü A.Blok Ankara cad. No:2 Cağaloğlu 526 13 82

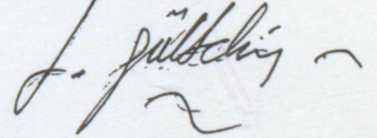
16.12.2003

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü'nde görevli Yrd. Doç. Dr. Ahmet Şirin'in dikkatine.

Sayın hocam,

İsmim Ümit Tayfun Gültekin. Rehber öğretmenim ve Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümü'nde yüksek lisans yapan, tez aşamasında bulunan bir öğrenciyim. Yüksek lisans tezimi Rehberlik ve Psikolojik Danışma alanında yapmaktayım. Yüksek lisans tezimde, 2001 yılında sizin danışmanlığınızı yaptığınız ve Kadir Paskal Bey tarafından hazırlanan tez çalışmasında kullanılan anketi uygulamak istiyorum. Bu anketi çalışmamda kullanabilmek için gerekli olan izni sizden ve Kadir Bey'den almak istiyorum. Saygılarımla arz ederim.

Ümit Tayfun Gültekin

İlgili Makama,

Ümit Tayfun Gültekin'in hazırladığı Yüksek Lisans tezinde, Kadir Paskal'in yapmış olduğu çalışmayı kullanması uygundur.

Yard. Doç. Dr.
Ahmet Şirin

22.12.2003

